

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

**АХМЕТ БАЙТУРСЫНОВ АТЫНДАҒЫ
ҚОСТАНАЙ ӨҢДРЛІК УНИВЕРСИТЕТІ
КОСТАНАЙСКИЙ РЕГИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ АХМЕТА БАЙТУРСЫНОВА**

**«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОЙ
ЛИНГВИСТИКИ И ЛИНГВОДИАКТИКИ»**

**Материалы международной научно-практической
конференции студентов, магистрантов и молодых исследователей
Халықаралық ғылыми-практикалық студенттердің,
магистранттардың және жас ғылымдардың конференция
материалдары**

Қостанай, 2023

УДК 81/80(069)

ББК 81.2

A35

РЕЦЕНЗЕНТЫ:

Соловьёва Н.А. – к.п.н., зав. кафедрой иностранных языков Педагогического института им. У.Султангазина

Монгилева Н.В. - к.ф.н., доцент кафедры иностранной филологии института экономики и права им. П.Чужинова

Редакционная коллегия: Ахметкалиева Р.А., зав. кафедрой иностранной филологии

Секретарь редакционной коллегии: Симонова А.С.

A35 «Актуальные проблемы современной лингвистики и лингводидактики»
Сб. науч. ст. студ., маг. и мол. иссл. – Костанайский региональный университет им. А.Байтурсынова, 2023. - 163 с.

ISBN 978-601-356-258-2

В настоящий сборник включены статьи студентов, магистрантов и молодых исследователей, представленные на международной конференции «Актуальные проблемы современной лингвистики и лингводидактики».

Материалы сборника могут быть использованы молодыми исследователями, интересующимися проблемами современной лингвистики, а также магистрантами и студентами выпускных курсов языковых специальностей при подготовке и написании дипломных работ, исследовательских проектов.

Мнение авторов не всегда отражает точку зрения редакции. Материалы публикуются в авторской редакции. За достоверность предоставленных материалов ответственность несет автор. При перепечатке материалов ссылка на данное пособие обязательна.

СОДЕРЖАНИЕ

СЕКЦИЯ 1 «ПРОБЛЕМЫ ОБЩЕГО И СОПОСТАВИТЕЛЬНОГО ЯЗЫКОЗНАНИЯ»	6
Ainabayeva A.S., Mongilyova N.V. THE PRAGMATIC ASPECT OF IDEOLOGEMS IN THE SPEECH OF BRITISH POLITICIANS.....	6
Бекбосынова Г.Т., Монгилева Н.В. СТРУКТУРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ВВЕДЕНИЯ ВЫСТУПЛЕНИЙ TED TALKS.....	10
Bektybayev N., Mongilyova N.V. FORMATION OF IMAGE OF THE UNIVERSITY WITH THE HELP OF MEDIA TEXT.....	15
Zhalimbetova Zh., Mongilyova N.V. THE EMOTIVE ASPECT OF FAKE NEWS HEADLINES.....	18
Zharlygassova D., Mongilyova N.V. THE FUNCTIONAL PECULIARITIES OF EUPHEMISM OF THE SEMANTIC FIELD “DEATH” IN THE ENGLISH MASS-MEDIA DISCOURSE.....	22
Kazhenova A., Mongilyova N.V. LINGUISTIC AND STYLISTIC MEANS OF CREATING A TELEVISION MODEL OF A TALK SHOW (BASED ON O. WINFREY'S TALK SHOW).....	25
Karatanova D., Mongilyova N.V. A CONCEPTUAL METAPHOR EXPRESSED BY PHRASAL VERBS.....	30
Kassymova A., Mongilyova N.V. FRAME ANALYSIS OF THE CONCEPT OF "LIGHT" IN THE LYRICS OF THE WEEKND SONGS.....	33
Kim V., Mongilyova N.V. THE ROLE OF AMERICANISMS IN THE TEXT OF BRITISH NEWSPAPERS ARTICLES.....	38
Конвисаров А.О., Монгилева Н.В. РОЛЬ КОНТЕКСТА В ФОРМИРОВАНИИ ЗНАЧЕНИЯ ОККАЗИОНАЛИЗМОВ (НА МАТЕРИАЛЕ НОВОСТНЫХ СТАТЬЕЙ THE GUARDIAN).....	41
Kussainov S., Mongilyova N.V. THE WAR CONCEPT IN AMERICAN ROCK-POETRY OF 1960S.....	46
Куанышбаева Д.Т., Жұмашев М.Д. ПСИХОЛОГИЯНЫҢ ЖӘНЕ ЛИНГВИСТИКАНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	51
Талыбова Я.С., Монгилева Н.В. САЙТ ВУЗА – ИСТОЧНИК ИНФОРМАЦИИ, РЕКЛАМА ИЛИ ИМИДЖ?.....	56

Tatagulova Zh.K., Mongilyova N.V. THE SPECIFICS OF BEAUTY BLOGGERS' SPEECH BEHAVIOR.....	61
Турсунова А., Монгилева Н.В. ФУНКЦИИ МЕТАФОР В НАУЧНО-ПОПУЛЯРНЫХ ИНТЕРВЬЮ.....	67
Shugabayeva A., Mongilyova N.V. LINGUISTIC APPROACH TO RACIAL GROUP DISCRIMINATION.....	77
Якимова А.В., Солопова О.А. ОБРАЗ ГОРОДА ЧЕЛЯБИНСК В АМЕРИКАНСКИХ СМИ ПЕРИОДА 1941-1945 ГОДОВ.....	82
СЕКЦИЯ 2 «МЕТОДИКА ИНОЯЗЫЧНОГО ОБУЧЕНИЯ».....	87
Безаубекова А.Д., Аубакирова Ю.Д. БОЛАШАҚ ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ ЖӘНЕ СПОРТ МАМАНДАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ "КӘСІБИ ҚАЗАҚ (ОРЫС) ТІЛІ" ПӘНІНІҢ РӨЛІ ЯЗЫКА.....	87
Bektybayev N., Mongilyova N.V. SPECIFIC OF MEDIA TEXTS IN THE SPHERE OF EDUCATION.....	91
Гумарова Р.И., Бобыкина И.А. РАЗВИТИЕ СПОСОБНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ ВУЗА К ИНОЯЗЫЧНОЙ УСТНОЙ КОММУНИКАЦИИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ СФЕРЕ НА ОСНОВЕ КОГНИТИВНО-КОММУНИКАТИВНОГО ПОДХОДА.....	94
Ғабдуахитова А.А. САБАҚТЫ ТИМДІ ЖОСПАРЛАУ-ТАБЫСТЫ ОҚЫТУ КЕПЛІ	99
Есімхан М.Д., Досова А.Т. Ы. АЛТЫНСАРИННЫң ҚАЗАҚ ҚЫЗДАРЫНЫң БІЛІМІНЕ ҚОСҚАН ҮЛЕСІ.....	105
Ковальчук А.В., Косинцева Т.Д. ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА.....	109
Kumar A., Mongilyova N.V. PSYCHOLINGUISTIC ASPECTS OF SPEECH IN BILINGUAL CHILDREN.....	114
Лапина Ю.П., Никифорова Э.Ш. СТРАТЕГИИ КОММУНИКАТИВНОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ В ТЕКСТАХ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ДИСКУРСА.....	118
Чижик Е.В., Шолпанбаева Г.А. ИННОВАЦИОННАЯ МЕТОДИКА КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО.....	122
СЕКЦИЯ 3 «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ И ПРИКЛАДНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА И ПЕРЕВОДОВЕДНИЯ».....	128
Assanova B., Mongilyova N.V. THE PROBLEM OF TRANSLATION OF PROPER NOUNS (ON THE MATERIAL OF THE POEM 'KULAGER' BY I. ZHANSUGUROV)....	128
Байқадамова А.С., Қайыпбаева А., Нұрсейтова А.А. ҚАЗАҚ-ФРАНЦУЗ МӘДЕНИ ӘЛЕМІНДЕГІ АУДАРМА ІСІ ЖӘНЕ ӨРКЕНИЕТТЕР СҮХБАТЫ.....	132

Mikhailova A.E., Shandetskaya Y.N. THE PECULIARITIES OF THE USE OF EMPHATIC STRUCTURES AND THE WAYS OF TRANSLATING THEM INTO RUSSIAN IN THE NOVEL KLARA AND THE SUN BY K. ISHIGURO.....	136
Shevchenko K., Mongilyova N.V. PRESERVING THE IDIOSTYLE OF THE AUTHOR WHEN TRANSLATING BY MEANS OF TRANSLATION TRANSFORMATIONS.....	141
СЕКЦИЯ 4 «ПРИКЛАДНЫЕ АСПЕКТЫ СОВРЕМЕННОГО ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЯ».....	145
Алдашева А.А., Алпыспаева З.Т. СОЦИАЛЬНЫЙ ПОРТРЕТ МАЙКЛА КОРЛЕОНЕ...	145
Жұмабек А.М., Монгилева Н.В. СРЕДСТВА ВЫРАЖЕНИЯ ЭМОЦИЙ ВО ВНУТРЕННЕМ МОНОЛОГЕ ГЕРОЯ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ.....	149
Kil' I., Mongilyova N.V. FEATURES OF ALLUSIONS IN THE FARSEER TRILOGY BY ROBIN HOBB.....	154
Orazova B., Mongilyova N.V. THE IMAGE OF THE MAIN CHARACTER AND THE ATMOSPHERE IN THE WORK OF BERDIBEK SOKPAKBAYEV "MY NAME IS KOZHA".....	158

СЕКЦИЯ 1 «ПРОБЛЕМЫ ОБЩЕГО И СОПОСТАВИТЕЛЬНОГО ЯЗЫКОЗНАНИЯ»

THE PRAGMATIC ASPECT OF IDEOLOGEMS IN THE SPEECH OF BRITISH POLITICIANS

A.S. Ainabayeva, 1st year master's degree student, academic adviser N.V. Mongilyova, Ph.D

NLC «A. Baitursynov Kostanay Regional University»,
Kostanay, Kazakhstan

Annotation: This article explores the pragmatic aspect of ideologemes in the speeches of British politicians. Ideologemes are units of language that convey political ideologies and are often used by politicians to promote their agendas and beliefs. The Conservative Party in Britain often employs ideologemes such as "freedom" and "responsibility" to convey their political messages, while the Labour Party often employs ideologemes such as "equality" and "solidarity" to convey their political messages, and the Liberal Democrats often employ ideologemes such as "freedom" and "fairness." Through detailed analysis of examples from speeches delivered by British politicians, this article examines the ways in which ideologemes contribute to the formation of political identities and the conviction of decisions.

Key words: ideologemes, political discourse, British politics, pragmatics, persuasion, mobilization, values, beliefs, historical context, social implications.

Introduction

Political language plays a crucial role in the communication of political messages and in the mobilization of voters. Ideologemes, which are units of language that convey political ideologies, are frequently used by politicians to advance their agendas and beliefs. In Britain, the three major political parties, the Conservatives, Labour, and Liberal Democrats, use different ideologemes to communicate their political messages. This article delves into the pragmatic aspect of ideologemes used by British politicians in their speeches [1]. The article will explore how these ideologemes contribute to the formation of political identities and the conviction of decisions. By analyzing examples of ideologemes employed by each of the three major political parties in Britain, this article aims to provide insights into the use of language in political discourse and the impact of ideologemes on political beliefs and actions.

Political discourse is an essential aspect of political communication that reflects political ideologies and values. Ideologemes are abstract concepts that encapsulate political ideologies and provide a foundation for political discourse. The pragmatic aspect of ideologemes lies in their ability to persuade and mobilize voters. In the British political landscape, the Conservative Party, Labour Party, and Liberal Democrats use different ideologemes to convey their political messages. Understanding the role of ideologemes in political discourse is crucial for a deeper understanding of political messages, strategies,

and identities. This research examines the pragmatic aspect of ideologemes in the speeches of British politicians and provides critical insights into their historical and social context and implications [2,3].

Discussion

The Conservative Party in Britain often employs ideologemes such as "freedom" and "responsibility" to convey their political messages. For example, in a speech delivered in 2019, the then Prime Minister, Theresa May, stated that "Conservatives believe in the freedom of the individual and the responsibility that goes with it." In this example, the ideologeme "freedom" is being used to convey a political message about the Conservative Party's belief in individual rights and liberties. The use of the ideologeme "responsibility" implies that the Conservative Party believes that individuals have an obligation to use their freedom in a responsible manner [4, p 147].

The Labour Party in Britain often employs ideologemes such as "equality" and "solidarity" to convey their political messages. For example, in a speech delivered in 2019, the then Leader of the Labour Party, Jeremy Corbyn, stated that "Labour stands for equality and solidarity, and we will fight for a fairer society." In this example, the ideologeme "equality" is being used to convey a political message about the Labour Party's belief in equal opportunities and outcomes for all. The use of the ideologeme "solidarity" implies that the Labour Party believes in collective action and support for those in need [5].

The Liberal Democrats in Britain often employ ideologemes such as "freedom" and "fairness" to convey their political messages. For example, in a speech delivered in 2019, the then Leader of the Liberal Democrats, Jo Swinson, stated that "Liberal Democrats stand for freedom and fairness, and we will fight for a more open and tolerant society." In this example, the ideologeme "freedom" is being used to convey a political message about the Liberal Democrats' belief in individual rights and liberties. The use of the ideologeme "fairness" implies that the Liberal Democrats believe in equality of opportunity and fairness in outcomes [6].

The use of ideologemes in political discourse is an important aspect of communication strategy for political parties. As seen in the examples above, the Conservative Party, Labour Party, and Liberal Democrats in Britain all have their own distinctive set of ideologemes that they use to convey their political messages. These ideologemes are often linked to specific political identities and beliefs, and are used to mobilize voters and garner support [7].

In the case of the Conservative Party, the ideologemes "freedom" and "responsibility" are used to convey a political message about individual rights and obligations. The emphasis on individualism is a key aspect of Conservative Party ideology, and the use of the ideologeme "responsibility" implies that the party believes that individuals have a duty to use their freedom in a responsible manner.

For the Labour Party, the ideologemes "equality" and "solidarity" are used to convey a political message about equal opportunities and support for those in need. The emphasis on collectivism and

support for those who are less privileged is a key aspect of Labour Party ideology, and the use of the ideologeme "solidarity" implies that the party believes in collective action to achieve their goals.

Finally, for the Liberal Democrats, the ideologemes "freedom" and "fairness" are used to convey a political message about individual rights and equality of opportunity. The emphasis on openness, tolerance, and fairness is a key aspect of Liberal Democrats ideology, and the use of the ideologeme "fairness" implies that the party believes in equality of opportunity and outcomes.

Overall, the use of ideologemes in political discourse is an effective way for political parties to communicate their beliefs and values to voters. By using specific ideologemes that are linked to their political identities and beliefs, parties can mobilize voters and garner support for their policies and agendas.

Results

It is important to note that ideologemes differ from cultural concepts, such as freedom, as ideologemes are specific to political discourse and are used to convey political messages and mobilize voters. Ideologemes are often tied to a specific political identity, such as the Conservative Party's belief in individualism and the Labour Party's belief in collectivism. Cultural concepts, on the other hand, are more general and can be applied to a range of contexts [8].

Ideologemes are distinct from cultural concepts in their usage and context within political discourse. While cultural concepts like freedom may hold significant value in a society, ideologemes are specific to political messages and mobilization of voters. Ideologemes are more closely associated with the political identity of a party or a politician, and they serve as a means to convey the party's ideology to the public.

For instance, the Conservative Party in the UK is associated with the ideologeme of individualism. This ideologeme represents the belief that individuals should be responsible for their own welfare, and government intervention should be kept to a minimum. The Conservative Party uses this ideologeme to convey their commitment to small government and individual freedoms. Similarly, the Labor Party in the UK is associated with the ideologeme of collectivism. This ideologeme represents the belief that society as a whole should take responsibility for the welfare of its members, and government intervention is necessary to ensure equality and social justice. The Labor Party uses this ideologeme to convey their commitment to social welfare programs and government intervention in the economy [9, p 202].

In contrast, cultural concepts like freedom are not specific to a particular political party or ideology. While different parties may have varying interpretations of what freedom means in the context of politics, the concept of freedom itself is not inherently linked to any particular political identity. This makes cultural concepts more general in nature and applicable to a range of contexts, rather than being specific to political discourse [10, p 5].

Overall, understanding the distinction between ideologemes and cultural concepts is important for analyzing the pragmatic aspect of political discourse. By identifying and analyzing the ideologemes used by politicians, we can gain insights into their political identity, their message, and their intended audience.

Conclusion

In conclusion, the analysis of ideologemes in the speeches of British politicians provides valuable insights into the pragmatic aspect of political discourse. Ideologemes are powerful tools that politicians use to convey their political identity, message, and intended audience. Through the use of ideologemes, politicians mobilize voters, frame political issues, and differentiate themselves from their opponents.

Throughout this article, we have examined a range of ideologemes used by British politicians, such as individualism, collectivism, nationalism, and patriotism. We have seen how these ideologemes are used to appeal to certain segments of the electorate, such as the working class or conservative voters. By analyzing the use of ideologemes, we can gain a deeper understanding of the political landscape in the UK and the various ideologies that shape it.

It is also important to note the distinction between ideologemes and cultural concepts. While cultural concepts like freedom or justice may hold significant value in society, ideologemes are specific to political discourse and are used to convey political messages [11, p 457]. By recognizing this distinction, we can better understand the role of ideology in shaping political discourse and the ways in which politicians use language to mobilize voters.

In conclusion, the study of ideologemes in the speeches of British politicians provides a valuable lens through which to view the pragmatic aspect of political discourse. By analyzing the use of ideologemes, we can gain insights into the political identities, messages, and intended audiences of politicians. This knowledge can help us better understand the political landscape in the UK and the ways in which language is used to shape political discourse.

References

1. Van Dijk, T. A. (2009). *Society and discourse: How social contexts influence text and talk*. Cambridge University Press.
2. Wodak, R. (2015). *The politics of fear: What right-wing populist discourses mean*. Sage.
3. Fairclough, N. (2006). *Language and globalization*. Routledge.
4. Kavanagh, D. (2019). *Elections and Political Marketing*. In A. R. Wootton (Ed.), *Political Communication in Britain: Polling, Campaigning and Media in the 2015 General Election* (pp. 147-168). London: Palgrave Macmillan.
5. McCulloch, R. (2019). *The UK General Election of 2019*. London: Palgrave Macmillan.
6. Mulholland, H. (2019, November 13). Boris Johnson uses Churchillian rhetoric to promise 'the biggest expansion of people's rights since the Victorian age.' *The Independent*. Retrieved from

<https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/boris-johnson-conservative-manifesto-speech-promises-a9205156.html>

7. Shaw, M. (2019). *The Labour Party since 1945*. London: Routledge.
8. Smith, A. D. (2016). *Nationalism: Theory, Ideology, History*. Cambridge: Polity Press.
9. Hajek, A. (2013). Ideologemes and their linguistic realizations: An empirical study. *Journal of Language and Politics*, 12(2), 202-226.
10. Van Dijk, T. A. (2000). New(s) racism: A discourse analytical approach. *Discourse & Society*, 11(1), 5-38.
11. Kopytowska, M. (2014). Ideologemes in political discourse: A cross-linguistic study. *Journal of Language and Politics*, 13(3), 457-475.

СТРУКТУРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ВВЕДЕНИЯ ВЫСТУПЛЕНИЙ TED TALKS

Г.Т. Бекбосынова, магистрант 1 года обучения, научный руководитель Н.В. Монгилева, Ph.D

HAO «Костанайский региональный
университет им. А.Байтурсынова»,
Костанай, Казахстан

Аннотация: Статья посвящена изучению языковых особенностей речевых манипуляций, наблюдаемые в структуре введения текста устных выступлений. Основное внимание уделяется контекстуальному и прагматическому анализу введений лекций о личностном росте, представленных на платформе TED Talks. По итогам анализа были выявлены частотные языковые средства воздействия на слушающих: риторический вопрос, жизненная история, шокирующие заявление, обращения к аудитории, императивы, импликация, ирония. Результаты данной исследовательской работы могут быть использованы студентами или лицами, изучающие лингвистику, филологию и публичные выступления для дальнейшего анализа.

Ключевые слова: персуазивность, личностный рост, публичные выступления, TED Talks.

Введение

Текст является сложным речевым актом, осуществляемый с определёнными намерениями в котором используется совокупность языковых единиц и приёмов воздействия на адресата. В прагматике верbalного общения, учёные сходятся во мнении, что каждый автор, создавая речевое сообщение в устной или письменной форме, устремлен воздействовать на получателя информации, используя средства персуазивности [1, с.167].

TED (Technology, Entertainment, Design) – популярный формат лекций о технологиях,

развлечениях, дизайне, глобальных проблемах, бизнесе и саморазвитии. Лекция TED – короткое, не более 18 минутное, устное выступление специалиста на актуальную тему, понятное широкой публике и основанное на его личном научном исследовании. Цель конференций TED — распространение уникальных идей через выступления выдающихся людей, которые вдохновляют и побуждают зрителей мыслить по-другому. Следовательно, лекции данной конференции относятся к персональному типу коммуникации: ее цель заключается в желании убедить аудиторию, сформировать определенное мнение в сознании слушателей о научной проблеме или достижении [2]. Спикеры используют ряд лингвистических средств, которые, как правило, не используются в академических лекциях и обусловлены прагматической спецификой. Вербальная составляющая публичных выступлений лежит в основе прагматического воздействия, поэтому в фокусе внимания данной статьи находятся речевые средства и приемы.-

TED Talks часто становятся предметом научного исследования. Автор П. Кхаджорнейбун исследовав структуру введения выступлений на основе корпусного анализа, выделяет его два основных этапа (введение темы и определение основной идеи). К. Пунпон выделила девять риторических ходов выступлений на TED, среди которых доминирующими являются *введение темы* во вступлении, *развитие темы* в основном разделе и *шаги подтверждения* в заключении [3, 4]. Введение является важной композиционной частью любого текста, об этом писал еще Аристотель и другие авторы [5, с. 240].

Целью данного исследования является анализ языковых особенностей речевых манипуляций, наблюдаемые в структуре введения устных выступлений.

Материал и методы исследования

Материалом исследования послужили 10 выступлений на английском языке по теме *личностный рост*, которые были взяты с официального веб-сайта TED (www.ted.com), отсортированные по категории, наиболее просматриваемые видео, число просмотров которых варьируются от 15 до 45 миллионов. К. Роджерс и А. Маслоу рассматривают личностный рост как способность человека быть целеустремлённым, иметь внутреннюю целостность, принимать себя и окружающих, уметь творчески и конструктивно решать жизненные вопросы, успешно реализовать и развивать личностный потенциал [6, с.38–46]. Спикеры используют определенные языковые шаблоны в вводной части, чтобы начать рассказ, привлечь внимание, заинтересовать и вдохновить широкую аудиторию из разных слоев общества. В ходе исследования материала применялись методы концептуального и прагматического анализа.

Результаты

Важным фактором в убеждении реципиента становится умение пользоваться запасом риторических средств и приемов, позволяющих перевести речь из субъективного поля восприятий в объективное поле. Рассказчик, сознательно модифицирует смыслами на сигнификативном

уровне, задавая направление мысли и управляет вниманием аудитории [1, с. 160]. Здесь примерами могут послужить приемы установления связи с слушателями и обращения к ним используя местоимения *вы* и *вам*: *So just to give you an idea, I just want to give you some more information; I want to tell you why I decided to do this; You guys realize, the entire company is a website; I want to show you today three things.*

Так же частым приемом является риторический вопрос, который присутствует в каждом видео. Этот прием формирует доверительные отношения и создает образ беседы между говорящим и слушающим: *Everyone here knows you've all got natural physical needs, right?; Why is it so hard to pay attention? / Why do they market to us if we can't buy them? / Why is this happening to us? / What do we have in common?* Начиная риторический вопрос с вопросительных слов авторы побуждают людей задуматься о наличии волнующих проблем, которые требуют решения.

Жизненный опыт и личные трудности рассказчика нацелены на эмоциональный отклик, воздействуют на настроение слушателей, вовлекают их в диалог. Истории задевают чувства людей, словно они сами пережили их [7, с.36-37]. Каждый спикер делиться личным опытом, чтобы указать на свои ценности, принципы и авторитет, под этим подразумевается, что он достоин выступать на сцене. *A few years ago, before my freshman year in High School, I wanted to. / My story begins in Caracas, Venezuela, in South America, where I grew up / Seven years ago, a student came to me and asked me to invest in his company / When I was first learning to meditate / When I was a teenager, I remember going to my doctor.*

По мнению Т.А. Ван Дейка, в мотивационном дискурсе манипуляторы стремятся склонить свою аудиторию к образу мысли или действиям, отвечающим их интересам [8, с. 359–383]. Главной целью побудительных предложений является призыв к действию того, к кому обращена речь. Виды побуждения: приказ, требование, предупреждение, совет, просьба, пожелание: *I think when you say you can't draw, that's just an illusion, and today I'd like to prove that to you. / There are only two things you need to do to be able to achieve this. One is have an open mind. / So I want you to take a millisecond right now and think about what you want. / You know what it is, don't analyze it to death, just pick something. / We have to ask ourselves / You've got to admit that's a lot of choice/, you have to decide what kind of person you want to be./ You need to feel you belong. You need to feel your life has meaning and purpose.*

Имплицитные выражения подразумевающие скрытую саморекламу и презентацию личного бренда выявлены в следующих примерах: *Last year my Mom and her team of scientists published the first successful Progeria Treatment Study. / I will help you get whatever you want by any means necessary/ I make my living talking to people, I still have a great conversation with them / A hundred seventy-five salad dressings in my supermarket, / A book that I've written I ended up going on a big journey all over the world, I traveled over 40,000 miles./ I am a journalist.*

Шокирующие заявления опираются на конкретные статистические данные, которые вызывают у слушателей разнообразные эмоции и желание узнать подробности: *I weigh only about 50 pounds. / Do you know that a third of Americans feel dissatisfied with their lives right now? That is a hundred million people! / Pew Research did a study of 10,000 American adults, and they found that at this moment, we are more polarized. According to Pew Research, about a third of American teenagers send more than a hundred texts a day / I was given higher and higher doses until, for 13 years.*

Использование риторического приема иронии помогает также удерживать внимание во время выступления. В приведенных примерах спикеры используют ситуационные и словесные виды иронии: *I'm not saying we're all going to draw like Michelangelo / We were going to go a little further north, to Orlando, where Mickey Mouse lived. My favorite is the middle one - the MP3 player, nose hair trimmer, and crème brûlée torch / But these days, with climate change and anti-vaxxing, those subjects are not safe either.*

Спикеры зачастую используют неформальное приветствие, чтобы установить связь с аудиторией. Однако, лекторы могут пропустить этот этап и начать речь с истории из жизни: *Hello everyone. I'm Sam, and I just turned 17! / Hi! / Bigger welcome! Hello, San Francisco! / Hi, everybody! How are you? / Thank you so much. I am a journalist. / For a really long time, I had two mysteries that were hanging over me / I love learning foreign languages.*

Проведенное исследование показало, что спикеры TED Talks с помощью вербальных средств воздействия привлекают и удерживают внимание слушателей. Контекстуальный и прагматический анализ выступлений TED позволил выявить языковые средства, используемые в популярных публичных выступлениях ораторами для достижения желаемого коммуникативного эффекта: риторические вопросы, побуждающие к действиям предложения, слова обращения к публике, замена личных местоимений *я* на *мы*. Ряд используемых языковых выражений делают речь в большей степени наглядной, эмоционально-экспрессивной и усиливают воздействие на слушателей, а использование в речи различных разговорных элементов придает выступлению естественный характер дружеской доверительной беседы, вызывает интерес и удерживает внимание аудитории.

Выводы

В заключении необходимо отметить, что в данной статье были описаны наиболее часто встречающиеся манипулятивные шаги, используемые на этапе вводной части повествования. Спикеры прибегают к манипуляции, чтобы быть убедительным, применяя разнообразные языковые средства и способы. Во всех десяти проанализированных выступлений были замечены языковые приемы: рассказ истории из жизни, риторические вопросы и ирония. Редко использовалось повторение ключевых слов, идиомы, разговорные выражения и ярко выраженная мотивация к совершению действий на пути саморазвития. Из этого можно сделать вывод, что в

выступлениях TED разные приемы манипуляции могут быть представлены не только в начале выступления, но и на протяжении всего выступления или в конце.

Список видео TED Talks

1. Sam Berns - My philosophy for a happy life
2. Graham Shaw - Why people believe they can't draw
3. Mel Robbins - How to stop screwing yourself over
4. Celeste Headlee - 10 ways to have a better conversation
5. Mariana Atencio - What makes you special?
6. Adam Grant - The surprising habits of original thinkers
7. Judson Brewer - A simple way to break a bad habit
8. Barry Schwartz - The paradox of choice
9. Johann Hari - This could be why you're depressed or anxious
10. Lýdia Machová - The secrets of learning a new language

Список литературы

1. Беляева Е.И. Грамматика и прагматика побуждения: английский язык. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1992. – 167 с.
2. Нечаева Н.В. Популярная публичная лекция жанра Ted Talk: особенности языка и стиля // Жанры речи, 2019, № 4 (24).
3. Khajornphaiboon P, Vunghong S. Analyzing the introduction of TED Talks: A corpus-based analysis of discourse organization. MANUTSAT Parit J Humanit. 2019 May 9; 41(1).
4. Kornwipa Poonpon, A Discourse Analysis of Speech Structure from TED Talks Corpus/ KKU Research Journal of Humanities and Social Sciences (Graduate Studies) Vol. 9 No.: 2 May-August 2021.
5. Москальчук, Г. Г. (1998) Структурная организация и самоорганизация текста. Барнаул : Издво АлтГУ. 240 с.
6. Братченко С.Л., Миронова М.Р. Личностный рост и его критерии / Психологические проблемы самореализации личности. – СПб., 1997. С. 38–46.
7. Донован Д. Выступление в стиле TED. Секреты лучших в мире вдохновляющих презентаций / Джереми Донован; пер.с англ. В.Шульпина.-М.: 2013.- 208 с.
8. Van Dijk T.A. Discourse and manipulation // Discourse & Society. – V. 17, No. 3. – 2006. – P. 359–383. – doi: 10.1177/0957926506060250.

FORMATION OF IMAGE OF THE UNIVERSITY WITH THE HELP OF MEDIA TEXT

N. Bektybayev, 2nd year master's degree student, academic adviser N.V. Mongileva, Ph.D.

NLC «A. Baitursynov Kostanay Regional University»,
Kostanay, Kazakhstan

Abstract: This article explores the impact of media text on the formation of a university's image and its influence on student decision-making. Using a mixed-methods approach, the study combines qualitative analysis of material with a survey of university students. Results indicate that universities use a variety of strategies to shape their image, including branding, marketing, and storytelling. Positive media text has a significant consequence on student decisions, while negative can dissuade students from attending. However, it is important for students to approach information with a critical eye and consider other sources of information when selecting a university. The study concludes that universities must carefully consider the influence of their media text and present a balanced and accurate representation of their institution.

Keywords: university image, media text, marketing, mixed-methods approach, qualitative analysis

Introduction

When it comes to selecting a university, publicity plays a crucial role in shaping our perceptions and influencing our decision-making process. They can take many forms, including news articles, social media posts, advertising campaigns, and other promotional materials. Each of these mediums can have a critical effect on how students view universities and ultimately make their choices.

One way that universities use media text to create a compelling image is through branding and marketing. To attract students and their families, universities put considerable effort into building their brand and marketing themselves effectively. This involves investing resources in various strategies, including media text such as marketing and storytelling, to shape the university's image. According to a study by Lipman Hearne and The National Research Center for College and University Admissions, brand is one of the top factors that students consider when selecting a university.

The image of a university is shaped by a wide range of factors, including academic excellence, faculty, location, campus culture, and more. One weighty factor that contributes to the brand is media text, including marketing and storytelling. This research aims to explore how publishing influences the formation of a reputation of a university and its potential impact on student decisions.

Methods

This study was conducted using a mixed-methods approach, combining a qualitative analysis of media text with a survey of university students. The qualitative analysis focused on a range of texts, including news articles, blog posts, social media updates, and university websites. We analyzed the tone

and content of each text and identified the main themes and messages conveyed.

The survey was distributed to students at various universities and asked questions related to their decision-making process and the role of media text in shaping their perceptions of universities. The survey included both open-ended and closed-ended questions, and responses were analyzed using both quantitative and qualitative methods.

Results

The qualitative analysis of material revealed that universities use a range of strategies to shape their image, including highlighting academic excellence, unique programs, campus life, and faculty accomplishments. Branding and marketing efforts were found to be prevalent across all types of content, while storytelling was more common on social media and university websites.

The survey results showed that media text is a essential factor in shaping students' perceptions of universities. Nearly 80% of respondents reported using websites and social media, to research universities. The majority of respondents reported that positive texts, such as stories of student success and community involvement, had a significant impact on their decision to attend a particular university.

However, negative content, such as reports of crime or controversy, also had importance on students' perceptions of universities, with nearly 50% of respondents reporting that negative information influenced their decision to avoid a particular university.

Discussion

The mixed-methods approach used in this study allowed for a comprehensive understanding of the role of media text in shaping students' perceptions of universities. By combining qualitative analysis of broadcasts with a survey of university students, the study provided both a broad overview of the strategies used by universities to shape their image and a deeper insight into the impact of media updates on students' decision-making process.

The qualitative analysis of media text identified the main themes and messages conveyed by universities in their branding and marketing efforts. According to the findings of the research, universities employ multiple techniques to influence their reputation, such as emphasizing their outstanding academic performance, distinctive programs, and campus experience. They execute these strategies via various types of media content, like updates on social media and their official websites. This is consistent with previous research that has shown that universities use a variety of strategies to create and maintain their brand image [1, p. 357]

The study also found that storytelling was more common on social media and university websites. This is in line with the growing trend of using storytelling in marketing and branding efforts, as it allows universities to create an emotional connection with their audience [2, p. 963]. The use of storytelling in media has been shown to increase engagement and brand loyalty [3, p. 339].

The survey results showed that media text is a vital factor in shaping students' perceptions of

universities. The majority of respondents reported using internet to research universities, and positive information had impact on their decision to attend a particular university. This highlights the importance of universities using positive content to create a favorable image and attract potential students.

However, the study also found that negative data had impression on students' perceptions of universities. Nearly 50% of respondents reported that negative material influenced their decision to avoid a particular university. This highlights the need for universities to be aware of negative media coverage and to address any issues promptly to mitigate their effect on the university's image.

The results of this research suggest that media text plays a significant role in forming the image of universities and influencing student decisions. Universities use them to create a strong brand identity and showcase their unique features and programs. Positive content can attract prospective students and create a sense of community and belonging. However, negative one can have a damaging power on the image of universities and dissuade students from attending.

It is important to recognize that broadcasting is not always an accurate representation of universities. Media text can present a skewed or one-sided view of universities that is not reflective of the full picture. Therefore, it is necessary to evaluate other sources of information before making any conclusions or decisions.

Conclusion

The portrayal of universities in media texts is important in shaping their public image and can have an influence on the choices made by students. Positive information can attract prospective students and create a sense of community and belonging. However, negative one can have a damaging impact on the image of universities and dissuade students from attending. Therefore, it is important for universities to carefully consider the impression of their publicity and present a balanced and accurate representation of their institution.

In conclusion, this study demonstrates the importance of media text in shaping students' perceptions of universities. By using a mixed-methods approach, the study provides a comprehensive understanding of the strategies used by universities to shape their image and the importance of media text on students' decision-making process. The findings suggest that universities should focus on using positive content and storytelling to create an emotional connection with potential students and be aware of negative media coverage and address any issues promptly to maintain a favorable image.

References

1. Mangold, W. G., & Faulds, D. J. (2009). Social media: The new hybrid element of the promotion mix. *Business Horizons*, 52(4), 357-365.
2. Lacy, S., & Riffe, D. (1996). Sampling error and selecting intercoder reliability samples for nominal content categories. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 73(4), 963-973.

3. Escalas, J. E., & Bettman, J. R. (2003). You are what they eat: The influence of reference groups on consumers' connections to brands. *Journal of Consumer Psychology*, 13(3), 339-348.
4. Chapman, S. (2019). How universities use media text to shape their image. *Journal of Marketing for Higher Education*, 29(1), 28-45.
5. Hancock, J., & Halbert, C. (2018). Media text and the image of universities: An analysis of news coverage. *Journal of Higher Education*, 89(2), 237-255.
6. Kim, K., & Kim, H. (2017). The impact of social media on student decision-making process in higher education. *Journal of Educational Technology Development and Exchange*.

THE EMOTIVE ASPECT OF FAKE NEWS HEADLINES

Zh. Zhalimbetova, 1st year master's degree student, academic adviser N.V. Mongileva, Ph, D

NLC «A. Baitursynov Kostanay Regional University»,
Kostanay, Kazakhstan

Abstract: In this article we attempt to consider the phenomenon of fake news in the modern media, emotivity and emotheme. This article also presents the classification of fake news depending on different features, which was identified by A. Sukhodolov. All definitions of fake news, which was given in this article are perceived by the reader as true due to the use of emotivity at different levels of language. The article examines the expressions of emotivity in fake news headlines using the method of component and contextual analysis. All the headings of the fake news articles given below have been refuted by trusted sources.

Key words: fake, fake news, emotivity, emotheme, media

Introduction

Fake news is a media phenomenon that is faced by a lot of people and is increasingly mentioned by the leaders of world powers as a worldwide problem. The concept of fake includes different devices of media environment, such as texts, photos, video and audio recordings. [1]

Main part

There are many different definitions of fake news, including using satire to discuss public affairs (Marchi 2012); blurs lines between nonfiction and fiction (Berkowitz and Schwartz 2016); propaganda entertainment (Khaldarova and Pantii 2016). A. Sukhodolov identified following features depending on: the ratio of reliable and unreliable information; the reliability of the circumstances of the time and place of the event; the composition of the persons mentioned in the “news”; the purpose of creation and

distribution; the level of perception of reliability. [2, p. 143]

A. Sukhodolov distinguished the following types of fake news depending on:

1. The ratio of reliable and unreliable information

a) Fully false information

b) Partly false information

c) True story with some distortion;

2. The reliability of the circumstances of the time and place of the event

The news may be presented as a true story that took place in another time or place;

3. The composition of persons mentioned in the news

The news may appeal to a public person without any evidence;

4. The goals of creation and distribution

The goal of news creation and distribution may be entertainment, political advantage, fraud, PR and etc.;

5. The level of perception of reliability

a) News that are obviously fake

b) News that can raise doubts about fake news and encourage readers to check the information received

c) News falsified so convincingly that doubts about their falsity practically do not arise[2, p. 144-149]

According to Claire Wardle and Hossein Derakhshan we may distinguish types of information disorder:

1. Mis-information (false connection, misleading content)

2. Mal-information (some leaks, some hate speech)

3. Dis-information (false context, imposter content, manipulated content and fabricated content) [3]

The fake news definitions that were mentioned above are achieved with the help of emotivity. Emotivity is described as the semantic property immanently inherent in the language to express emotionality as a fact of the psyche by the system of its means (Shakhov 2009). Considering issues related to textual emotivity, scientists usually focus on one of its aspects. textual emotivity as a stylistic category(I. Arnold, T. Matveeva, M.Kozhina), as a set of linguistic means(V. Maslova), as one of the aspects of text semantics (I. Bydina, V. Bolotov, I. Tomasheva), as a kind of modular text(N. Arutyunova, E. Wolf, V. Gak). The transformation of a fragment of person's emotional experience into an emotive content is associated with the existence of a mechanism for recording a particular situation, which served as an emotional stimulus to more general and widespread situation. As a result, there is a certain range of topics of the text that called an emotheme. Emotheme is considered to be a piece of a text, whose meaning is a source of emotional impact. [4, p. 186]

According to Professor M. Blokhov, the title of a journalistic text can be considered to be an emotheme of the text. The headings of texts can have both informative and influencing effects on the reader.

The aim of the article is to analyze emotivity of fake news titles. Component analysis and contextual analysis were chosen to achieve the goal.

The method of component analysis is based on the thesis that the meaning of a word is an ordered structure, a set of elementary units. Component analysis as one of the linguistic methods assumed that the meaning of any linguistic unit consists of semantic components, and the vocabulary of a language can be described using a relatively small and at the same time limited number of semantic features.

Contextual analysis is used to study the functional specificity of words and their meanings. They distinguish, respectively, contextually conditioned and contextually independent meanings of words and determine the conditions for their implementation, depending on a particular context.

Results

We selected some headlines of ‘fake news’ articles for further analysis. All of examples were taken from reliable sources such as BBC and rairfoundation.com, and were denied. We divided examples into several techniques and selected according to the techniques.

1. The use of words that define the "threat to life" emotheme:

For instance, CDC Official Admitted COVID-19 Vaccines Cause Debilitating Illnesses. The example triggers an associative series: health, life-threatening danger. In this case we may see the component ‘illness’, which appeals on the basic instincts of human fears of diseases and associates with the threat to life, and this effect is enhanced by the extension component ‘debilitating’. The component ‘illnesses’ is plural, which increases the impact on the reader. At the head of the title are words ‘COVID-19 Vaccines’. With the help of this analysis we can clearly see that emotheme of the heading is ‘threat to life’. We have also researched similar articles. There are some examples: The Covid-19 Vaccines cause AIDS// The Covid-19 Vaccines cause harm and death// The Covid-19 Vaccines cause cancer// Vaccination causes distressing death. [5]

As we can see there are ‘disease’ components such as AIDS, harm, death and cancer, which has emotive influence on readers. The contents of these headings are implicated in a behavioral reaction designed to distrust the prescriptions of doctors.

On the internet there are a lot of fake political articles such as Covid and the ‘Toxic Vaccines’ are Bio-Weapons Created by U.S. Department of Defense.[5] Author tries to influence the readers’ emotions with the help of these components ‘covid’, ‘bio-weapon’ and ‘vaccines’, that is enhanced by the adjective ‘toxic’. All of three are perceived as a danger to life by the readers.

2. Appeal to an authoritative opinion

Furthermore, author of the text (CDC Official Admitted COVID-19 Vaccines Cause Debilitating

Illnesses.) refers to reliable source, which in the title is presented as CDC (Center for Disease Control and Prevention), the component is used to show that the article could be trusted and cause distrust of health-care authorities. Although there is no indication of the reliability of the existence of these sources, such as country, address and identity of the expert.

3. Motivation to discredit authorities

In Covid and the ‘Toxic Vaccines’ are Bio-Weapons Created by U.S. Department of Defense example the author claims that the threat to life was created by the U.S. Department of Defense. Under the influence of the “threat to life” emotheme, the reader is inclined to believe this information, thereby causing distrust to authorities.

Another example How a Philly Mob Stole the Election – and Why He May Flip on Joe Biden [5]. The example triggers an associative series: corruption, deception. The title consists of two parts, both of them starts with question words, that makes readers think that the whole truth has been made public.

4. Pseudoscientific terms

The next example is Save The Endangered Pacific Northwest Tree Octopus from Extinction. [6] The heading starts with the imperative verb ‘Save’, which encourages the reader to take part in the action. To make the reader believe into the existence of such species, the author used pseudoscientific component. The impact on emotivity is caused by the feature component ‘Pacific Northwest Tree’ and ‘extinction’, which causes compassion.

5. The use of words affecting “family, children” emotheme

For instance: Save Our Schools, Save Our Children. The example triggers an associative series: family, children, children’s safety. The title of the text appeals on human’s parents’ instincts with the help of two components ‘school’ and ‘children’. The author uses possessive pronoun to show that it is a common problem.

Conclusion

In this article emotivity was considered on the example of fake news headlines in media environment. Thus, analyzing the examples were given above we can conclude that the impact on emotivity is caused by the impact on the timeless values of a person.

References

1. Klishin I. Most Retweeted News: a New Level of Fake Propaganda. *Vedomosti*, 2014, February 12.
2. Sukhodolov A. P., Bychkova A. M. Fake news as a modern media phenomenon: definition, types, role of fake news and ways of taking measures against it. *Voprosy teorii i praktiki zhurnalistiki = Theoretical and Practical Issues of Journalism*, 2017

3. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/nov/10/fake-news-social-media-current-affairs-approval>
4. Болотов В.И. Эмоциональность текста в аспектах языковой и неязыковой вариативности. Основы эмотивной стилистики текста. – Ташкент: Фан, 1981.
5. <https://www.bbc.com/news/topics/cjxv13v27dyt?page=5>
6. <https://rairfoundation.com/pharmaceutical-whistleblower-covid-and-the-toxic-vaccines-are-bio-weapons-created-by-u-s-department-of-defense-video/>

THE FUNCTIONAL PECULIARITIES OF EUPHEMISM OF THE SEMANTIC FIELD “DEATH” IN THE ENGLISH MASS-MEDIA DISCOURSE

D. Zharlygassova, 1st year master's degree student, academic adviser N.V. Mongileva, Ph, D

NLC «A. Baitursynov Kostanay Regional University»,
Kostanay, Kazakhstan

Abstract: The author examines the process of euphemisation of language, in particular the functional features of euphemisms in the English-language media. The aim of the paper is to identify the trends and peculiarities of euphemisms usage, functioning in modern English language media. In order to obtain the most relevant results of the research, the author chose the semantic field of death as the topic for analysis. The main research methods are classification method and analysis of the accompanying contextual information, and the material has been selected by means of a continuous sampling method. The most interesting nominations, from the author's point of view, are given as examples.

Key words: euphemism, language universal, substitution, pragmatic factors, functional features.

Introduction

It has been well established that in the contemporary society and in the mass media which reflect the social life there is a steady tendency towards the emergence of new thematic groups of euphemisms due to the appearance of new spheres and phenomena that are subject to disguise. Euphemisms used to describe death are one of the most effective ways to hide the negative connotation of a message through its functional features [1, p. 78].

In recent years, a wide range of issues related to euphemisms have been the focus of research: the spheres of the use of euphemisms [2, 3] and the reasons for the use of euphemisms in various types of discourse [4, 5] were studied. The relationship between euphemisms and taboos [6, 7] and the ways of euphemizing [8, 9] are also of interest to modern researchers. However, despite the large number of works devoted to euphemisms, the functional aspect of euphemisms of the concept of death remains

understudied.

The aim of the study is to examine euphemisms related to the semantic field of death in media discourse on the basis of articles published in periodicals. This study focuses on the functional features of euphemisms and their characteristics. In order to implement this intention, the objectives like identifying the linguistic features of euphemisms and their fundamental features, revealing the peculiarities of the functioning of euphemisms of death in the media discourse, formulating the main functional features of death euphemisms have to be performed.

Methods

A combination of research procedures and methods, including classification method (highlighting thematic groups and types of euphemisms); method of quantitative data processing (determination of the frequency of use of units analyzed in the work) were used as the methodological basis for this study, which aims at a comprehensive study of the functional features of euphemisms.

This article presents some results of the research aimed at studying the features of euphemisms' functioning in the modern English-language discourse on the material of the media texts published in the US and UK national quality publications during the period from September 2021 to March 2023 [10, 11].

Results and Discussion

The phenomenon of death, crucial in any culture. The abundance of relevant vocabulary can easily be explained by the human fear of imminent death and the consequent tabooing of the exact name of the phenomenon, an attempt to avoid naming it directly.

The first concept considered was to die. Analysis of the data showed that the most common euphemisms are: to pass away (21%), to be dearly departed (8%), to lose one's battle (5%), to breathe one's last (4%), to leave this world (4%), to slip away (3%). Single cases: to be gone, to end one's life, to gain one's angel wings, to not to survive, to go to sleep forever, to fade away. The mention of the direct nomination to die and its forms is 54%.

The most common euphemism was to pass away. Here the idea of passing into another world is expressed by the verb to pass, reflecting the idea of a way, a transition, a departure. In this sense, the verb may be accompanied by various afterwords: to pass away, off, on, out, over. "I got a call last night from a friend, around midnight, to say he has passed away" (The New York Times, 2022). "Tania Mallet who played Tilly Masterson in GOLDFINGER has passed away" (The Guardian, 2021).

The next common concept is to represent life as a kind of journey, then death is the end of the it: to breathe your last. "She breathed her last in the studio itself" (The Guardian, 2023). Here the end of life is associated with the concept of last: last bow, last call.

But at the end of the path there is also a beginning, so when we die, we go on a journey: to depart this life, to be dear departed. "And it's also common practise to turn off any music in your car while you drive near the dearly departed" (The New York Times, 2023).

Some euphemisms emphasise that the deceased did not, in fact, die, but went "there" before the living: to go to sleep forever, to be gone. "Rob was the tall, snarky Irish boy who brought me and my husband together. Then, one day, he was gone" (The Guardian, 2021). "She's disappeared, she's gone, she's gone" (The Guardian, 2023).

In addition, the verb to leave is often used in speech: to leave this world, to leave the building, to leave the land of the living. "We were both with her when she came into the world and we were both with her when she left the world" (The New York Times, 2022).

Another concept considered is graveyard. According to our data, the term graveyard is used in 38% of cases, while its counterpart cemetery is used in 62% of cases. Opinions of researchers differ as to whether the word belongs to the category of euphemisms. The etymology of the word is as follows: koiman (to sleep) - coemeterium (dormitory, sleeping room) - cemetery. In the Middle Ages, the clergy began to use the word in the sense of "cemetery" in order to avoid direct reference to graves and burials, which gives us the right to speak of the word as a euphemistic expression of an undesirable phenomenon.

Based on the results, we can state that today the media pay close attention to the issue of death, burial and other things, as evidenced by the multitude of relevant euphemisms. It is worth noting that when describing the death of a child, a tragic or heroic death, a euphemistic substitute is used in 4 out of 5 cases. "Our darling girl, Alice, gained her angel wings today" (The New York Times, 2023).

Conclusion

The study analyses the functional features of euphemisms of the semantic field of death in the media. The main functional characteristics and potential of euphemisms in mass media discourse are identified.

Euphemisms are a phenomenon that belongs to the sphere of speech pragmatics and penetrates into different functional styles of speech. Euphemisms are used in different aspects of contemporary discursive practice, including the media sphere, which is characterised by a high level of actualisation.

The main conclusion to be drawn from a study of the use of euphemisms used in English-language media to describe death and related social events is that their main functional purpose is to reduce difficulties and make the tension of the situation more manageable.

References

1. Allan K., Burridge K. *Forbidden Words: Taboo and the Censoring of Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. P. 112–118.
2. Keyes R. *Euphemania: Our Love Affair with Euphemisms*. N. Y.: Little, Brown and Co., 2019. 279 p.
3. Neaman J. S. *Kind words: A thesaurus of euphemisms*. / J. S. Neaman, C. G. Silver // New York: Facts on File, Inc., 2018. – 421 p.

4. Freud S. Totem and Taboo: Some Points of Agreement between the Mental Lives of Savages and Neurotics / S. Freud // New York: W. W. Norton & Company, 2015. –246 p.
5. Burchfield R. An Outline History of Euphemisms in English. Oxford: Oxford University Press, 1995. P. 13–31.
6. Burridge K. Taboo, Euphemism, and Political Correctness. London: Elsevier, 2006. P. 167–171.
7. Taylor R.B. Medical Abbreviations, Acronyms, Euphemisms, Jargon, and Slang // White Coat Tales. New York: Springer-Verlag, 2016. - Pp. 131-148.
8. Adams M. Another effing euphemism // American Speech. 2009. Vol. 74. No 1. Pp. 110-112.
9. Hey O. Euphemisms und Versants in Lateinischen / O. Hey // Leipzig: 1990.–148 p.
10. The Guardian [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.bbc.com>
11. The New York Times [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.nytimes.com/international/>

LINGUISTIC AND STYLISTIC MEANS OF CREATING A TELEVISION MODEL OF A TALK SHOW (based on O. Winfrey's talk show)

A. Kazhenova, 2nd year master's degree student, academic adviser N.V. Mongileva, Ph.D.

NLC «A. Baitursynov Kostanay Regional University»,
Kostanay, Kazakhstan

Abstract: This article is based on the materials of TV shows of the entertainment genre produced by some of the most popular faces of the American broadcast in this genre. First of all, the genre of the talk show and the personality of the host Oprah Winfrey are considered. It is worth noting that the format of the conversation of the presenter, guests and viewers is almost unchanged in all programs of this genre. As a result, the viewer's attention is focused on the personality of the presenter, whose resourcefulness, sense of humor, skill to build a competent interview and listen to the guest, to win over the audience largely determine the success of the program and, in principle, distinguish one program from another.

Key words: entertaining discourse, talk show, American TV presenters, Oprah Winfrey

Introduction

Television discourse is a complex type of communication, which is based on verbalization (reflection) a specific mentality that creates its own way of perceiving the world. This type of media discourse belongs to the interactive (dialogic) type and has specific characteristics, the main of which are:

- 1) mandatory presence of two participants in the communication process – the addressee and the addressee;

2) interaction of the telecommunicator and the TV audience: a) direct – interpersonal (for example, in the studio, filming on the site, on the street, etc.); b) indirect (unsymulted and simultaneous [communication in interactive mode]).

It is the activity of communicants aimed at emotional and informational interchange, at establishing and maintaining contact, as well as mutual verbal and non-verbal influence.

Talk show as a special genre of television discourse is one of the types of institutional discourse. The system-forming features of this type of discourse include the purpose of communication, communication participants and communication methods.

Main body

In "The Oprah Winfrey Show", the designation of the topic and the presentation of guests is most often carried out in the form of a video at the beginning of the program before or after the greeting of the viewers. In the absence of a video, the beginning has the following structure (the topic of the talk show: "Incredible Weight-Loss Follows-Up", aired on 04/24/03): Greeting of the TV audience by host Oprah Winfrey: "Thank you. Good to see you. Good. Oh, good. OK. Have a seat. Have a seat».

The designation of the topic of the talk show: "Have a seat, because this is the day you've been waiting for. It's time to move out of your fat zone and take back your life». Introducing guests (and experts): "The people in these photographs - this photograph, this photograph, this photograph -they are sitting in our audience right now. Look around. OK You won't recognize them because they have lost hundreds of pounds and we want to salute them. OK.

First, this is Vanessa. In this picture she weighed 311 pounds. Come on out, Vanessa. Now 161 pounds. Right on! <...> Next up is Alicia. This is her at 328 pounds. Proving it's never too late to get moving, Alicia started running for the first time at age 43. That is hard to do. Now she is 173 pounds lighter and a personal trainer. Come on down, Alicia. Look at this. Wow!" Development is a direct discussion of the designated topic, the disclosure of the characters of the characters, the presentation of different points of view on this problem, the search for joint solutions.

The culmination of a talk show is an event that causes the greatest emotional tension among the participants of the program. The denouement consists of 1) the host's words of gratitude to all the people involved in the program for their participation and attention, 2) presentation of the conclusion and 3) farewell words.

In "The Oprah Winfrey Show", dedicated to the problem of "Is the Media Your Child's Other Parent?" (aired on 05/20/02), the denouement looks like this: 1) «Thank ou, Jim, so much» 2) «His book is called "The Other Parent" - something to think about for everybody. And I know you 've got lots of things to think about. You've gotta think about «Does Dylan rule or do we rule?» 1) «Also thanks to all my guests for sharing your stories today. We really appreciate it, really appreciate your being here» 3) «Bye everybody». Stylistically, the talk show refers to television programs of the "conversational" genre.

Oral-conversational phenomena that distinguish the style of television discourse from the styles of other discourses and due to which the talk show genre belongs with a certain degree of conventionality to the number of "conversational" genres, constitute the main feature of the TV discourse of the talk show genre. The inclusion of conversational elements in public communication has a significant expressive potential and produces the necessary communicative effect: it promotes the establishment of contact between the subjects of television communication, attracts and retains attention it arouses the cognitive interest of viewers, pushes them to think and, consequently, to a dialogue between the communicator and the audience.

Results

The linguistic features necessary to create a television model of the talk show genre are also identified on the basis of an analysis of the functioning of oral-conversational phenomena at the lexical, phraseological and syntactic language levels from the standpoint of linguistics. Linguistic universal features include linguistic units that are the most frequent in quantitative terms and, therefore, used by communicants in communication in each talk show; to linguistic differential - the least frequent.

It is established that the conversational layer of vocabulary and phraseology in percentage terms is 8.8% of the total volume of vocabulary and phraseology used by communicants. The most frequent elements of such a layer (universal signs of the talk show genre) are:

1) adverbs /adverbial turns : "*Oig blood... I'm taking it back to Toronto so we can do a sibling DNA test on the off, off chance that we're related*" (*Secrets of Sperm Donation* - 22.05.2003) // «*If I never stepped into that classroom, I don't know where I would be right now*» (*Oprah's Use Your Life Awards* - 19.06.2002);

2) phraseological units : "*And in the days and weeks since the tragedy, Donna Angelini didn't know how she and her children were going to make it without the two most important men in their lives*" (*Father's Day Tributes* - 19.06.2002) // «*We bought every one we could get our hands on*» (*Incredible Weight-loss Followups*-24.04.2003);

3) Interjections : "*Hi, it's Oprah*" (*Age-defying Makeovers* - 05.05.2003) // «*If I can give it to you, I just give it to you. And.. and that's just me. Oh, boy*» (*Everybody Has a Story* - 01.05.2003);

4) nouns : "*My mom was everything to me*" (*9/11 Mother's Day Tribute* - 10.05.2002) // «*And then the next thing I had to do was tell my kids Daddy wasn't coming home*» (*9/11 Father's Day Tributes* - 19.06.2002) *The least frequent elements of the vocabulary and phraseology layer (differential signs of the talk show genre) include:*

5) adjectives : "*This is your sassy salsa dress*" (*Age-defying Makeovers*-05.05.2003)

6) phrasal verbs "*If they all showed up 18 years from now, that could be a lot of children*" (*Secrets of Sperm Donation* - 05/22/2003);

7) Unions : "*And soon it developed that the princess was in a deep sleep like Sleeping Beauty or*

Snow White and needed to be brought back" (Lauren Manning's World Trade Center Survival Story - 11.03.2002);

8) verbs : "Then I got,,, oh, it's that OPRAH WINFREY thing going on, yeah» (Jennifer Lopez - 17.05.2002);

9) pronouns : "That's incredible. Hi, u'all. Now isn't that incredible?" (Incredible Weight-loss Follow-ups - 04/24/2003).

A pronounced expressive character has a genetically heterogeneous layer of vocabulary and phraseology, called slang, which exists in colloquial speech and is outside the limits of the literary norm.

The most important properties of slangisms are their crudely cynical or rude expressiveness, dismissive or humorous imagery. The functioning of these linguistic units in the talk show genre is one of its universal features, since it indicates the presence of the studied layer of extra-literary elements.

The most frequent slangisms, as the results of the study show, are interjections: "/ think as we talked to each other, it was like, Wow, you're like that?' You know? Wow, you're really smart.' Or, Wow, you're really this.' " (Jennifer Lopez - 05/17/2002) and adjectives: "Rat, are you ready to see your new foxy neighbor?» (Age-defying Makeovers - 05.05.2003).

The universal features of the talk show genre include the most frequent syntactic colloquial constructions characterized by redundancy of syntactic construction and compression. The least frequent constructions belong to the differential ones: negation, transposition, parcellation. The redundancy of syntactic construction is most often manifested in the use of the following repetitions:

- lexical repetition, especially of the words "It's sad to think that being **in the in the** prime of our life, I'm sexually frustrated and this is when I should be enjoying it the most, **and and** I'm not",

- syntactic convergence "'Remember, **keep your panties up** and **your dress down'**", in t h sillepsis "It's amazing how easy it is as a woman to to lose that sense of yourself as a sexual **being** and and **sexy** once you have children" and anakoluf "**It's** those little **things** that can make such a big difference".

- repetition of phrases "And you . and you strut like this It's not a walk, it's a strut 7 am sexy. **I ant** sexy.' — Let me pick up my breasts OK All right **I'm with you I'm with you'**".

- anaphoric repetition "**What** was it? **What** happened that time that made it so miserable?",

- parallel constructions "She said **the woman** is **the outlet** and **the man is the plug'**"

The use of any kind of repetitions enhances the expressiveness of the utterance, is considered as a purposeful deviation from the neutral syntactic norm, for which a single It is also established that repetition of phrases (one's own or a partner's) is necessary to attract the attention of communicants to the meanings they demonstrate, to express agreement with the statement of the interlocutor, to return to the topic of discussion.

The most frequent compression methods necessary for a quick response to a partner's words in conditions of saving airtime and often indicating instability of the speaker's emotional state are the

ellipse "Next, millions of women here" (there is no predicate *are*) and the default (5.8%) "Yes, **because it it just I can't concentrate on what I'm doing and enjoy what we're doing because I just wonder if she's being satisfied**" (the construction because it just is not completed, the participant of the talk show feels awkward when discussing intimate moments of his married life in public, worried, he stumbles in search of suitable words and only after a pause, using a new syntactic construction, formulates his statement).

The least frequent colloquial syntactic constructions include negation, transposition, and parcellation. The emotionality and expressiveness of negative constructions is manifested in the ability to convey acute experiences and impressions. In the example of "*No husband, no children*", denial complicated by an ellipse is considered as a strict requirement to follow useful advice to take care of yourself.

The use of parcelling, which is understood as a way of speech representation of a single syntactic structure of a sentence by several communicatively independent units, is necessary to simplify the understanding of a complex and voluminous thought in terms of content, for example: "*I'm really happy to know that it exists. For other people*".

Conclusion

This analysis is based on the materials of TV shows of the entertainment genre produced by some of the most popular faces of the American broadcast in this genre. First of all, the genre of the talk show and the personality of the host Oprah Winfrey are considered. It is worth noting that the format of the conversation of the presenter, guests and viewers is almost unchanged in all programs of this genre. As a result, the viewer's attention is focused on the personality of the presenter, whose resourcefulness, sense of humor, skill to build a competent interview and listen to the guest, to win over the audience largely determine the success of the program and, in principle, distinguish one program from another.

An important role is also played by the fact that during the television shooting, the presenter consciously suppresses some behavioral and speech structures in himself for the qualitative performance of professional duties, as a result of which it seems impossible to restore an adequate, reality-appropriate picture of the TV presenter's speech behavior.

References

1. Arutyunova N.D. Language and the human world. - M.: Languages of Russian culture, 1999. - 896 p.
2. Demyankov V.Z. Eventfulness in the language of the mass media // The language of the mass media as an object of interdisciplinary research: Abstracts of the International Scientific Conference. - M.: Publishing House of Moscow. un-ta, 2001. - S.59-60.

A CONCEPTUAL METAPHOR EXPRESSED BY PHRASAL VERBS

D. Karatanova, 2nd year master's degree student, academic adviser N.V. Mongileva, Ph.D.

NLC «A. Baitursynov Kostanay Regional University»,
Kostanay, Kazakhstan

Abstract: The article considers figurative display in the language of the emotional state of a person. We conducted a study by selecting phrasal verbs that can become figurative in a certain context, the meanings of the verbal components of which are associated with emotions and feelings. There were attempts to find out cognitive models, based on metaphorization of phrasal verbs with figurative potential. The outcomes are elected and presented in the work.

Key words: phrasal verbs, figurativeness, conceptual metaphor, corpus linguistics, conceptualization.

Introduction

Currently, one of the most perspective areas of modern linguistics is the study of linguistic conceptualization of phenomena of both the external and internal human worlds. The increased interest of scientists in the problem of objectification of emotions is explained by the anthropocentric approach to the study of linguistic phenomena. Despite the fact that emotions demonstrate the inner world of a person, hidden from outside observation, people exchange emotional experiences, comprehend them and give names using linguistic means. [4, p. 176] Based on this, the study of language data helps to understand the ways of categorization and conceptualization of emotions in the form of emotional concepts in the picture of the world of society.

One of the main ways of thinking is the sensory – figurative expression of ideas in language, which also decorate the speech. The figurativeness of the phenomenon arises from the fact that the phenomena known to us are reinterpreted or endowed with additional meaning. Namely, the metaphor that has such characteristics. One entity, often more abstract (for example, feelings, emotions) is meant in terms of another. The other entity is more concrete, vividly represented in our experience.

There exists a considerable body of study on conceptual metaphors. Such scholars as J. Lakoff and M. Johnson (2003), V.I. Karasik (2002), E.S. Kubryakova (2002) devoted their works to this issue. Nevertheless, there continues to be a gap in investigation of the strategies and methods of identification of cognitive models of metaphorization.

In our research we have focused on phrasal verbs with figurative potential, the meanings of the verbal components of which are associated with emotions and feelings. The purpose of this research to identify cognitive models of metaphorization of feelings and emotions on the example of phrasal verbs.

Methods

The material of the study is the theoretical work of foreign authors devoted to the problem of conceptualization. For the current research we have selected phrasal verbs with figurative potential by continuous sampling technique.

A statistic study was made in order to determine the existence of figurative meanings in phrasal verbs. The descriptive method has been used for analyzing and describing the results and the method of conceptual analysis, which includes the schematization of the concept.

Results

In this study we have identified that phrasal verbs express a explicit tendency to metaphorise. During the research we have analyzed contexts using phrasal verbs of figurative potential feelings and emotions. The examples obtained from the study are presented for clarity. Metaphors of feelings and emotions refer to the "container" metaphor. The given metaphor is used in many cases, in the ones we are considering – to describe emotions and feelings. The basis of the metaphorization that has been revealed is filling with a resource [5, p. 440]. In this regard, two cognitive models, based on metaphorization, were identified (table 1)

Container (receptacle)	Examples
A person is a container (suppress the feeling)	<ul style="list-style-type: none"> • to gulp back – to stop yourself showing your emotions by swallowing hard [1, p.298]; <p><i>"As pictures of happy loving moments are passed between us, I gulp back regret"</i></p> <p><i>"We would gawp at it, gulp back the fear and slide down the car seat"</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • to swallow down – to prevent yourself from expressing a feeling, or to try not to let it become strong [3, p.442]. <p><i>"The Korean people swallowed down their bitterness, absorbed the grief, lived with the loss"</i></p> <p><i>"I swallowed down a sudden rush of indignation and managed to keep my tone polite"</i></p>
A feeling is a container (it embraces a person)	<ul style="list-style-type: none"> • to devour with - to be filled with something, to be absorbed by a strong feeling <p><i>"Wife was devoured with worry when her</i></p>

	<p><i>husband did not come home at the usual time”</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • to gnaw (away) at- to make somebody feel anxious, frightened or uncomfortable over a long period of time [1, p. 267]; <p><i>“I’m a veteran and something gnaws at me every time I hear it”</i></p>
--	---

Discussion

These cognitive models originate in the so-called "container metaphor" described by J. Lakoff and M. Johnsen [2, 56-57]. A similar metaphor is used in many cases, in the ones we are considering – to describe states.

In the first model, a "container" is a person who, in the source sphere, is considered as a "container" for the material needed by his body. In a metaphorical interpretation, it is a "receptacle" of feelings and emotions, often negative, but which a person needs to hide (keep inside, by analogy with food) at a given time. This model may include the phrasal verbs "to gulp back", "to swallow down". A person is a subject, and the feeling suppressed by him/her is an object.

In the second model, feelings and emotions act as a "container". As noted by J. Lakoff and M. Johnsen, various states can often be conceptualized as "receptacles" [2, 57]. By absorbing food, a person acts on it, but food, getting into the human body, has a reciprocal effect. By analogy with this process, feeling has an effect on a person. This model includes the phrasal verbs "to devour with", "to gnaw (away) at". Feeling that embrace a person is a subject, and a person is an object.

In the second model, we are talking about personification: feeling, like a living organism, subordinates a person. Due to the previously identified phrasal verbs, the feeling is perceived as a kind of enemy capable of attacking a person, harming him, destroying him. Personification of abstract categories (feelings, emotions) allows not only to impart imagery to speech, but also provides a clearer understanding of what is happening.

Conclusion

The conceptual metaphor Container is widely used by people for structuring many concepts, including those concerning the emotional sphere. A “container” is a person who, in the source of sphere, is considered as a “container” for the material necessary for his body. In a metaphorical interpretation, it is a “container” of feelings and emotions, often negative, but which a person needs to hide at a given time.

Phrasal verbs often project the image of food onto the emotional, psychological sphere of a person's life. This creates vivid images of the emotional state of the subject, in most cases negative.

The analysis allows us to conclude that the objects of "absorption" are:

- 1) feelings that need to be hidden;
- 2) a person who is under the influence of negative emotions;
- 3) a person who is under psychological pressure from another person or group of persons;
- 4) a person suffering as a result of the impact on his emotional state of situations that cause negative feelings.

References

1. Courtney R. (2000). *English phrasal verbs. Russian-English dictionary. 2nd ed., stereotype.* Moscow: Russian language.
2. D. Lakoff, M. Johnsen (2003). *Metaphors we live by.* London: The university of Chicago press.
3. <http://www.macmillandictionary.com>
4. Luk A.N. (1982). *Emotions and feelings.* Moscow: Znanie,
5. Yurina E.A. (2018). *Conceptual metaphor of liquid absorption in the food code of Russian linguoculture.* Russian studies: Vol. 16. No. 4.

FRAME ANALYSIS OF THE CONCEPT OF "LIGHT" IN THE LYRICS OF THE WEEKND SONGS

A. Kassymova, 2nd year master's degree student, academic adviser N.V. Mongileva, Ph.D.

NLC «A. Baitursynov Kostanay Regional University»,
Kostanay, Kazakhstan

Abstract: This study is devoted to the frame analysis of the concept of "Light" in the lyrics of The Weeknd-a songs. It examines the definition of frames, slots, lexico-semantic groups of the concept "Light". Efforts have been made to thoroughly study and analyze the concept of "Light". The results are selected and examples are presented in the paper. The article discusses the basic frame concepts of the concept "Light" in the lyrics of The Weeknd songs.

Key words: concept, light, frame, slot, radiant energy, illumination

Introduction

Up to now, an increasing number of researchers within the country are focusing on current linguistic issues and concerns through the use of frame analysis. The frame is considered a universal category that brings together a range of human knowledge and experiences and is marked by a high level of formalization and encyclopedic character. Frames are different from a mere set of associations as they contain fundamental, typical, and potential information that is organized by these units of knowledge

representation. The examination of frames is the key to uncovering the mechanisms of conceptualization of verbalized concepts and phenomena of the surrounding reality. As a result, frame analysis is gaining popularity, not only among linguists, but also among literary critics and representatives of other fields of knowledge.

According to T. A. van Dijk, frames are not random pieces of knowledge, but instead they are structured around a particular concept. This highlights the notion that a frame should be connected to the concepts of a category, prototype, and idea. [1, p.112] V. Z. Demyanykov defines a frame as a unit of knowledge centered around a particular concept. Unlike mere associations, a frame contains information about the necessary, typical, and possible characteristics of the concept, and it has a structured data representation for depicting a typical situation. [2, p.18]

A dominant concept lies at the core of a specific frame, and its representations, which are encoded symbolically based on the categories of objectivity, characterization, and process, are linked associatively and grammatically with the representations of other concepts, forming a range of semantic fields included in contexts that provide the most comprehensive knowledge about the structure under consideration. To determine how the frame structure works, it is necessary to examine lexicographic data that represents a specific dominant seme, create a framework for implementing the frame and its potential subframes, and then compare the resulting framework with a standardized version of the highlighted framework of this frame structure, which is directly applied in the text.

Discussion

The concept of "Light" in the lyrics of The Weeknd songs was taken as the basis for frame analysis.

The fundamental aspect of the "light" concept is the central term "light", which is understood to mean "the entire universe". Within society, the term "light" is linked with the sun, moon, stars, day, summer, warmth, gold, white, red, and yellow colors, beauty, life, and is considered to represent truth, justice, and holiness.

The fundamental components of the concept are the definitions recorded in dictionaries. The "Explanatory Dictionary of the Russian Language" (S.I. Ozhegov, N.Yu. Shvedova) contains the following units of meaning:

1. Radiant energy that enables us to see the world around us; electromagnetic waves within the frequency range detectable by the human eye (e.g. moonlight, lamp light).
2. A particular source of light (e.g. turning on a light, standing against the light).
3. Illumination, the condition of being illuminated (e.g. in a well-lit room).
4. Used in specific expressions to refer to dawn, sunrise (e.g. the first light of dawn).
5. Term of endearment (e.g. "my light is clear").[3, p.59]

The "Modern Explanatory Dictionary of the Russian language" by S.A. Kuznetsov provides the following meanings for the concept of "Light":

- Light is radiant energy in a certain wavelength range that is perceived by the eye and makes the surrounding world visible.
- Light refers to the place or space where lighting is present.
- It also refers to the lighting source or device used to illuminate houses and streets.
- Colloquially, it can be used to refer to sunrise or dawn.
- In pictures, it is the bright spot that conveys the highest illumination in any part of the depicted.
- The shine in one's eyes that appears under the influence of certain emotions.
- Symbolically, light represents reason, enlightenment, goodness, happiness.
- In folk-poetry, light can be used as an affectionate or friendly address for someone. [4, p.85]

The central idea can be broken down into separate parts, with each part being represented by a different group of related words and meanings. In the case of the concept of "Light," there are several such groups, including those related to radiant energy, physical properties, illumination, natural sources, man-made artifacts, chemical elements, scientific study, religious symbolism, and more. By analyzing these different groups and their relationships to one another, researchers can develop a more complete understanding of the concept. According to S. A. Jabotinskaya this understanding can be modeled as a network of interconnected frames, including subject, action, taxonomic, possessive, and comparative frames. This approach draws on lexicographic sources to provide a more comprehensive view of the concept in question.

The author describes five different frames that can be used to analyze and understand concepts:

The first frame is the Subject Frame, which describes the various parameters that characterize a single entity or object, such as its quantity, quality, existence, location, and time. These parameters can be subjectively assessed.

The second frame is the Action Frame, which identifies the different objects that participate in an event and their associated roles. These objects are connected through the actions of an agent, as indicated by the verb and accompanying prepositions.

The third frame is the Possessive Frame, which describes the relationship between a possessor and the possessed object. This relationship can be categorized as either ownership, inclusion of a part within a whole, or contents within a container.

The fourth frame is the Taxonomic Frame, which categorizes entities according to their species, genus, or role. The role category is temporary, while the species and genus categories are permanent.

Finally, the Comparative Frame is the fifth frame, which represents the connections of identity, similarity, and dissimilarity between entities. These connections can be used to understand the relationships between different concepts and form the basis of conceptual metaphors. [5, p. 47-49]:

The overall structure of the concept of LIGHT can be broken down into different categories or frames, each of which has specific slots or elements:

In the Subject Frame, there are two slots: [LIGHT is radiant energy] and [LIGHT is a physical phenomenon].

In the Action Frame, there are three slots: [LIGHT acts as illumination], [LIGHT is a natural light source], and [physical units of measurement of LIGHT properties act].

In the Taxonomic Frame, there are two slots: [there is a sphere of science, methods that study LIGHT] and [there is a religious veneration associated with LIGHT].

In the Possessive Frame, there are three slots: [LIGHT has color], [LIGHT has a material nature], and [LIGHT has artifacts associated with its use].

Lastly, in the Comparative Frame, there is one slot: [LIGHT is a chemical element with a bright sparkling glow].

Results

In the following example, we present a frame analysis of the lyrics of The Weeknd-a.

- How much **to light up my star** again, And rewire all my thoughts? (*The song:Alone again*)- *in this example, the concept of "Light" in an action frame as an ignition object where such slots as [LIGHT acts as illumination], [LIGHT is a natural light source], [physical units of measurement of LIGHT properties act]*

- And even though we live inside, a dangerously empty life, You always seem to bring the light, (*The song:Angel*) - in this example, the concept of "Light" in the taxonomic frame as a source of life slot [there is a field of science, methods that study LIGHT], [there is a religious veneration associated with LIGHT];

- I said, "Ooh, I'm blinded by the lights! No, I can't sleep until I feel your touch.".(*The song:The Blinding lights*)- *in this example, the concept of "Light" in the subject frame as the subject of illumination slots: [LIGHT is radiant energy], [LIGHT as a physical phenomenon]*;

- 'Cause I can see the sun light up the sky, So I hit the road in overdrive, baby, oh! (*The song:The Blinding lights*) *in this example, the concept of "Light" in the subject frame as the subject of illumination slots: [LIGHT is radiant energy], [LIGHT as a physical phenomenon]*;

- Light one up, let me bum a smoke, Still comin' down, drippin' throat, (*The song:Dark times*) - *in this example, the concept of "Light" in an action frame as an ignition object where such slots as [LIGHT acts as illumination], [LIGHT is a natural light source], [physical units of measurement of LIGHT properties act]*

- 'Cause after the light, is it dark? Is it dark all alone? (*The song:Dawn FM*) - *in this example, the concept of "Light" in the comparative frame is compared with the darkness (absence of light) slot: [LIGHT is a chemical element with a bright sparkling effect]*.

- You've been in the dark for way too long, it's time to walk into the light and accept your fate with open arms.. (*The song:Dawn FM*) - *in this example, the concept of "Light" in the comparative frame is*

compared with the darkness (absence of light) slot: [LIGHT is a chemical element with a bright sparkling effect.

- The light will shine through the rain, And heaven will hear them call your name, (*The song: Devil may cry*) *in this example, the concept of "Light" in an action frame as an object that can break through some substance where such slots as [LIGHT acts as illumination], [LIGHT is a natural light source], [physical units of measurement of LIGHT properties act.*[6]

Conclusion

The concept of "light" encompasses elements that relate to emotions, morality, nature, and art, making it universal and incorporating semantic components from various cultural and linguistic groups. Therefore, it can be regarded as the most valuable constant of culture. Our work with the concept of "light" was particularly fascinating because it is a structure that is universal in all aspects, including its sphere of use and cultural significance. The study helped us understand that for the author, the concept of "light" is a vital means of expressing their values and emotions. Humans are complex beings with the capacity to comprehend many things, and language is their most important creation, both familiar and mysterious.

References

1. Dijk T. A. van. Language. Cognition. Communication : [author's collection] / Ten Adrianus van Dyck ; [trans. from the Netherlands. M. Dmitrovskaya, S. Sukhomlinova, Romashko, etc.]. – Moscow: Baudouin de Courtenay BGC, 2000. – 310 p. – (Corps of Humanities)
2. Demyankov V. Z. Cognitive linguistics as a kind of interpretive approach / V. Z. Demyankov // Questions of linguistics. - 1994. – No. 4. – pp. 17-33.
3. Ozhegov S.I., Shvedova N.Yu. Explanatory dictionary of the Russian language. - 4th ed. - M., 1997.- 944 p.
4. A large explanatory dictionary of the Russian language / Ed. Kuznetsova S.A. - St. Petersburg: Norint, 1998.- 1536 p.
5. Zhabotinskaya S. A. conceptual analysis: types of frames [text] / S. A. Zhabotinskaya // Bulletin of Cherkasy University. Sir. Philological Sciences. - Cherkasy. - 1999. - issue 11.
6. Translation of The Weeknd, The songs, lyrics. Amalgam Linguo-laboratory. (amalgama-lab.com)

THE ROLE OF AMERICANISMS IN THE TEXT OF BRITISH NEWSPAPERS ARTICLES

V. Kim, 2nd year master's degree student, academic adviser N.V. Mongileva, Ph.D.

NLC «A. Baitursynov Kostanay Regional University»,
Kostanay, Kazakhstan

Abstract: Media communication is the most sensitive source of new words. Americanisms take a special place in the language of British media. The following article is aimed to study the semantic and pragmatic features of the use of Americanisms in the texts of a British newspaper. The article deals with the issue of the functions of the use of Americanisms. Additionally, it examines the role and status of Americanisms in the texts of the British press.

Key words: americanisms, criticism, media, borrowings, variant, semantic, pragmatic.

Introduction

The issue of the status of Americanisms that function in the British version of the English language is debatable. According to V. G. Usov, British English does not borrow any units from American English. But it socially and linguistically determines a particular selection of Americanisms to perform various communicative tasks [1]. V. G. Usov investigates the functioning of Americanisms in the language of the British press and concludes that the selection of Americanisms by authors is determined by the social, professional, and age composition of the readership [1, pp. 167-171].

Numerous studies devoted to the role and trends in the functioning of Americanisms in British English emphasize the dominance of the approach in which the interaction of American and British English is studied within the framework of the theory of language contacts. As a consequence, Americanisms are considered as borrowed elements in the British English system [1, pp. 167-171].

V. V. Chernyakov in his dissertation research "Modern American borrowings in British English (semantic-pragmatic aspect)" expresses the following point of view: "When borrowing into British English, American lexical units acquire the properties of a new word in British English." [2]. New words have a connotation of novelty, which is associated primarily with the functional and stylistic components. The researcher considers the fact of discontinuity of their semantic and pragmatic development in the transition from the American to British variant as the basis for assigning the status of borrowing to American units in British English (lexemes within the same language are characterized by the continuity of phonetics, grammatical and semantic development) [2].

According to E. O. Churyukanova, with this approach, it remains unaccounted for that "the American and British variants are microsystems of a single literary English language, which are characterized by the presence of a common core serving the carriers of both variants." [3]. E. O. Churyukanova concludes that it is impossible to identify the microsystems of the British and American

variants of the English language, since they have distinctive elements that arise as a result of the development of nations and reflect their cultural identity [3].

Americanisms function in British English as nationally marked units and are perceived by British English speakers as signs of a foreign, different culture, which allows them to be classified as borrowings of a special kind - variant borrowings.

The classifications proposed in modern linguistic science can be based on both linguistic and extralinguistic factors. The former determine, for example, the degree of mastery of borrowings, and the latter determine their path from language to language, determined by the type of ethnic contacts. Extralinguistic factors reflect the inclusion of active language processes in a broad political, cultural, and social context [3].

Discussion

In this study we have considered an article from The Guardian, a British daily newspaper, for the presence of American words. Overall, using the continuous sampling method we have managed to find three Americanisms ‘trash’, ‘garbage’ and ‘truck’ in the article.

First and foremost, we carried out the semantic analysis of the words and found out that most of them are polysemantic:

“Classical trash: how Taiwan’s musical bin lorries transformed ‘garbage island” [4].

According to the American most reliable dictionary by Merriam-Webster, the words ‘garbage’ and ‘trash’ have almost the same meanings, mainly implying the following:

- 1 “something that is of low quality” [5];
- 2 “waste material or things that are no longer wanted or needed” [5];
- 3 “an insulting way of referring to a person or people that you have no respect for” [5].

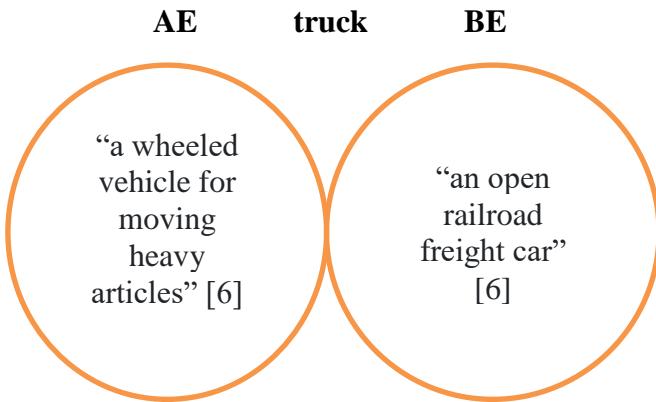
As a result of the contextual analysis, we can state that both words ‘trash’ and ‘garbage’ mean things and objects that no longer have a use in everyday life and need to be disposed:

“In the last few decades, Taiwan has transformed itself from “garbage island” to one of the world’s best managers of household trash, and it’s done so with a soundtrack” [4].

There appears to be an interesting situation with regard to the word ‘truck’:

“Armies of yellow trucks trundle through the streets five days a week, blasting earsplitting snippets of either Beethoven’s Für Elise or A Maiden’s Prayer by Tekla Bądarzewska-Baranowska” [4].

The word ‘truck’ has no common English meaning: the divergents of this type reveal a certain semantic similarity, and the relationship between them can be graphically depicted as two contiguous, but not intersecting circles:

Analyzing the context of the article it can be said that the word ‘truck’ has its American meaning, as the trucks go through the streets of the city, whilst the British truck is not intended for movement on public roads.

Another interesting fact is that within one text there have been used two different variants: an Americanism ‘truck’ and a Criticism ‘lorry’:

“Classical trash: how Taiwan’s musical bin lorries transformed ‘garbage island” [4].

“In the Taipei suburb of Guting, Ms Chen, 60, sits on the steps of a Buddhist temple with her neighbour waiting for the trucks to arrive” [4].

Such a phenomenon can be justified by the addresser’s desire to avoid repetitions of the word, giving it an American equivalent.

Overall, an excessive use of Americanisms in the article performs the influencing function, i.e. it strives to alter the reader’s opinion and worldview. Through using Americanisms in the article, the addresser is seemingly trying to convince the addressee that Taiwan has been under the vast political influence of the USA.

Results

The issue of US linguistic influence is a matter of controversy not only among linguists. In the context of the ongoing intensive linguistic and social processes, the metalinguistic reflection of native speakers is intensifying, which is expressed in a special evaluative view of the changes taking place in the language. This reflection is reflected especially brightly in the texts of print media and the Internet.

Media communication is the most sensitive source of new words, meanings and phrases. Americanisms occupy a special place in the language of the British media, which due to the fact that they especially clearly reflect new phenomena associated with political and socio-economic transformations in society. The pragmatics of the use of Americanisms corresponds to the setting for the effect of surprise: an unusual word causes surprise, attracts attention and enhances the intensity of the impression. Some surprise (or "exoticism") of their lexical design is of great interest to the reader. At the same time, on the one hand, the international level of the described events and facts is accentuated, and on the other hand,

the aim is to increase the attractiveness of the statement for its potential audience.

Conclusion

All of the above considered, we can deduce that the main objective of using Americanisms in the British press is to create a common presupposition between the publisher and the reader. Moreover, the inherent ability of Americanisms to convey certain social information and semantic-stylistic features allows them to function as typical markers of publications, which, in turn, implement the corresponding pragmatic attitudes through a language strategy - the use of discursive elements.

References

1. Usov V.G. Experience of sociolinguistic analysis of newspaper texts // Language and Mass Communication : collection of studies / responsible editor Tumanyan E.G. –Moscow, 1984. – pp. 161-171.
2. Chernyakov V.V. Modern American borrowings in British English (semantic-pragmatic analysis): dissertation abstract. Cand. Sc. Philology, Saint-Petersburg, 1993.
3. Churyukanova E.O. Americanisms in British and Russian Newspaper Style: A Comparative Analysis: dissertation, Cand. Sc. Philology, Moscow., 2003.
4. Guardian News and Media. (2022, December 26). Classical trash: How Taiwan's musical bin lorries transformed 'Garbage Island'. The Guardian. Retrieved March 30, 2023, from <https://www.theguardian.com/world/2022/dec/26/classical-trash-how-taiwan-musical-truck-transformed-garbage-island>
5. Merriam-Webster. (n.d.). Trash definition & meaning. Merriam-Webster. Retrieved March 30, 2023, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/trash>
6. Merriam-Webster. (n.d.). Truck definition & meaning. Merriam-Webster. Retrieved March 30, 2023, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/truck>

РОЛЬ КОНТЕКСТА В ФОРМИРОВАНИИ ЗНАЧЕНИЯ ОККАЗИОНАЛИЗМОВ

(на материале новостных статей THE GUARDIAN)

A.O. Конвисаров, магистрант 1 года обучения, научный руководитель Н.В. Монгилева, Ph.D

HAO «Костанайский региональный
университет им. А.Байтурсынова»,
Костанай, Казахстан

Аннотация: В данной статье рассматриваются роль контекста в формировании значения окказионализма. Исследование проводилось на материале британской периодической газеты The

Guardian. В качестве метода исследования использовался прагматический анализ окказионализмов в контексте. По итогам данного анализа нами были выделены такие особенности взаимодействия контекста и окказионализма для формирования значения, как его влияние на формирование коннотативного компонента окказионализма, усиление значения и помощь контекста в активизации фоновых знаний необходимых для понимания окказионализма.

Ключевые слова: окказионализм, контекст, значение, коннотация, денотация, прагматика, семантика.

Введение

Окказиональное слово может рассматриваться как разноплановое явление, выполняющее семантическую и прагматическую функции. Согласно Дж. Личу, прагматика и семантика слова напрямую связаны со значением слова, отличие между которыми лежит в точке зрения, с которой мы рассматриваем “значение”. Прагматический аспект, затрагивает причины использования того или иного слова, а семантический аспект напрямую связан со значением слов. [1, стр. 5]

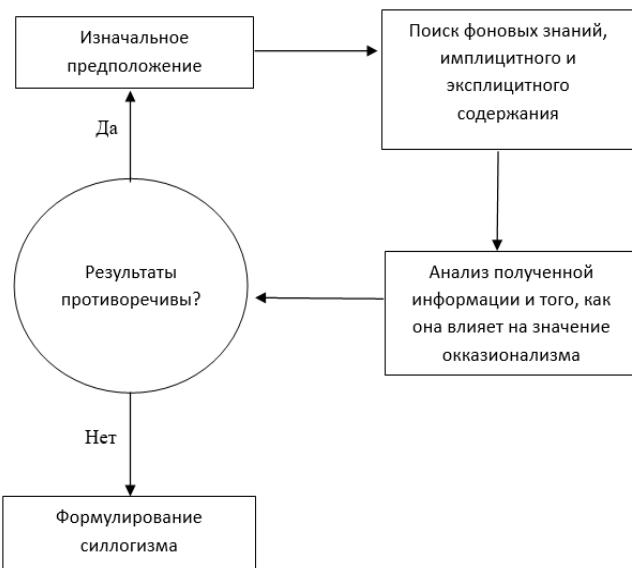
Окказионализмы являются индивидуально-авторской не узуальной единицей, ввиду чего часто игнорируют общепринятые закономерности сочетаемости, что приводит к тому, что их интерпретация в большинстве случаев сводится к изучению контекстуального значения. [2, стр. 55] Проблема значимости контекста в образовании значения окказионализма поднимается Захаровой. Основываясь на полученных экспериментальным путем данных, она приходит к выводам, что в отсутствии контекста окказиональные единицы часто приобретают неоднозначные коннотативные и денотативные значения и как итог – каждый из респондентов отбирает те компоненты значения, которые считает релевантными [3]. Согласно Никитину М. В.: “значение существует не только в знаковой ситуации, но существует также в незнаковой импликационной ситуации всякий раз, когда из наличия чего-либо умозаключают о чем-то другом, связанном с первым”. [4, стр. 142] Опираясь на это утверждение, можно сделать вывод, что значение окказионализма формируется совокупностью фоновых знаний реципиента и контекста, в котором данная лексическая единица была использована. Благодаря индивидуальному характеру окказиональной лексики, возникает возможность рассматривать одно и то же языковое явление с разных сторон по отношению к контексту: как окказионализм влияет на контекст и как контекст влияет на формирование компонентов окказионализма. Целью данного исследования является рассмотрение роли контекста в формировании значения окказионализмов.

Основная часть

В качестве материала исследования были отобраны 90 случаев употребления окказиональной лексики в статьях британской периодики “*The Guardian*” отобранные в период с 2014 по 2023 год. Для выбора материала был использован метод случайного отбора для получения солидного набора

окказионализмов. В данной работе для проведения прагматического анализа нами была использована блок-схема представленная Г. Даффи, согласно которой перед началом анализа, важно выдвинуть набор изначальных предположений, необходимых для интерпретации текста. [5, стр. 170] Следующим шагом рассматриваются фоновые знания, необходимые для понимания текста, а также его имплицитное и эксплицитное содержание в единой семантической системе. Заключительным этапом является подтверждение или опровержение изначальных предположений. При противоречивых результатах, опровергающих изначальное предположение, следуют выдвинуть новое и начать сначала, в противном случае сформировать силлогизм, описывающий явление.

Представленная выше модель анализа была модифицирована для данного исследования с учетом особенностей окказиональной лексики и может быть отображена в следующей блок-схеме:

Таблица 1. Блок-схема прагматического анализа

Для определения имплицитного и эксплицитного компонента текста в данной работе мы опирались на выводы Никитина М.В., который определял имплицитный компонент как присутствующий в тексте косвенно, как побочная информация, индуцируемая связями и зависимостью вещей и явлений, а эксплицитный – как ярко выраженное значение в тексте. [4, стр. 15] Определив имплицитное содержание, изучаемый материал подвергался прагматическому анализу, т.е. нами было выявлено как реализуются данные компоненты и какие общие знания необходимы реципиенту для понимания значения окказионализма в контексте данной статьи.

Результаты

В рамках проведенного анализа, показательным является окказионализм *under-gunned* используемый в следующем контексте: “Another tranche of messages released in the investigation show how ministers horse-traded over restrictions, including with education secretary Gavin Williamson.

In December, during a crisis in government over whether to reopen schools, Hancock privately warned the chief of staff Dan Rosenfield the government was **under-gunning** this” [6]. Автор подразумевает критику властей, которые допустили неподготовленность в области образования после эпидемии COVID-19, а реализует он данную прагматическую цель посредством использования окказиональной лексики, использующую в своей основе военную терминологию для создания ассоциативного ряда “пассивные политики – пассивные военные”. В данном тексте имеются эксплиационные маркеры. Так, например, “tranche” в английском языке имеет значение “часть связанная с финансами”, однако в данном контексте употребляется вместе с сообщениями, которые для читателя представляются чем-то настолько же важным. Другим интересным маркером является “...ministers *horse-traded* over restrictions...” – использование идиомы имеющую негативную коннотацию, тем самым приводя читателя к пониманию значения последующего окказионализма в негативном ключе. Контекст в этом случае используется как для модификации коннотативного компонента окказионализма, так и для формирования семантического значения слова.

Другим примером окказионализма в британской периодике является *ha-ha*: “Nicole Flattery’s publisher paid big money for these debut stories (plus a novel-in-progress), and it’s not hard to see why: they’re often extremely funny – peculiar as well as **ha-ha** – and highly addictive” [7]. В данном случае автор использует окказиональную лексику образованную при помощи ономатопии по двум причинам. Во-первых, *ha-ha* выделяется на фоне всех остальных слов ввиду своей необычности, что принуждает читателя обратить внимание на эту часть предложения. Во-вторых, окказионализм обладает ярко выраженным коннотативным компонентом. По вышеуказанным причинам, окказиональная лексика в данном контексте наиболее удачно реализует идею автора, по сравнению с другими словами, которые могли бы быть использованы для выражения “забавности” описываемых книг. Примечательно, что для понимания данного окказионализма читатель не должен обладать никакими фоновыми знаниями, за исключением понимания феномена фонетического уподобления неречевым звукокомплексам. В этом примере контекст играет немаловажную роль как для понимания значения окказионализма, так и для усиления эффекта, создаваемого его использованием. В рассматриваемой статье речь идет о писателе комедийных историй, что создает предустановку на понимание используемой в дальнейшем лексики. Наиболее важными маркерами формирующие значение окказионализма являются: “they’re often *extremely funny*” и “ *peculiar* as well as *ha-ha*”. При помощи первого маркера к окказионализму приращивается значение “смешное”, а при помощи второго - значение “странные”. В совокупности контекст придает окказионализму значение “по-странныму смешной”, которое усиливается его необычной ономатопеической формой.

Также интересен окказионализм “DIYer”, использованный в следующем контексте: “...new

motors are much more efficient and the batteries charge much quicker. But this is a hairy-chested, bacon-buty builder's tool and unless you're a very wealthy **DIYer** you'd be better with something less expensive" [8]. Употребление данного окказионализма подразумевает, что читатель уже знает о значении фразы "do it yourself", так как DIY является её производной аббревиатурой. Посредством добавления окончания -ер, часто используемым для обозначения человека, занимающимся тем или иным видом деятельности, образуется окказионализм **DIYer**. В данном примере эксплицитное содержание реализуется несколькими маркерами: much quicker, hairy-chested, wealthy DIYer, bacon-buty. Прямыми текстом заявляется о том, что новые двигатели во многом лучше старых, однако подходят только для обеспеченных покупателей. Тем самым подразумевается, что целевая аудитория данного продукта – люди, обладающие определенным опытом в строительстве. Интересна фраза "hairy-chested, bacon-buty" вкладывающая определенную "мужественность" в смысл. Примечательно, что контекст в данном случае работает в совокупности с фоновыми знаниями для реализации смысла окказионализма, однако без них не может в полной мере передать значение слова DIYer.

Заключение

Прагматический анализ вышеприведённых примеров показывает, что контекст выполняет различные функции в формировании значения окказионализмов и в рамках данного исследования можно выделить следующие особенности:

- Контекст, наряду со способом формирования окказионализма, формирует его коннотативный компонент, придавая слову определенные эмоциональные или оценочные оттенки.
- Контекст может быть использован авторами для усиления значения окказионализма.
- В некоторых случаях контекст не образует значение окказионализма напрямую, а активизирует фоновые знания реципиента или намекает на принадлежность слова к той или иной области знания, тема самым играя вспомогательную роль в формировании значения.

При решении прагматических задач говорящий может прибегать к использованию окказионализмов. Однако любая не узуальная единица когерентно связана с контекстом, в котором она употребляется и с его помощью формирует значение. В данном исследовании нами были выделены некоторые особенности данного процесса, однако проблема соотношения контекста и окказионализмов подразумевает дальнейшую работу в данном направлении.

Список литературы

1. L. Geoffrey. Principles of Pragmatics; – London, New York: Longman, 1983. – 257 p
2. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: Высшая школа, 1986. — 295 с.
3. Захарова О. С. "Окказиональное слово как носитель денотативного и прагматического

содержания" Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Теория языка. Семиотика. Семантика, no. 2, 2013, pp. 52-60 с.

4. Никитин М. В. Основы лингвистической теории; М.: Высшая школа, 1988. — 168 с.
5. G. Duffy. Qualitative Methods in International Relations: A Pluralist Guide, Department of Political Science, The Maxwell School of Citizenship and Public Affairs, Syracuse University, USA, 2008 – 260 с.
6. <https://www.theguardian.com/politics/2023/mar/11/matt-hancocks-leaked-messages-are-being-used-to-rewrite-history>
7. <https://www.theguardian.com/books/2019/apr/09/show-them-good-time-nicole-flattery-review-darkly-funny>
8. <https://www.theguardian.com/technology/2014/oct/10/diy-gadgets-review-technology-tools-festool-dewalt>

THE WAR CONCEPT IN AMERICAN ROCK-POETRY OF 1960S

S. Kussainov, 1st year master's degree student, academic adviser N.V. Mongileva, Ph.D.

NLC «A. Baitursynov Kostanay Regional University»,
Kostanay, Kazakhstan

Abstract: This article is dedicated to the concept presentation in song texts. The main concept is War; the songs are from American rock-poetry. This article shows opinions of different scientists about the concept, and the War concept itself. The structure of the concept from Popova and Sternin's viewpoint the author uses as the main method of identifying the structure of the War concept. Some examples form the results of the article with viewpoints of the author about some words or phrases from songs.

Key words: war, concept, American rock-poetry, cognitive linguistics, structural components

Introduction

Concept is a part of linguistics, which role is greater than a common meaning of a word. R.M. Frumkina emphasizes the purpose of concept as "to trace the path of knowing the meaning of the concept and write the result in a formalized semantic language" [1]. A.P. Babushkin in his work Types of Concepts in the Lexico-phraseological Semantics of Language considers the concept as a structure of knowledge representation. He understands the concept "as any meaningful unit of collective consciousness, reflecting the subject of the real or ideal world, stored in the national memory of native speakers in the form of a cognized substratum. The concept is expressed and denoted by the word;

otherwise its existence is impossible” [2].

On the other hand, how the concept is presented in any sphere of life still attracts attention. Speaking about the War concept, it is worth stating that such a phenomenon is interesting from the point of view of cognitive linguistics. Erofeeva [3], M.A. Potapchuk [4], A.A. Osipova [5] considered the concept of war in different variations and, as a result, they managed to expand the range of scientific character of this linguistic phenomenon studied in our work. For example, I.V. Erofeeva studied more than two hundred texts contained both in Russian newspapers and taken from the broadcast programs of the main TV channels. The result of her work brought to the objectification of the conceptual sphere of war, that is variable and multiple [3]. M.A. Potapchuk chose the concept of war as the main subject of research in the field of linguistics; during the study, the author concluded that, due to its polystructurality, the War concept can be reflected in format variations: a frame or scenario, pictures, schemes, propositions, gestalts or concepts [6].

D.D. Khairullin and A.A. Osipova set out to analyze the role of so-called "means" of displaying concept itself, studying its display within the idiomatic context [7] and paremia [5]. Based on this, it is possible to conclude that the concept of "war" is a sufficiently studied element in the context of cognitive linguistics, including the consideration of this concept in the paradigm of song texts [3].

American rock-poetry is a huge source for analyzing the War concept, because many performers stood for peace and love during military conflicts, where America took part in intentionally. That time gave a birth to many anti-war songs, which are still relevant due to a hidden message in lyrics. This article's aim is to expand the range of displaying the concept of War in song texts of American rock poetry of the 1960s through the prism of cognitive linguistics.

The aim sets up the following objectives:

- To determine a structure of the War concept on Popova and Sternin's classification;
- To analyze lyrics of American rock-poetry representatives of 1960s.

The main part

Popova and Sternin suggest three basic structural components (elements) of the concept – *an image, an information content and an interpretative field*. [8] **The image** in the structure of the concept consists of two components - a perceptual image and a cognitive (metaphorical) image, equally reflecting the figurative characteristics of the conceptualized object or phenomenon. **The information content** of the concept includes a minimum of cognitive features that determine the main, most important distinguishing features of the conceptualized object or phenomenon. There are usually few informational cognitive features - the definitional minimum of features that determine the essence of the concept. **The interpretive field** of the concept includes cognitive features that, in one aspect or another, interpret the main information content of the concept, follow from it, representing some inferential knowledge, or evaluate it.

There are some fields, which provide a background for **the interpretive field**:

An appraisal field (emotional), *an encyclopedic field* (based on experience), *a utility field* (pragmatic attitude), *a regulatory field* (suggesting doing and not doing), *a social-cultural field* (traditions, nations' cultural aspects, literature), and a *paremiological field* (proverbs, sayings, aphorisms).

Results

To understand how the concept developed in American rock-poetry some examples of music bands have been analyzed.

Hey Joe - Jimi Hendrix

Hey Joe! What are you going to do with a gun in your hand?

Here is the example of the War concept through the **interpretative social-cultural field**, because it began with the phrase *Hey, you, L. B. Jay, how many children did you kill ?!*, to associate with President Johnson, who unleashed the war, since an angry rhyme addressed to him was very popular at that moment.

Strange Days - The Doors

Strange days have tracked us down

They're going to destroy

Our casual joys

We shall go on playing or find a new town...

These lines interpret the War concept through the **informative field** (the word *destroy*), which defines consequences of war, demolition of habitual standards. Another example is the **interpretative field** based on the appraisal field (*strange - casual*), which leads to a result of changing a usual lifestyle to disorder, chaos and confusion on the streets of the United States during war conflicts in Vietnam. The **image** is hidden in the phrase *Strange days* with the meaning of a cognitive image, since all we have in peacetime is constant, although in wartime everything is temporary.

The Unknown Soldier- The Doors

"Breakfast where the news is read

Television children fed

Unborn living, living, dead

Bullet strikes the helmet's head"

Here is an example of the War concept through the **image** (living dead, bullets) and the **interpretive social-cultural field** (the war was broadcast by news and TV) which is the contrast - civilians who follow the war through brief reports at breakfast with soldiers who die from bullets of enemies.

Five to One – The Doors

"Five to one, baby,

One in five.

No one here gets out alive!

Now, you gets yours, baby,

I get mine!

Gonna make it baby if we try!"

The analysis of the text demonstrates the **interpretive social-cultural and encyclopedic field** (*five to one*), the population proportion during Vietnam conflicts, highlighting more chances for Americans to win the war.

Fortunate Son - Creedence Clearwater Revival

Some folks are born made to wave the flag

They're red, white and blue

And when the band plays "Hail to the Chief"

They point the cannon at you, Lord

The lines *Some folks are born made to wave the flag* can be interpreted as an example of the **metaphorical image** of the War concept, since there are always people who agree to join forces, whereas some disagree to be in the army.

Run Through the Jungle - Creedence Clearwater Revival

Whoa thought it was a nightmare

Lord it was so true

They told me don't go walking slow

The devil's on the loose

Better run through the jungle"

The word *nightmare* is the **informative field** of the War concept; hence, it has some common vocabulary features. Another line *The devil's on the loose* can explain the **interpretive field**, based on **the social-cultural field** – that time American soldiers called enemies as devils. *Through the jungle* is the example of the interpretive field to show the **social-cultural and encyclopedic field**, because jungles here is the landscape of Vietnam, the country where American soldiers hid, walked through and fought with enemies.

Volunteers - Jefferson Airplane

"Look what's happening out in the streets

Got a revolution (got to revolution)

Hey, I'm dancing down the streets

Got a revolution (got to revolution)"

The analysis of the text demonstrates the **interpretive social-cultural and encyclopedic field** (*Look what's happening out in the streets* and *Got a revolution*), which can help understand the mood of

people at that time - riots and uprisings to stop the conflict in Vietnam and save many American ordinary people. **The informative field** (*Revolution*) derives the common topic of war itself – the change of life.

Child in Time – Deep Purple

Sweet child, in time you'll see the line

The line that's drawn between the good and the bad

See the blind man shooting at the world

Bullets flying taking toll

This song can have some parts of the War concept with the **perceptual image** (*Bullets*) as a main tool in modern wars. In addition, *the blind man shooting at the world* is the **metaphorical image**, which leads to humanity blindly playing with fire and destroying itself without any sympathy.

Results

According to selected songs for the analysis of the War concept in American rock-poetry, it is possible to say that musicians and performers avoided face-to-face confrontation against the government due to severe circumstances. Nevertheless, the War concept in their songs had the base on different components. The **interpretive field** is heterogeneous, several fields are quite clearly distinguished in it - such sections of the interpretive field that have a certain internal content unity and combine cognitive features that are similar in content. The analysis demonstrates a big amount of examples from the **social-cultural and encyclopedic fields**. They provide us with information from sources musicians used to inspire to write a song. They are words to “build” a concept from the beginning, or to set some background information for further investigation. The **image** and **information content** of the concept represent its information frame, which is relatively structured.

Conclusion

To sum up, it is possible to say that these elements of a concept complete each other to give a better and more informative picture for future studies and there is no clear hierarchy of these fields. However, structuring the War concept in American rock-poetry eases the perception of what meaning is still hidden from listeners by musicians.

References

1. Фрумкина Р. М. Концептуальный анализ с точки зрения лингвиста и психолога // Научно-техническая информация. 1992. Сер. 2. № 3.
2. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка, их личностная и национальная специфика. Воронеж, 2006. С. 29.
3. Ерофеева И.В. Концепт «война» в современном медиа-тексте: репрезентация традиционных моделей // Ученые записки Забайкальского государственного университета. Серия: Филология, история, востоковедение. - 2015.

4. Потапчук М.А. Специфика вербализации концепта в песенном дискурсе // Гуманитарный вектор. Серия: Филология, востоковедение. - 2014. - №4 (40). -
5. Осипова А.А. Специфика вербализации концепта в песенном дискурсе // Вестник Новгородского государственного университета им. Ярослава Мудрого. - 2014. - №77. -
6. Потапчук М.А. Концепт «война» в русском языке и культуре // Челябинский гуманитарий. - 2011. - №4 (17).
7. Хайруллина Д.Д. Репрезентация концепта «огонь» во внутренней форме английских и татарских фразеологизмов // Вестник Костромского государственного университета. - 2009. - №1.
8. Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика. Москва, 2007. С. 74-81.

ПСИХОЛОГИЯНЫҢ ЖӘНЕ ЛИНГВИСТИКАНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Д.Т. Қуанышбаева, «Педагогика және психология» мамандығының 1 курс студенті,
ғылыми жетекші М.Д. Жұмашев, аға оқытушы

«А.Байтұрсынов атындағы
Қостанай өнірлік университеті» КЕАҚ,
Қостанай, Қазақстан

Аннотация: Мақалада психология және лингвистика ғылымының ерекшеліктері туралы теориялық ақпарат берілген. Психология мен лингвистиканың айрықша және негізгі аспектілері ашылды. Психологияның, сондай-ақ лингвистиканың таным жүйесіндегі жетістіктердің нәтижелері келтірілген. Мақалада психология мен лингвистиканы зерттеу ғылымын аштын маңызды ұғымдар сипатталады. Бұл ғылымдардың байланысы көрсетілген. Психология мен лингвистиканың адам тұлғасының дамуы мен қалыптасуына әсері талданды. Олар басқа ғылымдардың арасында қандай орын алады. Қорытындыда құрылымдарды талдауға негізделген, психология жүйелері және лингвистика олардың әлемдегі маңызы айтылады.

Кілт сөздері: Психология, лингвистика, ғылым, таным, таным әдістері, ғылым салалары, ерекшеліктер, тіл, ойлау, психика, тіл жүйесі

Кіріспе

Тіл-қарым-қатынас құралы, ал сөйлеу-ақпарат беру және ұсыну. Әлем мен қоғамның қалыптасуының әр кезеңінде адамдар қоршаған орта үшін өздері түсінетін қарым-қатынас формаларын қалыптастыруды. Осылайша уақыт өте келе тіл мен ойлау тәсілі қалыптасты. Қазір ойлау адамның жағдайына әсер етеді және жаңа тілдер қалай құрылады, тілдерді қалай тануға болады деген сұрақтар қызықтырады. Ол үшін ғылымда психология және лингвистика сияқты ғылымдар пайда болды.

Негізгі бөлігі

Психология-адамның психикасы мен санасының пайда болу, даму және қызмет ету заңдылықтары туралы ғылым [1, б. 6]. Психологияда адамның басқа тіршілік иелерінен ерекшеленетін субъект ретіндегі басты ерекшелігі-сана екендігі атап өтілген. Сана-бұл адамға ғана тән психикалық дамудың ең жоғары түрі [3, бет 13].

Тіл білімі (лингвистика) - тіл, оның табиғаты мен қызметі, ішкі құрылымы, даму заңдылықтары туралы ғылым [2, бет 6]. Бұл күндері ғылым 5000-ға жуық түрлі (тірі және өлі) тілдерді біледі. Статистикаға сәйкес, осы санның 180 тілі жердің үш жарым миллиардтан астам тұрғыны үшін қолданылады. Қалған тілдерді жер бетіндегі халықтың аз бөлігі пайдаланады [2, бет 6].

Айта кету керек, сананы, психиканы ойлау қалай жұмыс істейтіні және тілдерді оқыту мен есте сақтау қалай дамитыны туралы түсіну үшін құрылымдарды, маңызды ғылымдардың негізгі элементтерін зерттеу қажет. Әлемнің басты проблемасына қол жеткізу үшін-ойлау мен тілді біріктірудің үйлесімді механизмін білу. Бұл мәселені шешу үшін, өз кезегінде, білім беру жүйесінде гуманитарлық, техникалық, жаратылыстану сияқты басқа білім беру ғылымдары бар екенін талдау қажет, сондықтан психология мен лингвистиканың орнын және олардың білім беру саласындағы басқа ғылымдармен байланысын және адамға және әсерін анықтау қажет.

Қазіргі ғылыми білім жүйесінде лингвистика да жетекші орындардың бірін алады, өйткені табиғи тіл барлық ғылымдарда қолданылатын әмбебап таным құралы болып қала береді. Білім беру жүйесінде нақты Тіл (тілдер) мектептерінде оқытудың негізгі пәндерінің бірі болып табылады. Лингвистика-бұл жеке лингвистикалық пәнді оқуға қабілетті жеке нақты тілдердің көптігі мен көп типтілігімен, тілдің ішкі ұйымдастырылуының күрделілігімен түсіндірілетін ең тармақталған ғылымдардың бірі. Тілдің басқа жүйелермен - табиғатпен, қоғаммен, ғылыммен, мәдениетпен, дінмен, өнермен және т. б. сыртқы байланыстарының әртүрлілігі көп қырлы. Бұл тіл туралы ғылымды бөлуде қолданылатын негіздерге байланысты [2, бет 7].

Психология үшеуін біріктіретін орталық орын алады (жаратылыстану, философиялық, әлеуметтік). Ол барлық басқа ғылымдардың өнімі және олардың қалыптасуы мен дамуын түсіндірудің мүмкін көзі ретінде әрекет етеді. Психология адамдардың мінез-құлқын зерттейтін әлеуметтік (әлеуметтік) ғылымдармен тығыз байланысты. Әлеуметтік ғылымдарға психология, әлеуметтік психология, әлеуметтану және т.б. жатады. Психология сонымен қатар жаратылыстану ғылымдарымен, ең алдымен физиология, биологиямен тығыз байланысты. Олардың түйіскен жерінде іргелес салалар пайда болады: психофизиология, психофизика, бионика, нейропсихология және т.б. осылайша, психология-бұл ғылым жүйесіндегі іргетастың рөлі ретінде анықтайтын әлеуметтік-гуманитарлық және жаратылыстану білімдерін байланыстыратын ғылым. Психология ғылыми білімнің осы салаларының деректерін біріктіреді және, өз кезегінде, бұл оларға әсер етеді,

адамзаттың жалпы моделіне айналады [4, бет 11-12].

Психология мен лингвистиканың байланысы туралы айтатын болсақ, лингвистика мен психология бір-бірінсіз өмір сүре алмайтындығын атап өткен жөн. Себебі психология сөйлеудің сипаттамаларына, сөйлеу дағдыларын қалыптастырудың психологиялық заңдылықтарына, жағдайдың адам миының жұмысына әсерін зерттеуге және ойлау принципінің жұмысын талдауға және нақты сипаттамаларына жауап береді. Ал лингвистика өз кезегінде психологияның деректерге сүйене отырып, сөйлеуді және тілдің қатысуын дұрыс қалыптастырады жеке тұлғаның ойлауын қалыптастырады, тіл ақпаратты сақтауға, беруге көмектеседі және білім негізінде эмоциялар психологиясы өз эмоцияларын дұрыс түрде білдіреді. Бірақ олар әлі де өзіндік ерекшеліктері бар жеке ғылымдар.

Лингвистиканың бірінші ерекшелігі-лингвистика екі салаға бөлінеді - жалпы және жеке лингвистика. Жеке лингвистика әрбір жеке тілді ерекше құбылыс ретінде зерттейді. Теориялық тұрғыдан 5000 жеке лингвистиканың болуы -ғылымға белгілі. Бірақ іс жүзінде тек 500 Тіл жақсы зерттелген, 1500-і аз дәрежеде зерттелген, қалғандары туралы тек белгілі бір ақпарат бар. Жалпы тіл білімі-бұл жалпы тілдің немесе бірқатар тілдердің жалпы қасиеттері, белгілері мен қасиеттері жалпы тіл білімімен зерттеледі. Жеке тілдер бір-бірінен қаншалықты ерекшеленсе де, олардың ортақ тіл білімінің зерттеу объектісі болып табылатын көптеген белгілері, қасиеттері бар. Мұндай зерттеулердің маңызды аспектісі-тілдік әмбебаптарды, яғни барлық тілдер үшін жарамды ережелерді анықтау [2, бет 7-8].

Психологияның бірінші ерекшелігі - бүгінгі таңда әлемдік психология-бұл әр түрлі бөлімдері бар кең ғылым. Біріншіден, ғылыми және күнделікті психологияны ажыратамыз. Өз кезегінде ғылыми психология іргелі және қолданбалы психологияны қамтиды. Атауына сүйене отырып, іргелі психология психикалық процестер мен құбылыстардың ең жалпы, іргелі заңдылықтарын зерттейді. Алайда практикалық қолдану мүмкіндіктері іргелі психологияның назар аудару аймағына жатпайды. Қолданбалы психология, көрініш, психологиялық білімді психологиямен байланысты салаларда практикалық қолдануға бағытталған. Мысалы, білім беру саласында сұранысқа ие педагогикалық психология туралы білім. Күнделікті психологияны ғылыми психологиядан ажырату керек – психологиялық құбылыстар туралы ғылымға дейінгі, күнделікті білім жүйесі [4, бет 7].

Екінші ерекшелігі - тіл білімі бөлімі сыртқы және ішкі лингвистикаға бөлінеді. Мұндай бөлу тілді зерттеудің екі негізгі аспектісіне негізделген: ішкі, тәуелсіз құбылыс ретінде тілдің құрылымын зерттеуге бағытталған және сыртқы (экстралингвистикалық), оның мәні тілдің дамуы мен жұмысының сыртқы жағдайлары мен факторларын зерттеу болып табылады. Сыртқы лингвистика, ең алдымен, тіл мен қоғамның байланысы, қоғамдағы тіл функциялары, тілдердің аумақтық таралуы, тіл мен халықтың мәдениетінің арақатынасы және басқа да көптеген

мәселелермен айналысады. Ішкі лингвистика тілдің жүйесі мен құрылымын тәуелсіз құбылыс ретінде зерттейді. Ішкі лингвистика-тіл білімінің ете тармақталған саласы, онда тілдің өзіндік деңгейлерге бөлуге байланысты көптеген тәуелсіз пәндер бөлінеді: фонетика және фонология, лексикология және семасиология, морфология және синтаксис, сөзжасам [2, бет 8].

Психологияның екінші ерекшелігі-оның таным принциптері бар. Мысалы: рефлексия принципі психиканың мәнін және оның негізгі функцияларын, адам психикасының дамуындағы деңгейлерді түсінуді ашады. Детерминизм принципі психиканың даму себептерін, оның пайда болуын түсіндіреді. Белсенділік принципі зерттеушіні психикалық құбылыстарды зерттеу кезінде сыртқы және басқа жағдайлар адамның санасында тек айна емес, саналы түрде, мақсатты түрде көрінетінін ескеруге бағыттайты. Даму принципі динамикалық құбылыс ретінде адам психикасының бастауларын ашады. Қарым-қатынас, бірлік принципі психикалық көріністің екі қырын ажырату: субъективті (адам не ойлады, бастан кешіреді, бағалайды) және объективті (адамның нақты мінезд-құлқы, әрекеттері мен әрекеттері) Салыстырмалы Тәуелсіздік принципі алдыңғы принципке қайшы келмейді, бірақ кез-келген психикалық құбылыстың өзіндік физиологиялық негіздері де, қалыптасу, қызмет ету және даму заңдылықтары да бар екенін көрсетеді. Жеке көзқарас принципі, топтық, қоғамдық есепке алу мүдделер, құндылықтар. Психиканы зерттеу адамдардың жеке және топтық ерекшеліктерін ескере отырып ғана болады. Бірлік принципі мамандарды олардың өмірі мен қызметінің нақты тарихи жағдайларын ескере отырып, адамдардың психикасын мазмұнды, аксиологиялық талдауға бағыттайты [5, бет 24-25].

Лингвистиканың үшінші ерекшелігі-оның адам өмірінде бір емес, көптеген функциялары бар. Тілдің негізгі функциясы қарым-қатынас функциясы болып саналады. Бұл функция тілдің адамдармен қарым-қатынас жасау, ақпарат алмасу және т.б. құралы ретінде қызмет ету мақсатын білдіреді. Тілдің бұл функциясы (кейде ойлау немесе ойлау құралының қызметі деп аталады) коммуникативтіге қарағанда, кейбір лингвистердің пікірінше, тілге емес, ойлауға жатады. Тіл сонымен қатар экспрессивті немесе экспликативті деп аталатын ойды білдіру функциясын орындаиды. Тілдің ерекше қызметі ерекшеленеді-эмоцияларды, сезімдерді, тәжірибелерді білдіру функциясы және немесе лингвистикалық әдебиетте әдетте көркем, эмоционалды, эстетикалық деп аталатын "сөйлеушінің сезімдері мен ерік-жігерін білдіру функциясы" (немесе эмоционалды). Тілдің бұл функциясын "тілдің өнер түрі ретінде әрекет ету, көркемдік дизайнның көрінісі болу қабілеті", "көркемдік идеяны жүзеге асыру құралы, көркем шығарма жасау құралы ретінде қызмет ету" деп анықтауға болады [6, бет 37-39].

Психологияның үшінші ерекшелігі-зерттеудің негізгі объектісі-адам және оның психологиялық процестері, қасиеттері мен құйларі. Сонымен, психологияда ойлаудың үш түрі бар: практикалық (немесе техникалық, визуалды-тиімді), бейнелі (басқаша-визуалды-бейнелі, сенсорлық-визуалды, сенсорлық-визуалды бейнелердегі ойлау) және логикалық (басқаша-дерексіз,

дерексіз, жалпыланған, тұжырымдамалық, теориялық, алаңдататын-теориялық). Практикалық ойлау объективті шындықтың объектілері мен құбылыстарының маңызды жақтары мен байланыстарын тану үшін жинақталған тәжірибеге негізделген. Практикалық ойлау кезінде адам құбылыстарды іс жүзінде талдайды, синтездейді, салыстырады, бірақ бұл тәжірибе әрқашан эмпирикалық, яғни сенсорлық тәжірибеге негізделген, фактілерге негізделген нәтижелерге сүйенеді. Адамның ойлау қабілетін дамытудың келесі кезеңі-бейнелі ойлаудың көрінісі. Ойлаудың бұл түрі "қабылдаудың жандылығы, ұғым мен түсініктің, ұғым мен бағалаудың бірлігі" деп болжайды. Адамның ақыл-ой белсенділігінің дамуының ең жоғары кезеңі-логикалық (немесе дерексіз, тұжырымдамалық) ойлау. Логикалық (дерексіз, тұжырымдамалық) ойлау логикалық формаларда — ұғымдар мен пайымдауларда жүзеге асырылады. Ол ұғымдарды қолдану және пайымдау ережелерін қатаң сақтауға негізделген [6, бет 22-23].

Тіл білімі-тіл туралы кең ғылым. Қазіргі тіл білімінде синхрония мен диахрония салыстырмалы құбылыстар ретінде қарастырылады . Тілдік диахрония негізінен біржақты түсініледі. Ол "тариhi реттілік" ретінде анықталады. Тіл диахрониясының барлық анықтамалары олардың мазмұны бойынша бір нәрсеге дейін қысқартуға болады: диахроний — бұл тілдік жүйені өзгерту процесі, оның бір күйді екінші күйге ауыстыру нәтижесінде тариhi дамуы. Тілдегі синхрония дәстүрлі түрде тіл жүйесінің немесе оның жекелеген элементтерінің тіл дамуының белгілі бір сәтіндегі күйін білдіреді [6, бет 74].

Төртінші ерекшелігі өзіндік лингвистикалық жүйесі бар, ол тәуелсіз деңгейлерден тұрады. 1) фонетикалық (фонемалық) немесе фонема деңгейі (кейде фонологиялық, фонетикалық - фонологиялық деп аталады); 2) морфемалық немесе морфемалық деңгей (жиі аталады морфологиялық, кейде морфемо-морфологиялық); 3) лексикалық немесе сөз деңгейі, лексемалар (деп аталады сондай-ақ ауызша, лексикалық-семантикалық); 4) сөз тіркестерінің деңгейі; 5) сөйлем деңгейі (кейде синтаксистік немесе коммуникативті синтаксистік деп аталады) — жай сөйлем деңгейіне ықтимал бөлінуімен және күрделі сөйлемдердің деңгейі [6, бет 84].

Нәтижелер

Психология және лингвистика ғылымдарының ерекшеліктеріне талдау жасай отырып, олардың танымның осы салаларында кемелдікке жетуді қалайтын адамдар есте сақтауы керек бірқатар ерекше және қатаң талаптары бар екенін атап өтілді. Талдау нәтижелері бойынша лингвистика мен психология Адам үшін ең маңыздысы - тіл мен ойлау екендігі анықталды. Бір ғылым толықтырады және екіншісі жалғастырады. Тіл мен ойлаудың танымдық іс-әрекетпен, адамдардың еңбек қызметімен байланысы, онсыз тілдің де, ойлаудың да болуы мүмкін емес. Тілдің шындықпен байланысы ойлау арқылы жүзеге асырылады.

Корытынды

Зерттеу жұмысының корытындысы бойынша лингвистика мен психология ғылымының

бірігүі қоғамға ғылым саласында жаңа жетістіктерге жетуге алғы шарт жасайды. Лингвистика мен психология мидың жұмысы мен тілді мәңгеру процестерінің байланысын бір уақытта сипаттауға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі

1. Н. С. Ефимова. Основы общей психологии / Н.С.Ефимова.- М., 2023, 288с.
2. А.А. Гицуцкий Введение в языкознание / А.А.Гицуцкий - Мн.:Вышэйшая школа, 2016. - 238 с.
3. А.Г. Маклаков. Общая психология / А.Г.Маклаков. - Питер., 2001, 592с.
4. Л.Р. Саватулина Общая психология / Л.Р.Саватулина. - Челябинск., 2021, 319с.
5. С.Г. Литке Общая психология / С.Г.Литке. - Челябинск., 2013, 189 с.
6. В.Н. Немченко Введение в языкознание / В.Н.Немченко., - М., 2008, 703с.

САЙТ ВУЗА – ИСТОЧНИК ИНФОРМАЦИИ, РЕКЛАМА ИЛИ ИМИДЖ?

Я.С. Талыбова, докторант 1 года обучения, научный руководитель Н.В. Монгилева, Ph.D

НАО «Костанайский региональный
университет им. А.Байтурсынова»,
Костанай, Казахстан

Аннотация: Статья посвящена рассмотрению сайта университета с позиции выполняемых им функций (информационная, воздействующая, презентационная). Выбор темы исследования обусловлен, прежде всего, особой социальной и pragматической значимостью вузов в связи с процессом маркетизации сферы высшего образования, а также возрастающей ролью коммуникации образовательных учреждений в сети интернет. На материале сайтов американских вузов приводятся примеры в поддержку каждой из обозначенных нами ролей (источник информации, реклама, имидж). В заключении предлагается авторская формулировка сайта вуза на основе проведенного анализа.

Ключевые слова: сайт вуза, реклама, имидж, информативная функция, воздействующая функция, презентационная функция.

Введение

В эпоху глобализации, цифровизации и маркетизации сферы высшего образования возрастает роль университетского веб-сайта. Успешно функционирующий сайт позволяет университету решить целый комплекс задач – создание дополнительного канала коммуникации, предоставление широкого спектра информации, создание модели электронного университета,

предоставление дистанционных образовательных услуг, формирование имиджа учебного заведения, создание условия интерактивности, привлечение абитуриентов, ученых, спонсоров, популяризация научных и академических достижений и т.д.

Цель данной статьи – рассмотреть сайт вуза в качестве источника информации, рекламы, имиджа и на основе полученных результатов предложить авторскую формулировку университетского веб-сайта.

Основная часть

Сайт вуза – источник информации. На сайте размещена вся необходимая информация для широкого круга общественности (студентов, родителей, работодателей, абитуриентов, преподавателей) – иными словами, для внешней и внутренней целевых аудиторий. Содержание сайтов образовательных учреждений одновременно и, похоже, и в то же время различается. Среди часто встречаемых разделов можно выделить About, Admissions, Academics, Research, Campus life и др., которые, в свою очередь, состоят из подразделов. Следует отметить, что информация в разделах необъемная, но при этом она полезная и емкая. Как правило, отсутствует принцип «чтобы было».

Сайт вуза – реклама. Помимо информативной функции, веб-сайт выполняет и другую функцию – воздействующую, где воздействующая основа создает иллюзию выбора, выделяя тот или иной университет среди других посредством элементов рекламы. Несмотря на то, что веб-сайт университета отличается от привычного формата рекламы, все же ему присуща некая рекламность, которая реализуется, в нашем случае, за счет компрессии, поликодовости, я-концепции, императивности и суггестии (см.ниже).

Сайт вуза – имидж. Формирование имиджа организации - т.е. ее устойчивого образа в сознании целевой группы - осуществляется посредством информации имиджевого характера. К таковым можно отнести название организации, ее миссию, фирменный слоган, логотип, постоянный коммуникант (лицо вуза), и т.п. имиджевые сообщения, которые в совокупности образуют сложный образ организации [1].

Вышеупомянутые роли веб-сайта (источник информации, реклама, имидж) служат для выполнения информативной, воздействующей и презентационной функций соответственно. Интерес представляют две последние функции, так как обладают наибольшим pragматическим потенциалом.

Результаты

Итак, рассмотрим рекламные признаки веб-сайта, начиная с компрессии текста, которая проявляется в функции экономии языковых средств и означает сжатие языковых единиц. Уплотненность информации достигается за счет как вербальных, так и невербальных средств. Среди них: аббревиатуры – PKU (Peking University), CU (Charles University), ERC (European

Research Council), NCAA (National Collegiate Athletic Association); использование различных типов односоставных предложений – Educating bright minds with world-class academics, A historic university shaping the future, meet furfriends, A place for learning, discovery, innovation, expression and discourse, и т.д.; включение в текст разнообразных дополнительных элементов - SCIENCE & TECHNOLOGY, Coronavirus guidelines and information + contacts and FAQ, цифр –19 Institutes cross disciplinary boundaries, 20 Libraries hold over 9.5 million volumes, \$1.69 Billion sponsored research budget, Opened in 1891, Students 16,937, Faculty 2,288 и т.д., использованию фотографий, рисунков, схем, карт [2-4].

Следующим важным признаком, отражающим рекламность текста университетского веб-сайта, является поликодовость, В рамках единого текста происходит взаимодействие вербальных знаков с невербальными, такими как рисунок, фотография, шрифт, аудиозапись, видеофрагменты и т. д. Сохраняя свою автономность, структурные элементы усиливают друг друга, создавая синергетический эффект. Так, например, изображение головы воина в шлеме на сайте Мичиганского государственного университета, встречающееся совместно с такими фразами как Future Spartans, we're here for you / Want to find out more about what life is like as a Spartan? и т. д. (при этом информация не о воинах-спартанцах), порождает разные интерпретации [5]. Одни могут воспринимать спартанцев как символ спортивных достижений и целеустремленности, смелости и отваги. Другие отождествляют их с кем-то ограниченным в материально-бытовом плане и довольствующиеся только самым необходимым (спартанский образ жизни). Необычное изображение и обращение к студентам в качестве спартанцев вызывает интерес у аудитории и привлекает их внимание к истории и деятельности вуза.

Применение Я-концепции в текстах университетского сайта позволяет построить текст на основе идеальных представлений студентов о собственной личности и является распространенным приемом в плане их привлечения. Большое значение имеет то, что посетители сайта университета воспринимают изображенных на нем персонажей не отстраненно, а непроизвольно представляя себя на их месте. В качестве примеров выступают все те же фотографии с улыбающимися студентами, увлеченные интересной активной деятельностью на фоне роскошных пейзажей, архитектурных зданий, оборудованных аудиторий и т.д.

Когнитивный процесс неосознаваемого отождествления себя с другим человеком или группой лиц на основании эмоциональной связи достигается за счет разных языковых средств: прилагательные с положительной коннотацией, существительные и местоимения со значением объединения - Our thriving residential campus is home to a community of creative and accomplished people from around the world / Being part of Peking University means having access to a wide range of retail stores and services on campus / Offering extraordinary freedom to explore, to collaborate, and to challenge yourself/We look for distinctive students who exhibit an abundance of energy and curiosity in

their classes, activities, projects, research and lives [2-4]. В последнем примере, говорится о том, что университет (в оригинале используется местоимение we - «мы») ищет выдающихся студентов, полных энергии и любознательности. Читая эти строки, некоторым может показаться, что ждут именно таких людей как они (обычно это люди уверенные в себе, не имеющие проблем с самооценкой). Для другой категории людей эта фраза может стать вызовом – вызовом соответствовать характеристикам, стать частью чего-то нового.

Рекламности сайта свойственна – императивность, которая является одним из устойчивых вербальных способов побуждения в коммуникации. Императивные обороты представлены, как правило, в повелительном наклонении и указывают адресату, что надлежит делать. Побудительных предложений на сайтах университета в изобилие. Каждый переход по ссылке представлен повелительным наклонением (watch more / view more / learn more / read more / apply now/ follow us/ explore the possibilities). Также, для создания значения повелительности, прибегают к использованию сослагательного наклонения (If you want to do some shopping during your visit, we've got that covered too / If you are interested in transferring to our university, please contact the respective faculty to consult your options and check the faculty website). Более действенными, нежели императивные формы, являются вопросительные конструкции, так как они стимулируют адресата искать ответы самостоятельно (What's it like to be a Stanford undergraduate or graduate student?).

Что касается суггестии, то ее реализация достигается посредством эмоционального перенасыщения текста, т.е. употребления большого количества ярких прилагательных (vibrant, comprehensive, research-based, teaching-focused, student-centered) [5]; сравнений (tight like a family, designated as a “high research” institution, known as “The Athens of the South”) (Lincoln University), метафор (Whether you're choosing a nest, building the Nest or flying the nest, you're always an Eagle. NCCU is your safe haven – a shelter – a home ground for you to soar in all areas of life with confidence and assurance)(Tennessee State University), слов со значением объединения (we are here for you, join the next generation, our students, a part of, together, etc.) и других образных средств, которые суггестируют расположение и доверие интернет-аудитории, а также внушают ей определенный образ. Это может быть образ идеальной университетской жизни - учеба, проживание в кампусе, знакомство с новыми людьми.

В контенте некоторых веб-сайтов встречаются слоганы (Be in the Heart of it All (North Carolina Central university), Excellence is our Habit! (Lincoln University), Loyal. Forever. True. (Illinois State University), Be a Spartan [4], задачей которых является внушить потенциальным студентам стремление к переменам, к лучшему. Дискурсивный многократный повтор слогана позволяет созданному образу выживать на образовательном рынке, создавая с помощью дискурсивных средств своего рода миф об особом характере, особой аксиологии данного университета.

Презентационную функцию выполняют имиджевые сообщения. Они содержат информацию

о сущности образовательного заведения. Например, в предложении We at Illinois State University work as diverse community of scholars with a commitment to fostering a small-college atmosphere with large-university opportunities (Tennessee State University) идет презентация направления работы персонала вуза и цели, к которой он движется. Данное имиджевое сообщение выстраивается с помощью сравнения work as a diverse community of scholars, словосочетаний со сложносоставными антонимичными прилагательными small-college atmosphere, large-university opportunities, нарушением порядка слов в предложении (обстоятельство места at Illinois State University стоит сразу после подлежащего) для обозначения презентуемого объекта.

Формированию положительного имиджа способствуют значимые числительные Founded more than 145 years ago, Indiana University of Pennsylvania has grown from a school with 225 students and ... spread over 374 acres with more than 10,000 students studying more than 130 programs, в том числе рейтинги, The Times Higher Education World University Rankings for 2016–2017 ranked Charles University in 305th place among its five hundred ranked universities (Indiana University of Pennsylvania.). Используемые в данном предложении числовые элементы показывают развитие университета, его перспективность и престижность.

Зачастую в описании миссии и видение высшего учебного заведения прибегают к употреблению глаголов будущего времени. Например, Jackson State University will become recognized as a challenging, yet nurturing, state-of-the-art technologically-infused intellectual community. Students and faculty will engage in creative research...(Jackson State University) Совместно с большим количеством положительных прилагательных удается визуализировать процветание и успех вуза.

Имиджевые сообщения, выполняющие презентационную функцию университетского веб-сайта, не ограничиваются тем набором средств выражения, который представлен выше. Разноуровневые языковые единицы, соединение нескольких модусов восприятия информации (изображения, аудио, видео) способствуют полноценной демонстрации вуза в информационной среде.

Заключение

Возвращаясь к вопросу о том, является ли сайт вуза источником информации, рекламой или имиджем, полноценным ответом, мы считаем, объединение всех представленных элементов в едином определении. Таким образом, сайт вуза – это источник информации (в т.ч. имиджего характера) с элементами рекламы, служащий в качестве стратегического средства воздействия на массовую интернет-аудиторию и формирующий положительный имидж образовательного учреждения.

Список литературы

1. Олянич А. В. Презентационная теория дискурса: монография / А. В. Олянич. – Волгоград: Парадигма, 2004. – 507 с.
2. Stanford University. [Электронный ресурс] – URL: <https://www.stanford.edu/> (Дата обращения: 03.05.2022)
3. Charles University. [Электронный ресурс] – URL: <https://cuni.cz/UKEN-1.html> (Дата обращения: 03.05.2022)
4. Peking University. [Электронный ресурс] – URL: <https://english.pku.edu.cn/> (Дата обращения: 03.05.2022)
5. Michigan university. [Электронный ресурс] – URL: <https://msu.edu/> (Дата обращения: 03.05.2022)

THE SPECIFICS OF BEAUTY BLOGGERS' SPEECH BEHAVIOR

Zh.K. Tatagulova, 1st year master's degree student, academic adviser N.V. Mongileva, Ph, D

NLC «A. Baitursynov Kostanay Regional University»,
Kostanay, Kazakhstan

Abstract: This research contributes to the sphere of the speech aspect of language in Internet discourse. The article lists the most characteristic linguistic features of speech inherent in American and British YouTube bloggers. Sociolinguistic analysis of verbal and nonverbal means of speech, as well as content analysis taking into account the specifics of the communication channel were carried out. The results of the analysis of the authors' speech demonstrated the following features of speech: emotionally colored vocabulary, active gestures, addresses to the audience, personal pronouns in appeals, vocabulary of the informal register, slang, conditional sentences, oppositions, directives, imperatives. The conclusions given in the article may have an impact on sociolinguistic studies of language.

Key words: speech behavior, blogger, Internet discourse sociolinguistics, content analysis.

Introduction

Speech behavior is a key aspect of interpersonal communication. It includes words, phrases, tone, intonation, gestures, and other nonverbal elements that affect how a message is perceived and interpreted. In the study of most linguists, speech behavior is understood as the speech actions of a person developed in different circumstances. According to T.G. Vinokur, this term can be defined as "speech actions of individuals in the proposed circumstances, reflecting the specifics of the linguistic existence of a given speaking collective in a given social structure" [1]. Language behavior is a product of the will of

individual speakers, a voluntary act. [2] The study of this phenomenon is important for understanding interpersonal interactions and communication processes. It can help to understand how language is used to influence other people, what stereotypes and prejudices exist, and how speech behavior affects social life.

However, the study of speech behavior is a complex and multifaceted process that faces a number of problems, including: complexity of analysis (analysis of speech behavior requires consideration of many factors, such as context, social and cultural norms, audience opinions), subjectivity (assessment and interpretation of speech behavior may be subjective, as it depends on the researcher's opinion and his perception of the context), ambiguity (many statements and actions may have several meanings), variability (the blogger's speech behavior may change over time, which makes it difficult to establish stable patterns and trends).

One of the current trends in the research of speech behavior is its study through social media platforms. Media networks serve as a public means of communication and transmission of information in both broad and narrow circles of interests. One of the unique features of such platforms is the influencer culture, where individuals with large followings, known as bloggers, create and share content with their audience. As these bloggers have gained a significant amount of influence over their followers, it is essential to understand their speech behavior and the impact it has on their followers.

J. Lee and S. Kim explore the relationship between Instagram bloggers' language and consumer behavior. The authors analyzed the language used by bloggers and found that language complexity, emotional language, and use of humor were positively associated with consumer engagement. [3] L. Chen and K.H. Lim investigates the language strategies employed by Instagram influencers to connect with their audiences. The authors concluded that influencers use a conversational style, personal pronouns, and emoticons to create a sense of intimacy with their followers. [4] M. Snith and J. Johnson analyzed the language used by bloggers and determined that bloggers who used emotionally charged language and persuasive appeals were more likely to influence their followers' political beliefs. [5]

This article examines and analyzes the speech behavior of YouTube bloggers of beauty sphere by taking into account the context, social and cultural norms, the relevance of the blog, the purposes of their speech actions and other possible variations of behavior. Therefore, the **purpose** of this study is to determine the sociolinguistic characteristics of the speech behavior of beauty bloggers. To achieve this purpose, the following **objectives** are set:

- describe the features of speech behavior inherent in beauty bloggers;
- find out the connection of speech behavior with British and American youth culture;
- determine the target strategies of bloggers' speech, taking into account the communication channel and feedback from viewers.

Methods and materials of study

In this study, two YouTube channels of American and British beauty bloggers were considered. The bloggers were chosen based on popularity: Bethany Mota is a popular American beauty blogger, The Anna Edit - a popular British video blogger. The specifics of beauty blogs were chosen for the research, since various aspects of people's speech behavior based on consumer culture can be found there. Two videos with the same theme "Favorites of 2022" were viewed by an American and British beauty bloggers. The choice of the video was due to the fact that these are some of the most recent relevant videos with the same topic from these bloggers. Both videos date back to January 2023.

Textual analysis made it possible to analyze the content and style of speech of bloggers, including the vocabulary, grammar and tones used by them. In addition to textual analysis of speech, nonverbal elements such as gestures, facial expressions and tone of voice were analyzed, additionally transmitting information about the blogger's communicative features. Content analysis of the blog helped to identify certain trends and patterns in the speech behavior, such as the use of certain terms, keywords, as well as the frequency of use of certain phrases. Sociolinguistic analysis revealed social and cultural factors influencing the blogger's speech conduct.

The stage of familiarization and organization of the study was carried out by repeatedly watching videos, writing out data in the form of statements by beauty bloggers, and then deciphering them. The second stage of the study was the generalization of all the data obtained as a result of viewing and listening. The stage of interpretation and representation is carried out by identifying these statements, with the allocation of the main categories of speech representing the focus of the blog. The last stage presents a detailed statistical description in the form of tables.

Results

Having identified the specific features of bloggers' speech, we sorted them by linguistic criteria. The criteria include the categories of language that have demonstrated the most inherent features of speech. The results are illustrated in table 1:

Table 1

Criteria	Bethany Mota (American)	The Anna Edit (British)
Addressing to the audience (strengthening intimacy with the viewer)	7	2
Repetition of words or sentences (to enhance positive evaluation)	4	4
"I"-self reference	21	30
"You"-viewer reference	7	4
Irony (creating a positive	6	2

atmosphere)		
Intensive adverbs (to add emphasis to a statement)	10	5
Active gestures	85	53
Contrasting ideas (to attract interest in the product)	4	3
Conditionals (advertising move)	4	2
References to other people/brands (advertising move)	2	7

The study revealed that the American beauty blogger is twice as likely to address the audience, uses intense adverbs and active gestures in her speech. The British blogger, in turn, uses the self-concept more often, her speech is focused on herself more than on the listener, and she also gives twice as many references to famous events, trends or brands.

Both representatives of the beauty industry apply advertising moves, using contradictory ideas as well as conditional sentences (in particular, Bethany Mota).

Discussion

The analysis of the behavior of bloggers takes into account the context, social and cultural norms, the opinions of the audience, the relevance of the blog and various possible variations of behavior.

From the point of view of sociolinguistics, the speech of an American blogger, Bethany Mota, is full of slang (*besties, go-to, buddies*), informal vocabulary (*phrasal verbs, abbreviations*), emotivity (*intensive adverbs: so, really, very, super*), which is inherent in those bloggers who direct their content to a young audience. In addition, in her speech, advertising vocabulary can be found (*nice touch, estimated retail, staple top, more relaxed version, crew denim, more structured and bulky the fabric, outfit, nice touch*) that reflects the specifics of the blog. A characteristic feature of her beauty blog is also various advertising moves. Bethany, like many other advertisers, uses conditional sentences (“*If you are looking for a great body moisturizer, that's also pretty affordable, go get this*”; “*So I definitely think you should try it out, if you're in the market for a new one*”) in their speech, which helps to strengthen the listener's attention on the product. She also uses the contradiction technique (“*I have used a lot of their products before. Some of them, I will say, I feel like are very overpriced. But this one has worked out so well for me*”) to get the listener interested in the product.

As for the cultural aspect of the British blog of The Anna Edit, it is saturated with British idioms (“*get cracking*”, “*I don't want to look red like, I'm not about the post box life*”) and vocabulary inherent

in the British language (*cracking; dodgy*). Anna's blog is aimed at a listener who either follows her content for a long time ("I know on my channel sometimes I do some real dodgy shade matching but I feel like that just blends in so effortlessly"; "It's like over 12 years later and really nothing has changed with my makeup taste"; "I feel like we transitioned to those in 2017 and we really haven't looked back"), or at a professional makeup artist, since the speech of a blogger is inherent in the vocabulary of a makeup artist (*melts into your skin, medium-ish coverage, glossier stretch, tiny little dab, balmy feeling, mac eyeshadows saddle*).

As for establishing feedback with the audience, Bethany Mota's speech includes a lot of addresses ("I would give you, guys, a yearly favorites video this year"; "Welcome", "Hear me out", "Let me make sure"), jokes ("I actually started using this because my boyfriend uses it on his hair and I was like "not you finding out about products before me". anyway, moral of, sorry, boyfriends are great for some things sometimes. just kidding. we love them"), affectionate vocabulary ("Hey, besties!"; "I love you. I hope you have an amazing holiday"). After reviewing the most popular comments under the video of an American beauty blogger, we can conclude about the progressiveness of the techniques presented:

- "There's something comforting about Bethany Mota talking about holiday/favorite things. I'm here for ittttt" - in this example, the technique of building intimacy with the viewer worked by using affectionate vocabulary and wishes, as well as touching on common topics in the video, such as holidays.
- "I was 16 years old when I started watching your videos. I'm 28 now and I still really enjoy your videos! Thanks, My bestie!" - this example also demonstrates a feedback on a blogger's friendly greeting and farewell to the audience, who used phrases such as "my besties", "love you", "I recommend it to you" and also accentuated his speech on constant appeal to the viewer, frequent use of second-person pronouns.
- "This is renewing my 13 year old soul" - this comment proves the fact that the blogger is focused on a young audience, as she uses informal vocabulary, slang, as well as active gestures, posing and smiling facial expressions.

The speech of the British beauty blogger, The Anna Edit, is less emotional, the blogger is primarily focused not on the viewer's feedback, but on herself - she repeats the idea that she likes to observe herself, her changes in content ("I just couldn't, I couldn't, I couldn't miss a year, I could not miss a year. This is my thing. I love making these videos. I love looking back and seeing how something's changed, and some things really really don't at all"), where almost every sentence begins with the personal pronoun "I". Constant reference to past years and products popular in these years indicates that a person has been working in this field for a long time and has a professionalism. ("I feel like we transitioned to those in 2017 and we really haven't looked back"; "This warm Brown thing kind of started in 2013 with MAC eyeshadow in sober like watercolor love, that still own that 2016 like mac eyeshadows saddle, it started to get a little bit warmer"). And the most popular comments on her videos confirm the fact that the audience

is interested in cosmetics, which she reviews - her audience is fully versed in this topic:

- “The Armani eyeshadow is listed as "last chance" on their website so you might want to try buying it directly from there” - the comment indicates that the blogger often uses professional vocabulary inherent in a modern makeup artist in her speech, talks about modern trends in makeup - hence the feedback with the discussion of the latest novelties.
- “It doesn't feel like all the other channels that make you feel like you need to go out and buy all new makeup all the time. I've got my fingers crossed for a skincare video because yours are always so good as well!” - the author of the channel constantly focuses on past dates in the beauty industry, uses years, product names and comparative forms, which creates the effect of awareness of the blogger.
- “It's so interesting to see how trends have shaped the beauty industry, but also how your personal taste and style has evolved. Such a cool video!” - this example shows the feedback on the blogger's changes, as she often uses "used to" constructions, past forms and comparative degrees, focusing on her transformation.

Conclusion

The speech of bloggers has its own verbal and nonverbal signs, characterized by a special presentation of information, by combining emotivity (active gestures, mimic activity, intensive adverbs), everyday vocabulary (informal register: slang, idioms), but at the same time using professionalism, complex grammatical constructions (conditional sentences, inversions, comparative turns), carrying out advertising moves in the conditions of modern consumer culture.

The article discusses the general linguistic characteristics of the speech of American and British beauty bloggers, as well as some socio-cultural features of the communication of representatives of this group. This research revealed linguistic means, blogging preferences, as well as the main strategies in speech of bloggers. The study of communication acts by verbal and nonverbal analysis of language, taking into account the specifics of content and feedback helped to identify the social, cultural, personal traits of each blogger, as well as the orientation of their blog.

This study helps to present a general picture of the linguistic and sociolinguistic characteristics of bloggers. It provides a speech portrait of specific representatives of the American and British sphere of influencers. The method of sociolinguistic analysis of speech chosen by us was limited to synchrony, that is, it considered the phenomenon of speech behavior on the example of only a few video materials in one specific period of time. To get a complete picture of speech behavior, this problem can be considered diachronically, taking into account the variability of communication strategies over time.

References

1. Vinokur T. G. Speaking and listening. Variants of speech behavior. Moscow: Science, 1993.
2. Kretzschmar, William A., Kretzschmar, Jr. William A. The Linguistics of

Speech. Spain: Cambridge University Press, 2009.

3. Lee, J., & Kim, S. (2020). The power of language: An analysis of Instagram bloggers' speech behavior and its impact on consumer behavior. *Journal of Business Research*, 118, 421-429.
4. Chen, L., & Lim, K. H. (2021). Speaking in the language of the audience: An investigation of language strategies employed by Instagram influencers. *Journal of Business Research*, 130, 413-421.
5. Smith, M., & Johnson, J. (2019). The role of Instagram bloggers' speech behavior in shaping political beliefs. *Communication Research Reports*, 36(2), 103-110.
6. Video resource: YouTube / Bethany Mota / My 2022 Favorites! Makeup, Skincare, + more!: <https://www.youtube.com/watch?v=mcDB4pqLhfI>
7. Video resource: YouTube / The Anna Edit / My 2022 Makeup Favourites OF COURSE! | The Anna Edit: <https://www.youtube.com/watch?v=LQbB4n9-F78&t=3s>

ФУНКЦИИ МЕТАФОР В НАУЧНО-ПОПУЛЯРНЫХ ИНТЕРВЬЮ

А. Турсунова, магистрант 1 года обучения, научный руководитель Н.В. Монгилева, Ph.D

НАО «Костанайский региональный
университет им. А.Байтурсынова»,
Костанай, Казахстан

Аннотация: Данная статья представляет собой исследование метафор в научно-популярных интервью и различает два типа метафор: концептуальные и риторические. В статье дается определение каждого типа метафоры и обсуждается их роль и функции в различных контекстах. Приведены примеры из современных источников. Анализируются функции метафор в контексте научной коммуникации, а также способы их использования для повышения понятности и эффективности передачи научных знаний. Статья представляет интерес для исследователей лингвистики и коммуникации, а также для тех, кто интересуется научно-популярным жанром и способами его передачи.

Ключевые слова: научно-популярное интервью, концептуальная метафора, риторическая метафора, источник (source domain), цель (target domain).

Введение

Метафоры играют важную роль в науке, поскольку они могут помочь ученым описывать сложные и абстрактные концепции в терминах, понятных широкой аудитории. Они также могут использоваться для создания новых теорий и идей, связывания разных областей знаний и коммуникации научных результатов с общественностью[1]. К примеру метафору "эффект

"бабочки" ввел Эдвард Лоренц, чтобы описать концепцию чувствительности к начальным условиям в теории хаоса. Он утверждал, что малейшие изменения в начальных условиях могут привести к существенно различным результатам в динамике системы. Эта метафора помогла понять, почему некоторые системы трудно предсказуемы, и стала основой для развития теории хаоса и динамических систем [2].

В науке часто используются метафоры, связанные с компьютерами, чтобы описать мозг и его функции, например, «мозг как компьютер» используется для описания структуры и функционирования мозга. Себастьян Сын в своей статье объясняет, как нейроны в мозге можно представить элементами компьютерного оборудования, такие как процессоры и память [3]. «Мозг как информационное хранилище» эта метафора используется для описания мозга как компьютера, где хранятся все знания, воспоминания и опыт человека. Подобно жесткому диску, мозг хранит информацию и может извлекать ее при необходимости [4].

Научно-популярное интервью - это форма коммуникации научных знаний, которая заключается в беседе между журналистом и ученым, направленной на распространение научной информации и улучшение общественного понимания науки [5]. В процессе научно-популярного интервью ученый предоставляет информацию о своих научных исследованиях, научных теориях, концепциях и открытиях, в то время как журналист старается сделать эту информацию доступной и понятной. Научно-популярные интервью являются важным инструментом для распространения научной информации и ее популяризации[6].

Объект: метафоры как элемент научно-популярных интервью

Предмет: особенности использования метафоры как средство интерпретации научных утверждений

Цель: исследование функций научной метафоры с точки зрения контекстуального анализа в научно-популярных интервью

В качестве практического материала в данной статье было использовано интервью с Вячеславом Дубыниным (профессор, доктор биологических наук, ученый-нейробиолог, физиолог, ведущий научный сотрудник кафедры физиологии человека и животных Биологического факультета МГУ им. М. В. Ломоносова, писатель) на ютуб-канале Сергея Мезенцева (российский комик, музыкант, режиссёр, сценарист, актёр и актёр озвучивания). Интервью можно найти по ссылке <https://youtu.be/xUJnwzTuZBk>. В рамках интервью были обсуждены такие темы как человеческий мозг, тренировка памяти, старение, правши и левши.

В данной статье мы рассмотрим, какие функции метафор чаще всего используются в научно-популярных интервью, и как это может повысить эффективность коммуникации между учеными и широкой аудиторией.

Теоретическая часть

Метафора является эффективным инструментом коммуникации, поскольку она позволяет сопоставить два неродственных объекта или явления и передать слушателю/читателю новый уровень понимания. Это помогает читателям или слушателям связывать новую информацию с предыдущим опытом и знаниями, что упрощает процесс запоминания и понимания. [7]

Концептуальная метафора - это средство описания одного объекта или явления в терминах другого объекта или явления. Термин "концептуальная метафора" был предложен в работе Джорджа Лакоффа и Марка Джонсона "Метафоры, которыми мы живем". Они описали, как мы используем концептуальные метафоры, чтобы понимать абстрактные или сложные концепты, которые мы не можем непосредственно ощутить. Например, мы часто говорим о времени как о деньгах, как в фразе "мне нужно потратить время на это". Это концептуальная метафора, которая позволяет нам лучше понимать и управлять временем. [1]

Риторическая метафора - это использование метафорических выражений с целью убедительного воздействия на аудиторию или читателя. Она используется в речи и письменных текстах для создания образов, усиления эмоционального воздействия и улучшения запоминаемости сообщения. Риторическая метафора может быть основана на общепринятых ассоциациях или на индивидуальных представлениях и опыте автора. Важно, чтобы метафора была логичной и соответствовала контексту, в котором она используется. Пример риторической метафоры: "Его глаза - две звезды на небе". В этом случае глаза описываются в терминах звезд, чтобы передать идею о их яркости и привлекательности [8].

Разница между концептуальной и риторической метафорой заключается в том, что первая используется для выражения абстрактных понятий, а вторая - для эмоционального воздействия на аудиторию.

Риторическая метафора и концептуальная метафора взаимодействуют в процессе коммуникации. Например, концептуальная метафора "Жизнь - это путешествие" структурирует наше мышление о жизни в терминах путешествия. Риторическая метафора "Его жизнь была долгим путешествием" использует этот образец, чтобы описать жизнь человека.

Взаимодействие риторической и концептуальной метафор обсуждается в теории концептуальных метафор Джорджа Лакоффа и Марка Джонсона. Они утверждают, что риторические метафоры могут влиять на наше понимание и использование концептуальных метафор. Например, риторическая метафора "война против наркотиков" может усилить концептуальную метафору "наркотики - это враг". [1].

Результаты

Функции метафорических образов в научно-популярных интервью могут быть разнообразными и зависят от целей, которые ставят перед собой авторы текстов. Существуют следующие функции метафор предложенными Джорджем Лакоффом и Марком Джонсоном [1]:

1. Облегчение понимания сложных концепций и терминов: метафоры могут быть использованы, чтобы привнести ясность и понятность в термины и концепции, которые могут быть сложны. Метафора "вакуумное состояние" используется в физике, в частности, в квантовой теории поля, для описания состояния системы с наименьшей возможной энергией. Она происходит от образа пустоты, в которой нет никаких взаимодействий между частицами и, следовательно, отсутствуют изменения в энергии. В квантовой теории поля, вакуумное состояние обозначает состояние квантового поля в отсутствие частиц[9].

2. Привлечение внимания аудитории. Метафоры могут быть использованы для вызова интереса к теме, привлечения и удержания внимания аудитории. Метафора "эгоистичный ген" была предложена Ричардом Докинзом. Эта метафора помогает объяснить, каким образом гены играют важную роль в эволюции, несмотря на то, что они не обладают ни сознанием, ни целями, ни желаниями.

Согласно концепции "эгоистичного гена", гены соревнуются друг с другом за возможность передать свою информацию следующему поколению. Те гены, которые обеспечивают свои собственные выгоды, будут иметь большую вероятность передачи своей информации в следующее поколение. В результате, гены, которые предпочитают кооперацию и помочь другим генам, будут выбывать из эволюционной гонки.

Метафора "эгоистичный ген" помогает ученым понять, что эволюция не является процессом направленным на благо целого организма, а на самом деле она направлена на увеличение вероятности передачи генетической информации. [10] Такая неожиданная метафора заставляет нас пересмотреть наше представление о том, как работает эволюция, и привлекает наше внимание к новым идеям в науке.

3. Создания эмоциональной связи. Они могут вызывать эмоциональный отклик у аудитории и создавать эмоциональную связь между автором текста (и не только) и читателем или зрителем. Метафора "вакцина - щит" используется для описания того, как вакцина защищает организм от инфекции, подобно тому, как щит защищает воина от ударов противника. Исследование, опубликованное в журнале "Vaccine", определило влияния метафорического описания вакцины на отношение людей к прививкам. Исследователи обнаружили, что использование метафоры "вакцина - щит" повышает уровень эмоциональной связи с вакциной и побуждает к вакцинированию, а также может помочь людям лучше понимать, как вакцина работает[11].

4. Эстетическое значение. Метафоры могут быть использованы для создания образной и яркой речи, которая была бы более запоминающейся и эффективной в коммуникации с аудиторией. Они могут быть использованы для создания красочных и выразительных описаний научных явлений и процессов. Например, Брайан Грин использует метафору "симфония" для

объяснения струнной теории. Он говорит, что если мы представим себе, что все частицы во Вселенной - это струны, то эти струны могут играть на разных частотах, как струны на музыкальных инструментах. По словам Грина, если всю Вселенную вообразить как огромный оркестр, то каждая струна - это как инструмент в этом оркестре. Каждая струна может играть свою ноту, и в зависимости от того, какая нота играет, они могут создавать разные "мелодии". Мы можем представить себе, что все, что происходит во Вселенной, это как разные мелодии и гармонии, которые создаются из игры различных "струн". [12]. В данном тексте метафора "симфония" имеет ярко выраженную эстетическую функцию, которая заключается в создании образности и красоты в речи. Она позволяет автору визуализировать абстрактную концепцию струнной теории, и создать образ гармоничного оркестра, где каждая струна играет свою роль, а все вместе создают красивую и сложную мелодию.

5. Создание новых аналогий и ассоциаций: Метафорические выражения помогают нам перенести представление о чем-то из одной области на знакомую или более доступную область, создавая новые аналогии и ассоциации. Метафора "клеточная фабрика" используется для объяснения процессов, происходящих в клетках. Клетки - это миниатюрные фабрики, где происходят различные процессы, такие как производство белков, энергии, утилизация отходов и т.д. Эта метафора была введена в научную литературу в 70-х годах прошлого века. Она помогла ученым лучше понять процессы, происходящие в клетках, и открыть новые механизмы управления клеточной активностью. Например, благодаря использованию метафоры "клеточная фабрика", ученым удалось установить, что белки перемещаются по клетке внутри маленьких "пакетиков" - везикулах, которые доставляют их в нужные места клетки [13].

Формула метафоры, предложенная американским лингвистом Джорджем Лакоффом, позволяет более глубоко понимать механизмы использования метафор в нашем мышлении и речи. Лакофф считает, что метафоры не просто украшают речь, но служат основой нашего мышления и понимания мира. Согласно формуле Лакоффа, метафора состоит из двух частей: источник (source domain) и цель (target domain). Источник используется для описания цели, которая является основным объектом метафоры. Например, метафора "жизнь - это битва" имеет источник "битва" и цель "жизнь".

В данной статье мы будем анализировать метафорические выражения, использованные в интервью с Дубыниным Вячеславом Альбертовичем на ютуб канале Сергея Мезенцева и рассмотрим их в контексте теории метафор Лакоффа".

1. *Спинной мозг[цель] это периферический регион[источник] вроде дальнего востока (5:10).*

В данной метафоре автор сравнивает спинной мозг, который является частью центральной нервной системы, с периферическим регионом, в данном случае с Дальним Востоком.

Возможно, автор хотел выразить мысль о том, что спинной мозг не является основным или центральным элементом, а скорее, он является второстепенным и удаленным. Это можно сопоставить с Дальним Востоком, который тоже не является центральным регионом, но тем не менее имеет свою значимость.

2. *Мы на голову [источник] как на зонд[цель] помещаем датчики: зрительные, вкусовые, а раз там датчики то туда выдвигаем и процессор[источник], нервную систему[цель], и соответственно получается голова в ней органы чувств и в ней же головной мозг. (7:09)*

В этой метафоре голова сравнивается с техническим устройством, а органы чувств и другие компоненты описываются как части этого устройства. Вячеслав Дубынин использует source domain (область технологий и электроники) для описания target domain (организации человеческого тела и его функционирования).

3. *Наши мозг[цель] это целое государство[источник] (13:49)*

Использование метафоры "государство" в этом контексте позволяет нам представить мозг как сложную систему, где различные части работают вместе, чтобы обеспечить оптимальное функционирование всего организма. В данной метафоре source domain (область политики и управления) используется для описания target domain (функционирования мозга).

4. *Для качественной реализации функции нужно чтобы работали именно те нейроны которые с этой функцией связаны, а остальные должны помалкивать и не мешать. (17:25)*

Эта метафора использует источник (source domain) (область языка и коммуникации) для описания цели (target domain) (функционирования нейронов в мозге). Она сравнивает нейроны, которые связаны с определенной функцией, с людьми, которые к примеру общаются на определенном языке. Аналогично, если нейроны, которые не связаны с выполнением определенной функции, начинают активно работать, то они могут мешать выполнению этой функции.

5. *Вы заволновались, возникла волна активации, которая все залила, как только пройдет несколько минут и мозг скорее всего вспомнит. Как только волна схлынула тут-то камушки и обнажатся. (22:00)*

В этом высказывании метафора использует источник (source domain) (область природы) для описания цели (target domain) (функционирования памяти в мозге). Метафора здесь связана с использованием образов природных явлений, таких как "волна", "заливать", "камушки", "обнажаться". Концепция того, что память работает как заливная волна, которая обнажает камушки, которые были зарыты глубоко в песке, позволяет людям лучше понимать, как работает память.

6. *Наша память [цель] она должна запоминать и должна забывать, потому что иначе получается перегруз, как у вас на рабочем столе [источник]много файлов и как вы будете*

нужное находить, если у вас их там 5 тысяч. А должно висеть то что актуально, поэтому нужно чистить рабочий стол и этим у нас занимается система забывания, которая соответственно затирает то чем мы давно не пользовались или хотя бы архивирует, из большого файла делает маленький.(23:43)

Источник (source domain) (компьютер) для описания цели (target domain) (функционирования памяти в мозге). Метафора здесь связана с использованием образов компьютерной технологии, таких как "рабочий стол", "файлы", "чистить", "архивировать". Концепция того, что память работает как компьютер, помогает людям лучше понимать, как работает память.

7. Нервный импульс[цель] это все равно что лучик[источник] который на экране телевизора высвечивает эти пиксели, но на самом деле где-то же есть программа где сказано что пиксели должны высветиться, поэтому дело не только в импульсах, а в том как соединены друг с другом нервные клетки то есть он же бежит не по случайной траектории, а он бежит по той дороге которую мы сформировали по ходу обучения, или иногда по той дороге которая у нас врожденно в мозге существует, ну скажем там какие-нибудь дыхательные программы, вот вы дышите все работает. Эти программы врожденные а в основном мы конечно учимся и вот есть траектория и в тот момент когда там бежит этот импульс именно эта траектория актуализируется именно этот блок информации вспоминается именно эта программа реализуется. (25:30)

Нервный импульс представляется как лучик, который высвечивает пиксели на экране, но на самом деле, для того чтобы эти пиксели высветились, необходимо, чтобы была программа, которая управляет этим процессом. Точно так же, нервный импульс не работает в изоляции, а зависит от того, как соединены друг с другом нервные клетки и какие программы были сформированы в мозге по ходу обучения или врожденно существуют.

8. Мозг радостно откликается и хорошо себя чувствует если вы его грузите новой интересной информацией. (26:52)

Это можно интерпретировать как то, что мозг, как и компьютер, нуждается в постоянном обновлении информации, чтобы работать наилучшим образом. Новая информация может стимулировать мозг и заставлять его работать более эффективно.

9. Нервная клетка в ней этот мусор [источник], дефектные белки [цель], накапливается накапливается до какого-то момента это даже незаметно, а потом раз и наружу полезла, а вот когда наружу полезла начинается симптоматика, а то и вообще гибель и соответственно у Альцгеймера свои белки а у Паркинсонизма свои белки. (29:41)

Метафора заключается в том, что нервные клетки похожи на мусорные баки, в которых собирается мусор и накапливается с течением времени. Когда бак наполнен, мусор выходит

наружу, что может вызвать проблемы, аналогично тому, как накопление мусора в нервных клетках может вызвать проблемы со здоровьем.

10. Если вы активно пользуетесь мозгом и грузите его новой интересной информацией в любом возрасте это очень хорошая защита от вот этого мусора, потому что когда ваши нейроны работают на полную мощность [цель] да так все свои лошадиные силы[источник] тратят то вот эти машинки[источник], протаосомы [цель], они активнее стригут и немножко мусора меньше становится. (33:00)

В метафоре "машинки" представлены источником, а "протаосомы" - целью. Метафора утверждает, что активное использование мозга и получение новой информации помогают нейронам работать на полную мощность, что способствует более активному функционированию протаосом.

11. Вообще весь мир[цель] вероятность [источник](34:14)

Суть метафоры заключается в том, что мы живем в мире, где все может случиться, и где все зависит от вероятности. Вместо того чтобы рассматривать мир как статическое и законченное пространство, мы должны рассматривать его как динамический и изменчивый процесс.

12. Нейросети если их не использовать они тут же начинают упрощаться. То есть если вы все делаете примерно одно и то же, то значит многие ваши контуры там внутри они собственно не загружаются информацией, то есть одни загружаются а вторые вообще не загружаются. И наш мозг так устроен что если некоторое время вот загрузки не происходит то контакты между клетками в неактивных зонах они начинают разрываться. Потому что любой контакт[цель] это же энергия[источник] а зачем тратить энергию у нас же там еще есть принципы экономии силы энергии, контакты начинают разрываться и соответственно мозг начинают работать все более просто и стереотипно и дальше может дойти до того что если нейрон потерял слишком много контактов, он уже сам погибает целиком. (36:13)

Метафора описывает процесс работы нейронных контактов в мозге с помощью концепта экономии энергии, чтобы объяснить, почему мозг начинает работать более просто и стереотипно в результате потери нейронных контактов.

13. В 3 примерно года у ребенка максимально сложная нейросеть и дальше по ходу существования те участки нейросети которые оказались неудел они постепенно разрываются какие-то нейроны погибают и мы называем это оптимизацией, потому что не все пригодилось. Лет до 30-40 мы называем это оптимизацией нейросети и нейроны гибнут потому что они просто порой мешают соседям. Но если ты дальше живешь очень одинаково эта оптимизация превращается в дегенерацию. Грань между улучшением и ухудшением нервной системы она очень тонкая. (37:54)

Эта метафора описывает функционирование нервной системы, сравнивая ее с нейросетью,

которая может оптимизироваться и дегенерироваться.

14. Нейроны они имеют право брать глюкозу всегда из крови в отличие от всех остальных клеток которым нужен инсулин то есть они должны от поджелудочной железы[цель] такого надсмотрщика[источник] получить специальное разрешение типа «ну так и быть еще и вы поешьте». И очень важно чтобы в крови была стабильная концентрация глюкозы[цель] потому что мозг тогда свой бензин[источник] в свой карбюратор засасывает с правильной скоростью.(43:00)

Из-за особого статуса нейронов, мозгу важно поддерживать стабильную концентрацию глюкозы в крови, чтобы "карбюратор" мозга мог правильно работать. Метафора заключается в сравнении нейронов с особыми клетками, которым не нужно пройти через определенный процесс, чтобы получить доступ к нужному ресурсу.

15. Есть углеводы [цель] которые соответственно главный бензин[источник] на котором работает наш организм и не просто наш, вся планета потому что на углеводы и глюкозу глобально заточена жизнь на планете земля.(44:24)

Метафора упоминает, что глобально жизнь на Земле существует благодаря углеводам и глюкозе. Углеводы можно рассматривать как "главный бензин" организма и всей живой планеты.

16. Глюкоза [цель] это батарейка [источник] для того чтобы запастися солнечную энергию.(45:00)

Эта метафора объясняет, как растения запасают энергию от солнца в виде глюкозы, похожей на батарейку, которую можно использовать позже для роста, размножения и других жизненно важных процессов.

17. Большой мозг[цель] то есть народ[источник] нашему правительству[цель] то есть сознанию[источник] все время предлагает давай сделаем это и это и это, и задача нашего сознания вот из этих предложений выбрать правильное. (47:50)

Большой мозг представлен как народ, который предлагает множество идей и предложений, а правительство (сознание) должно выбрать лучшее решение. Эта метафора подчеркивает сложность принятия решений и необходимость тщательно взвешивать все возможности, прежде чем принимать окончательное решение.

18. Аналогией нашего мозга [цель] является не компьютер, а огромный компьютерный центр[источник], где куча компьютеров решает каждый свою задачу, а какие-то вместе решают задачи, а наше сознание[цель] это пользователь[источник] который ходит по этому центру и пытается порулить этими компьютерами, и причем часть компьютеров можно рулить, то есть там есть дисплей, клавиатура, там сел какие-то параметры изменил, часть компьютеров это просто дисплей но без клавиатуры, и ты смотришь на это и ничего не можешь сделать, тот же самый голод, его нельзя отключить усилием воли. И есть еще у нас

такие блоки в мозге которые мы даже не знаем что они работают функционируют, и не получаем информации об их параметрах то есть даже дисплея нет просто стоит черный куб [источник] и гудит, это например вся эндокринная система [цель] потому что все наши гормоны они управляются из мозга, но сознанию туда вход категорически воспрещен.(50:30)

Из метафоры следует, что наше сознание подобно пользователю, который пытается управлять компьютерами внутри мозга. Метафора поясняет, что мозг работает как сложная система компьютеров, и сознание не полностью контролирует все его компоненты.

19. У нас два полушария они соединены друг с другом очень мощно волокнами [источник] это называется мозолистое тело[цель] нервными, они запросто могут работать как единое целое, но при этом если одна функция она и в правом и в левом полушарии, разделена вам придется гонять сигналы туда-сюда, то есть лишняя логистика и это получается немного медленно. (57:40)

Метафора отражает идею о том, что эффективность работы мозга может зависеть от того, насколько хорошо интегрированы различные функции мозга в каждом из полушарий. Если функции разделены между левым и правым полушариями, это может усложнить и замедлить обработку информации.

В заключении данной статьи можно подвести итоги проведенного исследования, посвященного использованию концептуальной и риторической метафор в научно-популярных интервью: в ходе анализа было выявлено, что метафоры широко применяются в научно-популярных интервью, и это объясняется тем, что они являются универсальным и эффективным инструментом коммуникации. Концептуальные метафоры помогают описать сложные и абстрактные понятия, а риторические метафоры усиливают выразительность и эмоциональность высказываний.

Примеры использования метафор в научно-популярных интервью подтверждают их эффективность и важность в общении с широкой аудиторией.

Список литературы

1. Lakoff, G., & Johnson, M. (2003). Метафоры, которыми мы живем. Москва: Издательство АСТ. Стр. 24-25.
2. Lorenz, E. N. (1972). Predictability: Does the Flap of a Butterfly's Wings in Brazil Set Off a Tornado in Texas? American Association for the Advancement of Science, 139(12), 13-36.
3. Sebastian Seung (2013) The Connectome: How the Brain's Wiring Makes Us Who We Are"
4. Dale Purves, Roberto Cabeza, Scott A. Huettel, Kevin S. LaBar, Michael L. Platt, Marty G. Woldorff, (2012) "Principles of Cognitive Neuroscience" (2nd edition)
5. E. Weitkamp & T. Schiermeyer. (2019). "Science in the media: Interactions between journalists

and scientists in the production of scientific news." In *The Handbook of Science and Technology Studies* (pp. 282-301). MIT Press.

6. S. Priest. (2013). "Science Journalism: An Introduction." Routledge.
7. Gibbs, R. W. (2011). Evaluating conceptual metaphor theory. *Discourse processes*, 48(8), 529-562. doi: 10.1080/0163853X.2011.606103
8. Feldman, A. M., & Jacobsen, G. X. (2018). Rhetorical Metaphor Theory. *Communication Theory*, 28(3), 227-251. doi: 10.1093/ct/qty011
9. S.E. Rugh, H. Zinkernagel (2002) The quantum vacuum and the cosmological constant problem, DOI: 10.1016/S1355-2198(02)00033-3
10. Ричард Докинз (2017) Эгоистичный ген, ISBN: 978-5-17-077772-3
11. Betsch, C., Böhm, R., & Chapman, G. B. (2015). Using behavioral insights to increase vaccination policy effectiveness. *Policy insights from the behavioral and brain sciences*, 2(1), 61-73. DOI: 10.1177/2372732215600716.
12. Greene, B. (2003). *The Fabric of the Cosmos: Space, Time, and the Texture of Reality*. Knopf.
13. Lodish, H., Berk, A., Zipursky, S. L., Matsudaira, P., Baltimore, D., & Darnell, J. (2000). *Molecular cell biology* (4th ed.)
14. Lakoff, G. (1993). The contemporary theory of metaphor. In A. Ortony (Ed.), *Metaphor and thought* (pp. 202-251). Cambridge University Press.

LINGUISTIC APPROACH TO RACIAL GROUP DISCRIMINATION

A. Shugabayeva, 2nd year master's degree student, academic adviser N.V. Mongileva, Ph, D

NLC «A. Baitursynov Kostanay Regional University»,
Kostanay, Kazakhstan

Abstract: It is the in-group, or the ethnic majority, that dictated and still dictates the discourse that is aimed at discriminating people racially. The ways in which racism is produced and reproduced on daily basis may vary from visual symbolism to intentional choice of discriminatory context. Since racism as phenomenon is presented in various ways, it is important to study thoroughly one of the sides of the problem to avoid over-generalizing and vague description of the latter. This is why this article is dedicated to investigating the ways racism is created and re-created with the help of linguistic means.

Key words: *racism, discourse, discrimination, bias, stereotypes, linguistic ideology*.

Introduction

First of all, it is necessary to find out the connection between racism and language. Although it is

evident that racism is primarily expressed verbally, the choice of specific linguistic means for that function is what rises interest among the researchers.

Both negative and positive stereotypes stem from the cognitive processes as a result of numerous social interactions. Those social interactions most of the times are formed with the help of language, hence in this regard we may speak about the term linguistic bias. Beukeboom defines it as “a systematic asymmetry in word choice as a function of the social category to which the target belongs”. The author pinpoints that such asymmetry can be found even in the absence of a collocation – for example, there exists such a phrase as “family man”, whereas there is not such a saying to describe a woman [1].

The ideas offered by Semin and Fiedler [2] were one of the first to shed light on the causal relationship between stereotyping and linguistic expression. They implemented the point of abstractness to cross the line at biased attitudes of speakers. According to this category model the more abstract the statement the more generalized is the information about the object of statement. For example, the statement “A pushes B” is pretty concrete, and, therefore, does not provide much information about the subjects. But the statement “A dislikes B” is more abstract and implies on the relationship status of the two. The most abstract statement “A is violent” (that may be concluded from the first two statements) provides implication that it is the usual behaviour of A, which of course, can be a result of false deduction, based on one situation only.

The LIB (Linguistic Intergroup Bias) model is partially based on the category model described above. This model supposes that the desired actions of in-group members and undesired actions of out-group members are expressed in more abstract terms, because the said action is viewed as repetitive and a part of character trait or lifestyle rather than a situational episode. Authors highlight the ground for stereotyping that unfolds with this kind of biased language use. It leads to reinforcement of the beliefs based on deceptive conclusions in form of such statements, and end up setting the cycle of a certain behavioral expectation from social group [3]. In other words, it clearly depicts how people become eager to create and re-create different stereotypes only on the basis of this bias.

It was also noted that there is a difference between usage of adjectives or nouns when referring to an object. It is believed that nouns carry more essentialism, resulting in attribution of certain personal characteristics. Adjectives, in their own turn, used to describe situational property of an object. For example, if we compare statements “Jake is lazy” and “Jake is a slacker”, it becomes evident that the second statement sums up object’s personality in a more general way. Nouns, therefore, provide a lot of speculation for stereotype formation [4]. Beukeboom [1] developed this idea and offered implementation of subtypes that serve as markers of unexpected behaviour. In this case stereotypes get stronger representation by usage of additional information, namely adjectives, to a descriptive statement. For example, a statement “He is a hard-working African American” implies that generally people of colour are not hard-working, which, in its own turn, fosters the stereotype.

One of the studies determined to find out the markers of stereotyping in language is related to the use of negations. The Negation Bias theory implies that when encountering stereotypically incongruent behaviour from a member of the out-group, the negation structures are more likely to be used. For instance, the statement “He is not a lazy African American” clearly depicts that this object is an exception from the general rule and fosters the stereotype in a larger degree. The contrast usage of positive structures is not likely since they fit into the molded stereotypical expectation of this social group [5].

All of the models above are describing the cognitive processes that take place in linguistic expression of people on unconscious level, which only proves that potentially damaging stereotype reproduction is completed even in the society where participants think that they have morally approved judgments.

One of the largest ideas in the sphere is the studies concerning the so-called language ideology. Language ideology functions in order to protect and represent the interests of a certain social or cultural group [6]. As an example national language standardization programs can be listed, since the aspiration to install a certain type of language use is made to profit one group over others.

Jane H. Hill [7] discusses several linguistic ideologies that directly affect the process of racialization in the language. First of all, there are some implicit linguistic ideologies, like referentialism or personalism. The referentialist ideology turns the question of whether statements are “true” or not is a very important question, therefore, within its framework, the statement or publication of what is called “stereotypes” is very noticeable as racist. The referentialist ideology allows us to criticize stereotypes as racist because they do not correspond to reality, therefore they reflect false beliefs and moral doubts.

Second reviewed linguistic ideology is called the performative ideology. It reinforces the metapragmatic side of the language, since it views it as a tool that forces people to feel negative emotions. The phenomenon of “hate speech” is also studied in framework of this ideology, because it considers words as “assaultive”, rather than referring to reality or not. In this regard such linguistic remarks as usage of racial slurs or racist epithets can be obviously seen as manifestations of racism in the language.

Alongside with the cognitive processes that happen unnoticed by the author of an utterance, depicting the unconscious bias of a person, there are also some intended ways of realization of racial discrimination.

Discussion

Reisigl and Wodak [8] point out several discursive strategies used in such a way in their discourse-historical analysis review. Among those, there are referential or nomination strategies, predication, etc. All of them are studied from the point of view of several disciplines, Linguistics being one of the essential ones.

Referential or nomination strategies, as it can be seen from the naming, mostly focus on the ways the members of in- and out-groups are referred to, or named. Nomination strategies provide a useful tool

for labeling individuals or groups of individuals as excluded or included members of society. Such anthroponymic terms as "nigger", "niglet", which also serve as slurs, have negative connotation, derogatory meaning without other attributive features. On the other hand, such strategies, as spatialization (usage of toponyms as metonymies, like Africa, America, etc.), economization (metaphorical anthroponyms, like guest worker) or politicization (classonyms, like rich, proletarian, socialist) are the ones that are used most often when referring to the "other" being and which also carry the additional attributive element. The strategy that is called somatisation is based on the nomination technique that uses features of appearance, ethnicity, sexuality, etc. It is believed that this strategy is also sometimes called "objectivation", since it linguistically represents social actors by referring to a place or a thing somewhat associated either with their personality or with the activity they are represented as being involved in – by metonymical reference.

Second large group of strategies are called predication strategies. Through predication, in understanding of the authors, "persons, things, events and practices are specified and characterized with respect to quality, quantity, space, time and so on". In this case, one can note the high evaluative element, alongside with the vagueness and evasiveness that constitute most of the predicative features of utterances. It is highlighted, that this type of strategies is notable because of the usage of attributes, predicates (predicate nouns/pronouns/adjectives), metaphors, collocations and other means of figurative language. In this regard, frequent use of metaphors and metonymies is pointed out. Metonymy in this case is represented by different kind of semantic replacements, when a name for a certain field is replaced by another referent, for example, replacement of the agent of an object by the object: "*The farms are on strike*", or the replacement of the cause and result: "*This nationalist discourse [instead of its responsible creators] forces people to acts of violence against the "foreigners"*".

This figurative trope helps to mask the real actors of the events, managing to keep them in relative semantic background.

One of the most prominent tropes used in figurative speech in general, and in representation of otherness specifically, is a metaphor.

Jane H. Hill [7] calls metaphors which reinforce the reproduction of racism "constitutive", because they "create understanding rather than just elaborate on it". She displays metaphor IMMIGRANTS = ANIMALS to depict how image of animals as prey, predators, dangerous beings is being used to create new phrases. For example,

"The truth is, employers hungering for really cheap labor hunt out the foreign workers".

In this utterance physical need is a source sphere, with the help of which an aggressive connotation is highlighted, which is transmitted to the target sphere. At the same time, the process of objectification of people who are ready to provide "cheap labor" is viewed. It can be concluded that employers in this statement appear to be unscrupulous "profit hunters" who do not care about the ethics of the principles of

employee selector. In this case, the source sphere also gives the statement an aggressive connotation, which is reinforced by the preposition out, which in this phrase has the meaning "to the last". In addition, this metaphor emphasizes the perception of foreign workers as objects, and "animals" that are being "hunted on". This analysis shows that in these statements, with the help of a conceptual metaphor, certain segments of the population become dehumanized.

In relation to the attitude towards the immigrants, Reisigl and Wodak [8] have pointed even more target spheres in creation of racist metaphoric utterances: natural disasters (migrants as flood, avalanches), disease (immigrants as epidemic), container (country as an overload boat), etc.

In the modern life of the United States, the essence of the process of linguistic appropriation is that by "borrowing" from African Americans, Indians or Hispanics, White America "increases the values" of American identity, while further marginalizing donor groups. As Jane H. Hill [7] says, such cultural "borrowing" is regularly observed in relation to the language of blacks, allowing white Americans to "try on" their culture with the help of African-American English and slang, while rejecting the cultural and social foundations of real black life.

Conclusion

In conclusion it was found out that there are numerous ways which are used to reproduce racially inclined attitudes in the language. Firstly, there are theories considering usage of abstract language means that are aimed at overgeneralization of certain groups. Secondly, we observed the theories of negation and adjectives/nouns usage, they depicted how subtle changes in linguistic expression, which often remain unnoticed, influence the way people perceive and evaluate the out-group representatives. Alongside with the theories the strategies of linguistic racial discrimination were considered. The modern trend of linguistic appropriation also takes an important place in the research of the topic, since it unravels the problem of racism from the side of a twofold culture of the US. To sum it up, the language use aids to discover the racially discriminatory attitudes that stem from our cognitive perception of out-groups and is used to construct the discourse that is aimed at production and reproduction of the racist inclinations.

References

1. Beukeboom, C. J. (2014). Mechanisms of linguistic bias: How words reflect and maintain stereotypic expectancies (Chapt.). In J. Laszlo, J. Forgas, & O. Vincze (Eds.), Social Cognition and Communication (pp. 313-330). New York, NY: Psychology Press.
2. Semin, G.R., & Fiedler, K. (1991). The linguistic category model, its bases, applications and range. European Review of Social Psychology, 2, 1-30.
3. Maass, A. (1999). Linguistic Intergroup Bias: Stereotype Perpetuation Through Language. Advances in Experimental Social Psychology Volume 31, 79–121. doi:10.1016/s0065-2601(08)60272-5
4. Carnaghi, A., Maass, A. Gresta, S., Bianchi, M., Cadinu, M., & Arcuri, L., (2008). Nomina sunt

omina: On the inductive potential of nouns and adjectives in person perception. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94, 839-859.

5. Beukeboom, C. J., Finkenauer, C., & Wigboldus, D. H. J. (2010). The negation bias: When Negations Signal Stereotypic Expectancies. *Journal of Personality & Social Psychology*, 99(6), 978-992
6. Kroskrity P. V. Language ideologies—Evolving perspectives //Society and language use. – 2010. – Т. 7. – №. 3. – С. 192-205.
7. Hill J. H. The everyday language of white racism. – John Wiley & Sons, 2009.
8. Reisigl, M., & Wodak, R. (2000). Discourse and Discrimination: Rhetorics of Racism and Antisemitism (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203993712>

ОБРАЗ ГОРОДА ЧЕЛЯБИНСК В АМЕРИКАНСКИХ СМИ ПЕРИОДА 1941-1945 ГОДОВ

А.В. Якимова, научный руководитель Солопова О.А., доктор наук, профессор

ФГАОУ ВО «Южно-Уральский государственный университет»,
г. Челябинск, РФ

Аннотация: Статья посвящена анализу образа Челябинска в период 1941–1945 годов на материале оцифрованных публикаций американских СМИ, размещенных в открытых электронных источниках. Актуальность исследования обусловлена современной геополитической ситуацией, возможностью выявления ключевых экстралингвистических факторов, влияющих на формирование образа и обуславливающих использование определенных языковых средств. Для анализа материала использованы контент-анализа, когнитивно-матричный и историковедческий методы. В качестве основных инструментов формирования образа выступили топонимы, микротопонимы, обозначающие предприятие или места проведения работ, лексические единицы, именующие продукцию и производственные процессы; эмоционально окрашенная лексика.

Ключевые слова: образ, образ города, масс-медиа, СМИ, имагология, Челябинск, Великая Отечественная война.

Введение

В данной статье рассматриваются особенности формирования образа города Челябинск на материале американских СМИ в период 1941–1945 гг.. Целью исследования является выявление и описание языковых средств, использованных СМИ для создания образа города Челябинск в указанные хронологические рамки. Источником материала для исследования послужили публикации американских изданий: Foreign Commerce Weekly, Time, Detroit Evening Times и т.д. Всего упоминаний по ключевому слову – 18428.

Актуальность исследованию придают обстоятельства, вызванные текущей геополитической ситуацией: участие России в СВО и качественно иные по сравнению с периодом Великой Отечественной войны отношения между Россией и странами Запада. Материал, полученный в ходе настоящего исследования, позволит не только осуществить ретроспективный анализ образа «чужого» [2] города в иноязычном дискурсе и заложить основу для формирования мета-образа [4], но и создать базу для компаративного анализа на материалах схожего характера других временных отрезков, тем самым создавая возможность регистрировать изменения в качественных характеристиках языковых средств, используемых для создания образа города в зависимости от тех или иных обстоятельств, присущих рассматриваемым временными отрезкам. Выбранный в рамках настоящего исследования временной промежуток – 1941–1945 – является периодом союзнических советско-американских отношений, обусловленных участием обоих государств в Антигитлеровской коалиции. Именно данное обстоятельство послужило причиной интереса зарубежной прессы к городу Челябинск. Подобный всплеск интереса наблюдался в истории ранее, в XIX веке во время развития в России процессов, затрагивающих на тот момент коммерческие интересы Британской империи. Город Челябинск играл в данных процессах большую роль [1].

Основная часть

Изучением образов занимается научная дисциплина имагология [4, с. 6]. Понятие имагология произошло от лат. *imago* – образ, отражение, изображение [5]. Можно отметить непосредственную близость с лексемой *image* в английском языке, имеющей такие значения как репутация, имидж, мысленный образ, изображение [2]. В связи с тем, что наука сформировалась относительно недавно, не существует единой выработанной теоретической базы и единого понятийного аппарата. Важно отметить, что при изучении конкретных лингвистических аспектов формирования образа того или иного субъекта в ретроспективном ракурсе, возникает проблема определения области имагологического исследования, поскольку при данном виде научной работы затрагиваются две области имагологии: историческая и лингвистическая. То есть при дальнейшем теоретическом исследовании, а затем – практическом исследовании образа Челябинска, следует учитывать данный аспект и рассматривать образ с точки зрения лингвистической области имагологии, т.к. для выявления образа города Челябинск необходимо исследовать конкретные языковые явления.

Исследование осуществлялось методом контент-анализа. Применяемый метод обусловлен характером материала исследования – публикациями американских СМИ в период 1941–1945 гг. Реализация данного метода заключается в отборе языковых средств, использованных при описании города Челябинск, их анализе и интерпретации полученных результатов.

Выбранный в рамках настоящего исследования временной промежуток – 1941–1945 – является периодом союзнических советско-американских отношений, обусловленных участием

обоих государств в Антигитлеровской коалиции. Именно данное обстоятельство послужило причиной интереса зарубежной прессы к городу Челябинск. Подобный всплеск интереса наблюдался в истории ранее, в XIX веке во время развития в России процессов, затрагивающих на тот момент коммерческие интересы Британской империи. Город Челябинск играл в данных процессах большую роль [1].

В качестве источников материала использованы следующие ресурсы:

Google Books (GB). Всего упоминаний в данном источнике – 124.

Internet Archive Search (IAS). Общее количество совпадений по ключевому слову – 18153.

Library of Congress (LC). Упоминаний по ключевым параметрам в первом корпусе – 142.

TIME Magazine Corpus (TIME). Всего найдено совпадений – 9.

Анализ языковых средств, использованных при создании образа города Челябинск, осуществлялся следующим образом: отбору подлежали топонимы; наименования расположенной на территории города Челябинск инфраструктуры и продукции, выпускающейся с ее помощью: при анализе словосочетаний, внутри которых существительные исполняли роль прилагательных при описании других существительных (например, a tractor and rifle factory), нами выделялись лексемы, обозначающие продукцию (tractor, rifle), и обозначающие производящее предприятие (factory); кроме того, проводился анализ эмоционально-окрашенной лексики.

Результаты анализа языковых средств, использованных при создании образа города Челябинск, представлены ниже. Помимо названия города Челябинск, а также слов, указывающих на его географическое положение, мы обратили внимание на населенные пункты и области, упоминаемые в одном ряду с Челябинском в контекстах сотрудничества, релокации предприятий и сравнения характеристик производственных мощностей. Мы считаем, что данные упоминания заслуживают включения в список, поскольку их связь с Челябинском обусловлена общими историческими обстоятельствами.

- Топонимы и языковые средства, обозначающие географическое расположение:

Chelyabinsk (27), the Urals (11), Sverdlovsk (9), Novosibirsk (7), Magnitogorsk (4), Gorky (3), Molotov (3), Siberia (3), Kazan (2), Krasnoyarsk (2), Omsk (2), Rostov (2), Stalingrad (2), the Ural Mountains (2), Detroit и др.

Эмоционально окрашенная лексика:

final decisive blow (1), immense (1), progressive cities (1), Soviet Russia's mighty fist (1), the heartland of the Red Army's industrial empire (1), inexhaustible (1), tremendous (1).

- Языковые средства, обозначающие продукцию и производственные процессы:

tractor (9), tank (6), metal (4), automobile (3), steel (3), automobile cylinders (2), ordnance (2), steel pipe (2), alloy steel (1) и др.

Языковые средства, обозначающие предприятия или места проведения работ:

plant (43), factory (7), furnace (6), mill (4), railway works (4), shop (3), works (3), и др.

Группу языковых средств, обозначающих продукцию и производственные процессы, можно разделить тематически на четыре подгруппы: транспорт, metallurgy, вооружение, продовольствие, иное.

Подгруппа транспорта представлена следующими языковыми средствами (4 ед.): *automobile, caterpillar tractor, plane, tractor*. Подгруппа metallurgy представлена следующими языковыми средствами (8 ед.): *alloy steel, coke, forging, iron, metal, metallurgy, steel, steel pipe*. Подгруппа вооружения представлена следующими языковыми средствами (8 ед.): *ammunition, armament, arms, munitions, ordnance, rifle, tank, war material*. Подгруппа продовольствия представлена следующими языковыми средствами (6 ед.): *cattle, fats, grain, meat, seed, vegetables*. Подгруппа иного представлена следующими языковыми средствами (9 ед.): *chemicals, coal, spring, wheel, gas-generator equipment, automobile cylinders, flat glass, materials, textile*.

Заключение

Таким образом, лексика, используемая для создания образа города Челябинск в американских СМИ в период 1941-1945 гг., в большей степени насыщена когнитивной информацией, нежели эмотивной. Примечательно, что в сегментах текстов, затрагивающих расположенные на территории города Челябинск предприятия, зачастую говорится об их открытии.

Анализ языковых средств, использованных при создании образа города Челябинск, позволяет заключить следующее:

- Наиболее подробно в публикациях американских СМИ периода 1941-1945 гг. город Челябинск освещен в индустриальном аспекте: внимание читателей фокусируется на предприятиях, которые либо работали ранее, либо недавно начали свою работу. Иные аспекты практически не упоминаются.
- Помимо индустриального аспекта освещен географический: часть публикаций упоминает, что город Челябинск расположен около Уральских гор. Помимо Челябинска упоминаются иные города и регионы, имеющие значение для индустрии, в которых расположены предприятия по выпуску тех же типов продукции.
- Большое внимание в публикациях удалено производству гусеничной техники и metallurgy.

Резюмируя вышесказанное, образ Челябинска на базе американских СМИ периода 1941-1945 гг. может быть представлен следующим образом: Челябинск – город недалеко от Уральских гор, в котором располагается большое количество индустриальных предприятий, преимущественно metallurgy и тракторозаводского толка, продукция которых решает задачи военного аппарата и производится в достаточных для этого количествах.

Список литературы

1. Кошкарова Н. Н. Когнитивно–дискурсивные особенности топонимов Екатеринбург и Челябинск в британском медиадискурсе XIX в. / Н. Н. Кошкарова, И. В. Сибиряков, О. А. Солопова // Вопросы ономастики. — 2022. — Т. 19, № 1. — С. 180–200.
2. Латинский словарь. URL: <https://latin.slovaronline.com/3422-IMAGO>, свободный. – (Дата обращения: 20.02. 2023).
3. Папилова, Е .В. Имагология как гуманитарная дисциплина / Е. В. Папилова // Rhema. Рема. – 2011. – № 4. – С. 31–40.
4. Чернявская, В. Е. Лингвистика текста: Поликодовость, интертекстуальность, интердискурсивность. Учебное пособие / В.Е. Чернявская. – М. : Либроком, 2009. – 248 с.
5. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/>, свободный. – (Дата обращения: 20.02. 2023).
6. Leerssen, J. Imagology: On using ethnicity to make sense of the world / J. Leerssen // – URL: <http://imagologica.eu/cms/UPLOAD/Imagology2016.pdf>, свободный. – (Дата обращения: 3.03. 2023).

СЕКЦИЯ 2 «МЕТОДИКА ИНОЯЗЫЧНОГО ОБУЧЕНИЯ»

БОЛАШАҚ ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ ЖӘНЕ СПОРТ МАМАНДАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ "ҚӘСІБИ ҚАЗАҚ (ОРЫС) ТІЛІ" ПӘНІНІҢ РӨЛІ

А.Д. Безаубекова ф.ғ.к., Ю.Д. Аубакирова орыс тілі мен әдебиеті магистрі

«А.Байтұрсынов атындағы

Қостанай өңірлік университеті» КЕАҚ,

Қостанай, Қазақстан

Аннотация: Мақалада болашақ дене шынықтыру және спорт мамандарын қалыптастырудың "Қәсіби қазақ (орыс) тілі" пәнінің рөлі, білім алушылардың сөйлеу мәдениетін қалыптастыру, пәнді оқыту әдістемесі қарастырылады. "Қәсіби қазақ (орыс) тілі" пәнінің негізгі міндеті – әдеби тіл нормалары жүйесін менгерген заманауи тілдік тұлғаны қалыптастыру, болашақ мамандардың коммуникативтік құзыреттілік деңгейін арттыру.

Пәнді игеру бойынша жұмыс педагогикалық бейіндегі мамандарды даярлауға қойылатын талаптарды ескере отырып, студенттердің кәсіби сөйлеуін қалыптастыру мәселелерін шешетін тапсырмаларды саралауды көздейді. Курс бағдарламасының зерттелетін бөлімдеріне сәйкес кәсіби сөйлеуді дамытуға бағытталған бірқатар тапсырмаларға тоқталады.

Кілт сөздер: кәсіби қазақ (орыс) тілі, тіл нормалары, сөйлеу мәдениеті, болашақ педагогтардың коммуникативтік құзыреттіліктері, мамандарды даярлау.

Kіріспе

Университетке түскен студенттер сөйлеу мәдениетінің әр түрлі деңгейіне және оның дамуына әр түрлі мотивацияға ие, бірақ сөйлеу мәдениеті болашақ бәсекеге қабілетті мамандың кәсіби мәдениетінің ажырамас бөлігі болғандықтан, университеттің міндеті оның қалыптасуы мен дамуы үшін онтайлы жағдай жасау болып табылады. Сөйлеу мәдениетін дамыту үшін қәсіптік-сөйлеу мәдениетін анықтайтын оқу процесінің пәндерінің пәнаралық байланыстарын орнату арқылы білім беру мазмұнын байыту қажет.

Негізгі бөлім

Пәнді оқу барысында студенттер кәсіби түрде оқытылатын қазақ (орыс) тілінің сөйлеу мәдениетін менгереді.

Кәсіби және сөйлеу мінез-құлық дағдыларын қалыптастырудың негізгі көрсеткіштеріне: сөйлеудің коммуникативті қасиеттері (әдеби және арнайы тілді дұрыс қолдану, дәлдік, логика, сөйлеудің тазалығы мен қол жетімділігі), педагогикалық дауыс сапасы (дыбыс деңгейі, төзімділік,

бейімделу), дикция сапасы, мимиканы, қымылдарды дұрыс қолдану, қарым-қатынасты кеңістіктік үйимдастыру сапасы жатады.

Орфоэпиялық нормаларды оқыту барысында орыс екпінін қындықтарына, оның ерекшеліктеріне ерекше назар аударылады. Бұл "Кәсіби қазақ (орыс) тілі" курсындағы ең күрделі тақырыптардың бірі. Ешқандай оқу құралы екпін мен айтылу нормаларын жақсы менгеруге көмектесетін ережелер туралы ақпарат бермейді. Сондықтан акцентологиялық нормалар мен екпін нұсқаларына назар аударылады. Орфоэпиялық норманы қарастыратын тақырып – Болашақ мамандардың белсенді сөздігін құрайтын шет тіліндегі сөздер, спорттық және педагогикалық терминология (мысалы, жеңіл атлет, төреші, сарапшы және т.б.) болыпта болады. Бұл жағдайда орфоэпиялық нормаларды игеру бір-есте сақтау, сөздердің осы санатын қолдана отырып сөйлеу жағдайларын жасау болып табылады.

Сауатты сөйлеудің маңызды шарты – белгілі бір мазмұнды білдіру үшін лексикалық бірліктер дітаңдау. Оқытушының лексикалық нормаларды зерделеу дегіміндегі " – студенттердің тілдік процестерге дұрыс көзқарасын қалыптастыру. Студенттер қазіргі өмірдің, кәсіби саланың шындығын көрсететін лексиканы біліп, оны қолдана білуі керек. Студенттердің болашақ кәсібіне байланысты лексиканы толығымен қолдану қажет, мұнда қоғамда болып жатқан процестер де көрінеді (мысалы, жаңа спорт түрлерінің пайда болуы - айкидо, ушу, керлинг және т.б.).[1]

Терминдермен жұмыс "оқыту әдістемесімен таңдалған спорт түрі", "спорттық жаттығулар негіздері" және т.б. сияқты пәнаралық курсармен және мета-пәндік байланыстарды қажет етеді. Заманауи публицистикалық, ғылыми – танымал мәтіндерді қолдану, терминологиялық сөздіктерге, шет тіліндегі сөздіктерге жүргіну-осы бағыттағы жұмыстың негізі болып табылады. Аудиториялық жұмыста, үй тапсырмаларында, практикалық сабактарда студенттердің лексикалық қорын дамытуға бағытталған лексикалық жаттығулардың әр түрлі түрлерін, әсіресе дene шынықтыру және спорт, педагогика және психология саласында қолдану қажет.

Оқу сабактарында студенттердің назары болашақ мамандың сөйлеуі кәсіби жаргонмен бітеліп қалуы мүмкін екендігіне аударылады. Алайда, жаргон мен терминология арасындағы шекаралар өте мобиЛЬДІ. Кеше жаргон болған нәрсе ертең кәсіпқойлыққа айналуы мүмкін. Мысалы, "қыша" сөзімен (футболдағы сары карта) дene шынықтыру және бейімделу дene шынықтыру мамандарын қолданудың кәсіби саласына енген көптеген сөздер болды.

Аудиторлық құзыреттілікті қалыптастыруға, шет тілінде сөйлеуді есту және түсіну дағдыларына ерекше назар аудару керек. Ана тілінің спорттық сөйлеу тілі арнайы терминологияға, спорттық жаргонға толы, көбінесе грамматикалық түрғыдан дұрыс жасалынбайды және әдеби нұсқадан айтарлықтай ерекшеленеді. Спорттық сөйлеу жылдам қарқынмен, дыбыстар мен сөздердің өте айқын емес және мұқият артикуляциясымен, идиомалық өрнектер мен шылаулардың болуымен сипатталады. Тыңдау дағдыларын дамыту үшін шетелдік спорттық бейнеканалдарды

қарау, спорттық түсініктердің, сөйлеу айналымдарын және арнайы терминдерді талдау ұсынылады.

Мұғалімнің міндетті-студенттерге қалай сөйлеуге болатындығы мен қалай сөйлеуге болмайтындығы арасындағы шекараны сезінуге көмектесу.

Кәсіби сөздердің мысалында морфологиялық қателіктердің түрлері бар: плеоназм, тавтология, паронимдер және т.б.

Сөзжасамдық нормаларды зерттеу процесі қазіргі әдеби тілдің грамматикалық нормаларын қалыптастыру мәселелерімен тығыз байланысты. Студенттердің кәсіби сөйлеуін қалыптастыру түрғысынан біз XX ғасырдың аяғы мен XXI ғасырдың басындағы сөзжасамның ерекшеліктеріне назар аударамыз. Ең алдымен, күрделі қысқартылған сөздер (аббревиатура – ХОК, ФИФА, УЕФА, блок-ату, шорт-трек және т.б.) тілде кеңінен тарапады.

Әр сабакта емле ережелерін қайталау қажет. Мысалы, сөздің этимологиясына сілтеме жасағанда "волейбол" емлесін есте сақтау оңайырақ.[2]

Морфологиялық нормаларды зерттеу кезінде студенттердің назарын сөйлеудің әртүрлі бөліктерінің формаларын қалыптастыру ерекшеліктерінің практикалық маңыздылығына аудару қажет.

Орыс тілінің грамматикасы қазіргі сөздің өзгеруінің типтік жағдайларын көрсетеді. Осыған байланысты әдеби тілдің морфологиялық нормаларын менгеру, мысалы, стресс нормаларына қарағанда оңайырақ. Мысал ретінде зат есімдерді қолданудың ең қын жағдайларын бейнелейтін жаттығуларды қарастыруға болады (пенальти, джиуджитсу, каратэ, либеро және т.б.).

Сандардың морфологиялық нормаларына көп көніл бөлінеді, өйткені бұл материал студенттерге дипломдық жұмысты көпшілік алдында қорғауда пайдалы болады.

Синтаксистік нормалармен жұмыс істеудің тиімді түрлерінің бірі-синтаксистік синонимдерді талдау. Дидактикалық материалды таңдау кезінде сөйлеу мәнерлерінің синтаксистік ерекшеліктері ескеріледі - процеспен бақылау-процесті бақылау; сабак аяқталғаннан кейін – сабак аяқталған соң.

Сөйлеудің функционалды стильдері кез-келген мамандық студенттеріне бірдей қажет.

"Кәсіби тіл" пәнін оқу кезінде, ең алдымен, студенттерге оқу процесінде және одан әрі кәсіби қызметте пайдалы болатын сөйлеу мәнерлері қарастырылады.

Ғылыми стильді қолдану студенттердің курстық жұмыс пен дипломдық жұмысты дайындауда көрініс табады. Студенттерге алдағы жұмыс туралы түсінік қалыптастыру үшін, мысалы, тапсырма беріледі: кестенің бірінші бағанына әртүрлі кәсіби терминдердің анықтамаларын енгізіңіз. Алынған көмекші кестеге сүйене отырып, студенттер мәтінді ғылыми стильде құрастыруы керек. Мәтінге, сөз тіркестеріне сәйкес келетін байламдарды таңдап, мәтінді логикалық түрде құра отырып, мәтінге кіріспе мен қорытынды жасай отырып, студенттер ғылыми мәтінді өндөудің қажетті дағдыларын алады.[3]

Нәтижелер

Болашақ денешыныңтыру мұғалімдері астыда көрсетілген міндеттерді білуікерек, олар:

- қазіргі орыс әдеби тілінің орфоэпиялық, лексикалық, грамматикалық, орфографиялық және пунктуациялық нормалары;
- әлеуметтік-мәдени, оқу-ғылыми, ресми-іскерлік қарым-қатынас салаларындағы сөйлеу мінез-құлқының нормалары.

Келесі айтылған істерді жүзеге асыра алыуікерек:

- өз сөзінді әдеби тілдің заманауи нормаларына сәйкескүру;
- әр түрлі типтегі және жанрдағы ауызша және жазбаша мәтіндер құру;
- өзінің ауызша және жазбаша сөйлеуіндегі қателер мен кемшіліктерді жою;
- педагогикалық құжаттаманы сауатты ресімдеу;
- орыс тілінің сөздіктерін пайдалану, негізгі іскерлік және оқу-ғылыми жанрлардың мәтіндерін шығару.

Пәнді игеру бойынша жұмыс педагогикалық бейіндегі мамандарды даярлауға қойылатын талаптарды ескере отырып, студенттердің кәсіби сөйлеуін қалыптастыру мәселелерін шешетін тапсырмаларды саралауды көздейді. Курс бағдарламасының зерттелетін бөлімдеріне сәйкес кәсіби сөйлеуді дамытуға бағытталған бірқатар тапсырмаларға тоқталады.

Корытынды

Курсты оқу барысында әр түрлі стильдегі мәтіндерді құра білуге, қазіргі орыс және қазақ тілдерінің бай лексикасын еркін менгеруге, қарым-қатынас жасай білуге көніл бөлінеді.

Оның жұмысының нәтижелері адамның айтқанына байланысты болуы мүмкін. Қазіргі адамның мәдени деңгейі көбінесе ана тілі мен сөйлеуді ғана емес, белгілі бір сөйлеу жағдайында қарым-қатынас жасау қабілетіне, әріптестері мен тәрбиеленушілерін құрметтеуге байланысты. Бұл әсіресе мұғалім мамандығын таңдаған адамдарға қатысты. "Кәсіби қазақ (орыс) тілі" пәні болашақ педагогтардың коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі

1. Архипенкова, Е.О. ЖОО студенттерінің сөйлеу мәдениеті / Е. О. Архипенкова. - Мәтін: шамадан тыс // Жас ғалым. — 2020. — № 20 (310). - 546-548 ББ.
2. Құнанбаева, С.С. қазіргі шет тіліндегі білім: әдістеме және теория [Мәтін] / С. С. Құнанбаева.- Алматы, 2005. - 264 Б.
3. Тер-Минасова с. г. Тіл және мәдениетаралық коммуникация. - Алматы: Ұлттық аударма бюросы, 2018 жыл - 320 бет.

SPECIFIC OF MEDIA TEXTS IN THE SPHERE OF EDUCATION

N. Bektybayev, 2nd year master's degree student, academic adviser N.V. Mongileva, Ph. D

NLC «A. Baitursynov Kostanay Regional University»,
Kostanay, Kazakhstan

Abstract: This study analyzes the use of media texts in promoting an educational organization, specifically the website of Al-Farabi Kazakh National University designed for applicants. The study examines the different types of media texts used on the site, including advertising texts, news, and informational content. The results show that the site predominantly uses visual effects, such as images, to convey information to the audience. The ordering of the content, which goes from bottom to top, serves to advertise the university to a wide range of audiences. The study concludes that the use of images in media texts can create clear and effective concepts that facilitate the fast and easy retrieval of information.

Key words: media texts, concept, features of media texts, advertising, visual effects, genres of texts.

Introduction

Currently, there are various information technologies, telecommunication networks and the Internet in the life of every person. Everyone consumes various data, which is constantly growing in volume. By influencing vision and hearing, different media texts can synthesize different methods of communication.

The relevance of the study of the media text, in addition to its significance for a modern person, is also determined by its nature of influence on the recipient. There have been a lot of studies on this topic previously, but we believe that it has not yet been fully disclosed and therefore requires additions in order to characterize the features of media texts and its use as a tool for promoting a particular organization.

The degree of scientific development of the problem. The concept of media text is studied by various scientists in the field of journalism, philology, sociology, linguistics, psychology, including E.L.Vartanova, T.G. Dobroslonskaya, I.V. Erofeeva, G.V. Lazutina, M.Yu. Kazak, G.S. Melnik, T.V. Chernysheva, M.G. Shilina, etc.

The aim of the study to find and analyse sites where mediatexts are used as a tool in promoting an organization.

Among the many texts produced and distributed by the media on a daily basis, separate functional and genre types of texts are clearly distinguished, having stable features at all levels: at the format level, at the content level, at the language level. The presence of a well-defined set of stable signs is characteristic of news, information analytics, advertising and journalistic texts.[1, p. 59]

According to Dobroslonskaya, advertising texts are aimed at influencing the audience: "To influence the mass audience through the media in order to persuade them to purchase certain goods and

services – this is the main purpose of advertising texts”. Having clearly marked features at all levels – at the level of language, format and content– advertising texts easily stand out against the background of the general text flow of mass media.[1, p. 67]

I.V. Erofeeva notes that the modern media text is characterized by basing on a bright and expressive style of presentation of the material. At the moment, the democratization of speech culture is being established. Therefore, in the public sphere of the media, colloquial speech prevails in both artistic and informational genres.[2, p.36]

Methods

Since Al-Farabi Kazakh National University is one of the most famous educational institutes in our country, as a practical material we used their site designed for applicants. This site appears to contain a large amount of media texts in different genres which were mentioned above. For the current research we have analysed wordings which serve to advertise the current company.

A statistical study has been made to define the most frequent techniques and methods of use media texts.

Results

The one of the features of media text, visual effects mainly used to convey information to the audience. Mostly they use pictures to show what the university is and give general information about its peculiarities, location, existence of big library, stadium and etc. The image in the home page changes after every 2 seconds so that to show the rest. Presence of such presentation serves to answers questions to applicants immediately (Picture 1):

Picture 1

As it is shown, the page contains many chapters with the names of education programs, and order of sections play a specific role.

Also it has been established that they duplicate the information (Picture 2), since the information from the top (picture 1) and from bottom of the site are same and has links to one source.

Picture 2

In the example shown below, you can see that the pictures were used as the main transmitters of information (Picture 3).

Picture 3

Website <https://welcome.kaznu.kz/en/> is a media format for broadcasting consumer information, therefore it tends to forming blocks of media content. The following blocks of media content can be distinguished on the site: education programs (bachelor, master etc.); news; reasons to choose; for applicants; faculties; our graduates.

Discussion

As it can be observed from the outcome, media text is realised in different ways such as using pictures, types of fonts and ordering.

Speaking about images, it was mentioned that one object can transmit much information. At the block “5 reasons to choose us” we can see 5 pictures instead of persuasive sentences but still available to understand (Picture 2). First picture tells us that, they take a certain place in world university ranking. Second, shows the magnitude of the institution. Third and fourth taking into consideration the second image, means existence of plenty different educational programs. And the last one can be considered as degrees of study. Since last three pictures have graduate's hat we can say that it's strongly related to education. Here we can note that each image used in the site presents concepts.

Ordering goes from bottom to top e.g. for pupils, college, bachelor etc. So they advertise themselves not only to applicants and masters but to everyone. Thus visually you see all the opportunities.

Conclusion

In conclusion, we found and analyzed site of university where media texts were used as a tool to advertise the educational institute. As a result different types of texts were investigated. And this particular site turned out to use pictures predominantly, creating content blocks, ordering. Since we have noted that authors use images to create a particular concepts, information is obtained fast and easy. Nevertheless the speed of getting information does not affect clarity and quality of the concept.

References

1. Добросклонская Т.Г. (2008). *Медиалингвистика: системный подход к изучению языка СМИ.*(Москва)
2. Ерофеева, И.В. Язык современных СМИ: проблема миромоделирования / И.В. Ерофеева // Гумманитарный вектор. Серия: Филология. Востоковедение. – 2012. – № 4 (32). – С. 36.
3. <https://welcome.kaznu.kz/en/>
4. Белл А.. “Достижения Медиа Дискурса” / А. Белл. – Лондон: Блэквелл, 1996. – С. 3.

РАЗВИТИЕ СПОСОБНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ ВУЗА К ИНОЯЗЫЧНОЙ УСТНОЙ КОММУНИКАЦИИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ СФЕРЕ НА ОСНОВЕ КОГНИТИВНО-КОММУНИКАТИВНОГО ПОДХОДА

Р.И. Гумарова, магистрант 2 курса, научный руководитель И.А. Бобыкина, к.п.н., доцент,
ФГБОУ ВО «Челябинский государственный университет»,
г.Челябинск, РФ

Аннотация: В статье представлены особенности реализации когнитивно-коммуникативного подхода к процессу развития способности обучающихся неязыкового вуза к профессиональной устной коммуникации на иностранном языке. Под когнитивно-коммуникативным подходом понимается в исследовании методологическая основа системы иноязычной подготовки, постулирующая необходимость равного внимания к развитию иноязычной коммуникативной компетенции обучающихся как способности применять современные коммуникативные технологии для профессионального взаимодействия и личности-будущего профессионала, способного к решению профессиональных задач при обучении иностранному языку. Рассмотрены факторы актуальности исследования, основные положения коммуникативного и когнитивного подходов, специфика когнитивно-коммуникативного подхода на примере процесса развития способности осуществлять иноязычную устную коммуникацию в профессиональной сфере у обучающихся по программе специалитета 10.05.01 Компьютерная безопасность.

Ключевые слова: устная иноязычная коммуникация, когнитивно-коммуникативный подход, иноязычное профессиональное взаимодействие, высшее иноязычное образование, принцип сознательности, принцип ситуативности.

Введение

Одним из главных векторов развития высшего образования в Российской Федерации на современном этапе является направленность на формирование компетенций, характеризующих способность будущего профессионала эффективно действовать в различных профессиональных ситуациях. Компетентностный подход как методологическая основа модернизации высшего образования предполагает внедрение новых подходов, методов и образовательных технологий. Принятые федеральные государственные образовательные стандарты высшего образования (далее – ФГОС ВО) содержат новые требования к реализации образовательного процесса на основе практико-ориентированной модели будущей профессиональной деятельности обучающихся.

Анализ современных реалий в разных сферах жизнедеятельности и тенденций в сфере высшего образования позволил выявить актуальность исследования проблемы развития способности обучающихся вуза к устной иноязычной коммуникации в профессиональной сфере, которая определяется необходимостью разрешения сложившихся противоречий на теоретическом и практическом уровнях между:

- потребностью современного общества в личности, свободно владеющей иностранным языком в профессиональной сфере, и недостаточным уровнем способности выпускников вуза к профессионально ориентированной устной иноязычной коммуникации;
- наличием весьма большого количества научных исследований по проблемам обучения иностранному языку студентов неязыкового вуза и отсутствием теоретически обоснованной методики развития способности к устной иноязычной коммуникации в профессиональной сфере на основе когнитивно-коммуникативного подхода;
- требованиями Федеральных государственных образовательных стандартов высшего образования к компетентностным результатам иноязычного образования и необходимостью применения в образовательной практике новых эффективных методик развития требуемых компетенций у выпускников неязыкового вуза.

В рамках исследования выдвинута гипотеза о том, что применение когнитивно-коммуникативного подхода способствует более эффективному развитию способности обучающихся неязыкового вуза к устной иноязычной коммуникации в профессиональной сфере.

Основная часть

Для понимания сути когнитивно-коммуникативного подхода следует обратиться к истории его становления.

Коммуникативный подход предполагает развитие у обучающихся вуза коммуникативных компетенций, под которыми понимаются способности осуществлять коммуникацию в устной и письменной форме на изучаемом языке в той или иной сфере деятельности. В основе развития иноязычных коммуникативных компетенций – обучение таким видам речевой деятельности, как говорение, аудирование, чтение и письмо посредством взаимодействия преподавателя и обучающихся в рамках моделируемых ситуаций коммуникации. Именно создание условий для коммуникации на изучаемом языке предполагает коммуникативный подход.

Сущность когнитивного подхода раскрывается через положение, с одной стороны, когнитивной лингвистики об языке как общем когнитивном механизме, то есть применения системы знаков, участвующих в репрезентации и трансформировании информации, и, с другой стороны, психолингвистики о том, что «выбор языковых средств и их сочетаемости в высказывании в значительной степени определяется отношениями предметов в реальной действительности» [4]. Когнитивная деятельность рассматривается исследователями также как составная часть сознания, компонентами которой являются:

- а) компетенция – способность генерировать акты сознания при помощи языка;
- б) конкретное знание как результат когнитивной деятельности [4].

Когнитивная обработка поступающей информации происходит не только во время восприятия, но и порождения иноязычной речи.

Таким образом, процесс становления способности обучающихся вуза к устной иноязычной коммуникации в профессиональной сфере необходимо рассматривать как когнитивный процесс получения и переработки информации, заключенной в любом речевом произведении.

Основные положения коммуникативного и когнитивного подходов представлены в инновационном когнитивно-коммуникативном подходе к развитию универсальных иноязычных компетенций обучающихся вуза в контексте реализации современного компетентностного высшего образования.

Рассмотрим применение когнитивно-коммуникативного подхода к иноязычному образованию на примере учета принципов сознательности и ситуативности.

Принцип сознательности раскрывается через суть понятия «сознательность», которая имеет разные взаимодополняющие толкования:

- 1) Сознательность есть сознательное сопоставление родного и иностранного языков для более глубокого проникновения в их структуру (Л.В. Щерба, И.В. Рахманов).
- 2) Сознательность есть постижение теории и умение применять ее на практике (А.С. Шкляева).
- 3) Сознательность – не только понимание содержания речи, но и осознание в процессе овладения тех единиц, из которых она состоит, и способов их использования (И.Л. Бим).

5) Сознательность заключается в понимании того, почему надо учиться (А.Н. Леонтьев).

Принцип сознательности предполагает отбор содержания (тем, ситуаций, дидактических единиц), значимого для развития способности обучающихся к устной профессионально ориентированной коммуникации. Анализ ФГОС ВО и основных профессиональных образовательных программ высшего образования позволяет выявить виды и ситуации профессиональной деятельности, к которым готовятся обучающиеся вуза по определенной образовательной программе [1, 2]. Например, по специальности 10.05.01 Компьютерная безопасность в указанных документах обозначены следующие виды профессиональной деятельности:

- научно-исследовательский;
- проектный;
- контрольно-аналитический;
- организационно-управленческий;
- эксплуатационный.

Квалификация, присваиваемая выпускникам образовательной программы: специалист по защите информации [1].

Благодаря принципу сознательности обеспечивается целенаправленное восприятие и осмысление обучающимися изучаемого материала профессиональной тематики, творческое использование полученных знаний при решении профессиональных задач.

Что касается принципа ситуативности, то следует отметить следующее. Реальная коммуникация всегда проходит в ситуации, определяемой рядом экстралингвистических факторов: местом и временем протекания общения, наличием собеседников, имеющих свои коммуникативные намерения и характерные особенности (возраст, уровень речевого и общего развития, социальный статус, интересы).

Результаты

Данная совокупность обозначенных условий порождает коммуникативную ситуацию. Так как профессиональная коммуникация имеет место лишь при наличии коммуникативной ситуации, учебный процесс должен моделировать квази-профессиональные ситуации и соответствующее устно-речевое коммуникативное взаимодействие с помощью перечисленных параметров.

Опираясь на перечень обобщённых трудовых функций и трудовых функций, соответствующих профессиональной деятельности выпускников определенной образовательной программы [2,3], например, по специальности 10.05.01 Компьютерная безопасность, типичными ситуациями иноязычной профессиональной коммуникации могут быть:

1. Проведение экспертизы при расследовании компьютерных преступлений, правонарушений и инцидентов.

2. Проведение инструментального мониторинга защищенности компьютерных систем и сетей.
3. Проведение анализа безопасности компьютерных систем.
4. Разработка требований по защите, формирование политик безопасности компьютерных систем и сетей.

Заключение

Таким образом, процесс развития способности обучающихся к иноязычной устной коммуникации в профессиональной сфере на основе принципов когнитивно-коммуникативного подхода позволяет достичь сознательности и ситуативной вовлеченности студентов в решение коммуникативных задач профессионального типа деятельности.

Список литературы

1. Федеральный государственный образовательный стандарт высшего образования по направлению подготовки 10.05.01 Компьютерная безопасность [Электронный ресурс]. URL: [ФГОС 10.05.01 Компьютерная безопасность \(уровень специалитета\) – ФГОС \(fgos.ru\)](#)
2. Основная профессиональная образовательная программа высшего образования специальности 10.05.01 Компьютерная безопасность, Специализация №1 «Анализ безопасности компьютерных систем» : принято Ученым советом ФГБОУ ВО «ЧелГУ» от 22 июня 2021 года : утверждено приказом ректора ФГБОУ ВО «ЧелГУ» 28 июня 2021 года. – Текст : электронный // Челябинский государственный университет : сайт. – URL: https://www.csu.ru/Shared%20Documents/sveden/OPOP/2021/math/OPOP_10.05.01_ABCS_o_2021_2022.pdf (дата обращения 28.03.2023)
3. Профстандарт: 06.033 Специалист по защите информации в автоматизированных системах [Электронный ресурс]. URL: <https://classinform.ru/profstandarty/06.033-spetsialist-po-zashchite-informatcii-v-avtomatizirovannykh-sistemakh.html>
4. Халеева И. И. Основы теории обучения пониманию иноязычной речи: подготовка переводчиков. М. : Высш. шк., 1989.

САБАҚТЫ ТИІМДІ ЖОСПАРЛАУ-ТАБЫСТЫ ОҚЫТУ КЕПКІ

А.А. Габдуахитова, ағылшын тілі пәні мұғалімі, педагог экспер特

Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
«Қостанай ауданы білім бөлімінің
Жданов жалпы білім беретін мектебі» КММ

Андатпа: Бұл мақалада сабакты тиімді жоспарлаудың негізгі әдіс-тәсілдері қарастырылған. Мұғалім әрбір сабакты жоспарлағанда оқыту мақсаттарды дұрыс құру керек деп ойлаймын. Сабакта мұғалім өз мүддесін, мақсатын ғана белгілемей, оқушының оқудағы мақсатын ескерген жөн. Егер сыныптағы мұғалімнің оқытудағы мақсаты мен оқушының оқудағы мақсаты бір нүктеге түйіспейтін болса, онда оқуда табысқа жету мүмкін емес. Сыныпта «білім алуды үрнету» білім ортасын құруда оқу үдерісінің тиімділігін анықтайтын негізгі факторларды ескеру қажет: балалардың білім алу үдерісін түсіну; нені оқу керектігін түсінуі; білім алу үдерісін қалай құрылымдау туралы ұғымның қалыптасуы; сонымен қатар оқу нәтижелілігін бағалау мүмкіндігін игеруі.

Кілт сөздері: сабакты тиімді жоспарлау, жеке тұлға, оқу бағдарламасы, жиынтық бағалау, қысқа мерзімді жоспар, педагогикалық қызмет.

Kіріспе

Бүгінгі жас үрпак- халқымыздың болашағы, еліміздің ертеңі. Еліміздің тілін, әдебиетін, тарихын, мәдениетін, дәстүрін білетін үрпақты тәрбиелеу, білім беру ұстаздың қолында. Еліміздің мұғалімдері жаңартылған білім мазмұнында курстарды оқып, біліктіліктерін көтерді.

Бүгінгі таңда орта білім беру мазмұнын жаңарту аясындағы оқу бағдарламалары, оқу жоспары, критериалды бағалау, оқыту әдістерін үйлесімді қолдануда мұғалімнің оқу мен оқытуды тиімді жоспарлау қажет.

Мектептегі әрбір оқушыны жеке тұлға етіп оқытып, тәрбиелеу үшін білімі мен білегіне сай келетін оқыту мазмұнын таңдай отырып, олардың жеке шығармашылық мүмкіндіктерін дамыту керек.

Мұғалімнің негізгі мақсаты - өз бетінше танымдық әрекет етудің әдістері мен дағдыларын менгеру, ақыл – ой қабілетін жетілдіру.

Барлық сәтті сабактар жақсы жоспарлаудан басталады. Тиімді сабакты қалыптастыру – бұл сабакты жоспарлау практикасын егжей-тегжейлі талдауды қоспағанда, тиімді сабакты модельдеуді үйренуді қажет ететін терен ойластырылған тәсілді қажет ететін процесс екені белгілі.

Мұғалімдер арасында жақсы сабак - бұл нақты жоспар бойынша өткен сабак деген стереотип бар.

Бұл шектеулер мұғалімдерді алаңдатады, нәтижесінде:

- 1) мұғалімдер өз оқушыларының мүдделері мен қажеттіліктеріне назар аудармайды
- 2) түсінуді қалыптастырудан гөрі білім беру тәжірибесі дамиды. Осылайша, оқушылар оқуды алған ақпаратты есте сақтау ретінде сынныптағы үлгерімнің ең жақсы тәсілі ретінде қабылдайды.

Алайда, бірте-бірте мұның бәрі оқушыларды таң қалдырады: "мен неге отыруым керек және осындай мағынасыз ақпаратты тындаудым керек" және "сабактың күнделікті өміріме қандай пайдасы бар". Оқушылардың мұндай көзқарастары мұғалімдердің сабак мазмұнын тиімді жоспарлауына кері әсерін тигізеді.

Сабакты дайындау және жоспарлау кезінде мұғалім барлық іс-әрекеттерді жүзеге асырады, психологиялық, дидактикалық, әдістемелік, үйымдастырушылық міндеттерді шешеді.

Сыныптың ерекшеліктерін ескереді:

- үлгерім деңгейі,
- тақырыпқа қатынасы,
- жұмыс қарқыны,
- оқушылардың дайындығы,
- пәнге деген көзқарас,
- жеке ерекшеліктер.

Nегізгі бөлім

Кез келген сабак-жанартылған бағдарлама қойған міндеттерді шешу үшін зор әлеуетке ие. Бағдарламаның негізгі идеяларына сәйкес сабак. Сабактың тақырыбына емес, оқу мақсаттары мен күтілетін нәтижелерге негізделген. Оқытуға бағытталған сабак нақты және негізделген мақсаттар негізінде жоспарлануы керек. Көбінесе сабактың көп бөлігі мұғалімнің ауызша хабарламаларына және тапсырмаларға жұмсалады, оны орындау кезінде сабак уақытының көп бөлігі оқушылар емес, мұғалім жетекші рөл атқарады.

Сабакты жоспарлау кезінде осы сабактың мақсаты(мақсаттары) қандай еkenін шешу керек.

Мақсат пәннің оқу бағдарламасының оқу мақсаттарымен байланысты болуы керек, ол орта мерзімді немесе күнтізбелік-тақырыптық жоспардан көшіріледі. Осы сабакта қол жеткізілетін оқу мақсаттарына бағалау критерийлерін (күтілетін нәтижелер) көрсету. Мұғалім бағалау критерийлерін дербес құрастыра алады және/немесе критерийлерді таңдай алады әдістемелік құралдардан бағалау:" Формативті бағалау бойынша тапсырмалар жинағы","жынтық бағалау бойынша әдістемелік ұсыныстар".

Бағалау критерийлерін тұжырымдай отырып, олар күтілетін оқу нәтижелерін оқушылардың сабак соында не істей алатынын сипаттауы керек еkenін есте ұстаған жөн. Бағалау критерийлерін ресімдеу сабактың соына қарай білім алушылардың нәтижелерінің жетістіктерін санаттар бойынша сипаттауды қамтиды: "барлығы жасай алады...", "Көпшілігі...", " Кейбір...". Бұл

мұғалімнің емес, оқушының іс-әрекетіне баса назар аударуға, сабакты жоспарлауды жеңілдетуге, оқушылардың оқуын дәлірек бағалауға, оқу мен оқытуды бағалауды жеңілдетуге көмектеседі.

Білім алушылардың алдын ала білімдерін талдау және тіркеу: білім алушылар не біледі? Қыска мерзімді жоспарды жоспарлауда оқушылардың жеке ерекшеліктері мен қажеттіліктерін ескеруге ерекше назар аудару керек, ейткені мұғалімнің оларды қанағаттандырудагы жетістігі оқушылардың үлгеріміне оң әсер етуі мүмкін. Сабак аясында бірнеше түрлі тапсырмаларды жоспарлау қажет. Әрбір жоспарланған тапсырма алдыңғы тапсырмадан дәйекті түрде ауысады және сабактың мақсатына/мақсаттарына жетуге бағытталған. Мұғалім оқушыларға сұрақтар мен тапсырмаларды қоюда әр түрлі болуы керек. Мысалы, олар тапсырманы ауызша орындаі алады, содан кейін сыныптан сол тапсырманы жазбаша түрде орындауын сұрай алады. Бұл оқушыларға тапсырманы түсінуге көмектеседі, бір тақырыптан екінші тақырыпқа логикалық ауысулар жасауға және олардың бұрынғы білімдері мен дағдыларын бекітуге мүмкіндік береді.

Жеке, ұжымдық және топтық/жұптық жұмыс түрлерін, сынни ойлауды дамытуға бағытталған тапсырмаларды жоспарлау және ауыстыру қажет. Әр тапсырмадан кейін формативті бағалауды техника мен әдістер, аралық жазбаша жұмыстар арқылы жүзеге асыруды жоспарлау.

Сабак сонында оқушыларға не білгендері туралы ойлауға мүмкіндік беретін сұрақтар, тапсырмалар жоспарлау қажет; оқытушының өзіне де, басқалардың жұмысына да баға беру. Сабакты өткізгеннен кейін оны өткізуге рефлексияға назар аудару керек. Бұл сабактың оң және теріс жақтарын анықтауға және келесі сабакты тиімді жоспарлауға мүмкіндік береді.

Әрбір тиімді сабактың өз бағыты бар. Сабактың сюжеттік желісін сезіну үшін мұғалімдер оқушыларды оқытуда "көтерілу" мен "құлдырауды" анықтау мақсатында дайындалған стратегияны қайта жекелендіруі керек. Оқушылар қындықтарға тап болатын кездер болады, сонымен қатар олар үлken жетістіктерге жететін кезеңдер де бар. Бұрын қолданылған және қазіргі стратегияларды салыстыру күтілетін нәрсені анықтаудың маңызды процесі болып табылады оқушылардың үлгеріміндегі прогресті қамтамасыз етуге әкелетін оқыту траекториялары.

Сапа мәселесі, демек, сабактың қазіргі заманы барлығын аланнатады. Барлығы негізгі құзыреттіліктерді менгерген және мектептегі білім беру ортасынан басқа жағдайларда әлеуметтену қабілеті бар, білім беру даярлығы сапасының онтайлы деңгейі бар бәсекеге қабілетті түлекті даярлаудың қазіргі заманғы талаптарына сәйкес келетін заманауи сабак қоғамның әлеуметтік тапсырысын орындауға бағытталғанын түсінеді. Кез-келген сабактың жаңа міндеттерді шешуге үлken әлеуеті бар. Бірақ бұл міндеттер көбінесе күтілетін оң нәтижеге әкелмейтін құралдармен шешіледі. Оқу процесінің тиімділігінің маңызды шарттарының бірі-оқушылардың танымдық қызығушылығын арттыру.

Танымдық қызығушылық-адамға тән тұа біткен танымдық қажеттілікке негізделген терең ішкі мотив. Танымдық қызығушылық оқытуға қатысты сыртқы, қосымша нәрсе емес.

Қызығушылықтың болуы оку процесінің сәтті өтуінің басты шарттарының бірі болып табылады.

Сабак күрделі педагогикалық объект болып табылады. Бұл мұғалім мен оқушылардың мақсатты өзара әрекеттесу процесін ұйымдастырудың динамикалық өзгермелі формасы, оның мазмұны, формалары, әдістері мен құралдары бар және оқушының білім беру, тәрбиелеу және дамыту мәселелерін шешу үшін жүйелі түрде қолданылады.

Нәтижелілігі

Оку жұмысы, басқалар сияқты, әртүрлі болған кезде қызықты. Бұл тақырыпты тұластай және оның жеке бөлімдерін зерттеудің қажеттілігін, маңыздылығын, орындылығын түсіну қажет. Әрине, мен сабақтың қызықты болғанын қалаймын, өйткені қызықты сабақ-интеллектуалды және ерікті процестерді белсендіру, олардың өзара енүі және бір-біріне өзара әрекеттесуі. Сабақты жарқын, эмоционалды етуге, оқушыны өз бетінше іздеу процесіне тартуға, оқушылардың пәнге деген қызығушылығын, білімге деген құштарлығын оятуға не көмектесе алады? Осы сұрақтардың барлығын сабақты жоспарлау кезінде өзіме қоямын.

Мектепте жұмыс істегеннен кейін мен қазіргі мұғалім оны оқытудың пәні мен техникасын білуді ғана емес, сонымен бірге белгілі бір дәрежеде әлеуметтануды, психологияны, педагогиканы біріктіретінін түсіндім. Жақсы мұғалім де жоғары актерлік қабілетке ие болуы керек деп айтпағанда. Бір әдіспен жұмыс істей отырып, жетістікке жету, шығармашылық тұлғаны тәрбиелеу мүмкін емес. Ал осы немесе басқа пәнді оқудағы оң мотивация оны оқудағы сәттіліктің кепілі болып табылады. Педагогикалық қызмет барысында мен оқудың күрделі қындықтарының бірі балалардың мектепке әртүрлі дайындықпен, бірақ оқуға деген үлкенаниемыласпен келетіндігін байқадым. Көп ұзамай мектеп оқушыларының көпшілігінде бұл тілек жоғалады, оку қын міндетке айналады. Менің ойымша, себебі айқын: оларға осындағы оку шарттары ұсынылады және олардың даму деңгейінен асатын талаптар қойылады. Егер алғашқы мектеп жасынан бастап әр бала өзін жайлы сезінетін және окуы сәттілікпен бірге болатын біртекті ортада болса, бұған жол бермеуге болады.

Ұтымды сабақтың ерекшелігі функционалды сауатты, патриот, жауапты, көптілді, жасампаз және сыни ойлайтын, салауатты өмір салтын ұстанатын, өмір бойы оқуға қабілетті, өз білімін өз бетінше үйлестіре білуін дамыту болып табылады.

Жаңартылған білім мазмұнында мұғалімдер белсенді оку стратегияларын қалай тиімді пайдалану керектігін курс барысында, топтық жұмыстарда талқыладық. Белсенді оку барысында мұғалімдер сынып оқушыларын оку үдерісіне қатысуына жағымды ахуал қалыптастырады. Дәлірек айтқанда оқушыларды мадақтап, оқуға еліктіре, қызықтыра отырып, ұғымдарды түсіндіруде анық, қарапайым тілді пайдалану. Жаңаша оқытатын ұстаздар алға қойылған оку мақсаттарына қол жеткізу арқылы жоспарланған сабақты тиімді өткізу үшін материалдарды, ресурстарды және қосымша құралдарды пайдалана отырып, топтық, жұптық, жеке жұмыстарға оқушыларды

ұйымдастыру болып табылады. Оқушыға оқуды үйренуге көмектесу керек (яғни оқу іс-әрекетін қалыптастыру), содан кейін оған білім алуға мүмкіндік беру және оны өзі жасауға көмектесу ғана қалады. Бастауыш сынып оқушыларының психологиялық және жеке ерекшеліктеріне бағытталған бастауыш сынып оқушыларын оқытуды үйымдастыру балалардың оқуды үйренуіне, бұл қабілетті орта және орта мектепте қолдана алуына әкеледі, ең бастысы - көптеген сәбілердің мектепке баратын тілегі, олар жоғалып қана қоймай, көбейеді. Жұмыс тәжіриbesі білім беру мектептеріндегі барлық оқушылар бағдарламаны игере алатындығын көрсетеді. Бірақ бір сыныпта, оқытудың бір сатысында бір-бірінен өте ерекшеленетін балалар бар: кейбіреулері оқу материалын оңай түсінеді, басқалары оны қызындықпен қабылдайды; кейбіреулері оқу процесінде өте белсенді, ал басқалары пассивті. Оқыту кезінде жоғары нәтижелерге тек жеке-психологиялық түрфыдан есептелген жағдайда ғана қол жеткізуге болады.

Мұғалім сабак үстінде оқытады, дамытады, тәрбиелейді. Сабактың сәтті шығуы сабакты дұрыс жоспарлағанға байланысты. Жақсы мұғалім-бұл әр сабакты ерекше деп санайтын жоспар жасаушы, сондықтан сабакты бір уақытта бірдей деңгейде қайталау мүмкін емес. Сонымен қатар, мұғалім сабакты жоспарлау кезінде бір немесе бірнеше оқушыны үнемі таныстыратын рефлексивті тәжірибеші болып табылады. Оқушылардың іс-әрекеттерін, олардың идеяларын қолдана отырып, мұғалім сыныптағы нақты суретке жақын педагогикалық шешім қабылдауда өзінің түсінігі мен түйсігін шындаиды. Шындығында, ең тиімді сабак жоқ, бірақ жақсартуға болатын сәттер бар. Осылайша, мұғалімнің ойлауы мен рефлексиялық тәжірибесін жоспарлауда негізделген сабакты тиімді жоспарлаудың рөлі өте маңызды.

Мен оқушыны тапсырманы сәтті орындау үшін жағдаймен қамтамасыз етуге тырысамын, нәтижесінде (жеке қабілеттер мен жеке қасиеттерді ескере отырып), оқушыны танымдық процестің өзіне қызықтырамын. Оқушының жетістігі, әрине, оқушы иеленетін пән бойынша білім көлеміне байланысты. Бірақ тек бір білім – фактілер – оқытуда нақты жетістікке жете алмайды. Бұл ақпаратпен жұмыс істей білу керек – мәтіндерді кестеге айналдыру, алынған деректерді талдау, баяндамалар мен рефераттар жасау, анықтамалық әдебиеттермен жұмыс істей білу...

Қорытынды

Менің педагогикалық қызметімде алға қойған мақсаттарым келесідей: Балаларды ғылыми білімнің логикасын ашатын оқу пәніне жетелеу. Оқу қызметін қалыптастыру. Жаңартылған бағдарлама жеңілден күрделіге қарай спиральді оқу бағдарламасына сәйкес құрылғандықтан, осы тақырыптарды жоғары сыныптарда да өтетін боламыз. Сондықтан да ұстаз да, шәкірттері де сенімділікпен тапсырмалары орындаиды.

Қорыта келе, ұстаздардың білім алушылар үшін осындай тиімді орта құру арқылы, бірлесе жұмыс жасап, сабакты дұрыс жоспарлап, тиімді әдіс-тәсілдерді шеберлікпен орынды қолдану арқылы сапалы сабак жүргізіп, оқушылардың дағдысын қалыптастырып, жетілдіріп, білім сапасын

арттыруға болатынына күмәніміз жоқ. «Lesson Study» әдісі бойынша сабакқа қатысқандар өздері таңдаған зерттеу проблемасы ауқымында оқушының әрекеттерін бақылап, олардың қалай оқитындықтарына көніл аударып, оқушылармен сұхбаттасып, олардың оқудағы жетістіктері мен киындықтарын анықтап, көмек көрсетіп, оқушының білімге деген құштарлығын арттырады.

Сабактың сонында мұғалім өз сабағына рефлексия жүргізгені дұрыс, себебі неге қол жеткізгендігі туралы, сабак үстінде сәтсіз болған тұстары неліктен сәтсіз болғандығын саралап, оларды қалай жоюға болатыны туралы келесі сабакқа ойластырып келеді.

Жаңартылған бағдарламада оқушы- білімді өзі ізденуші рөлінде болады, сондықтан белсенді әдістерді молынан қолданып, шәкіртті оқуға ынталандыру- басты шарт болып табылады.

Сөзімді ұлы Абайдың : «Ақырын жүріп, анық бас,

Еңбегің кетпес далаға.

Ұстаздық еткен жалықпас

Үйретуден балаға...» деген өлең жолдарымен қорытындылаймын. Ұстаз үнемі ізденіс үстінде болады өйткені әрбір ұстаздың басты мақсаты күнделікті сабак жоспарын жоспарлауда шәкіртінің өздігінен білім алуына, үйренуіне, алған білімін өмірде қолдана алуына бағытталуы тиіс. Осындағы жан-жақты ойластырылған жоспарлауда ғана мұғалім жоғары нәтижелерге қол жеткізе алады.

Пайдаланылған әдебиеттер

- 1.Мұғалімдердің біліктілігін арттыру бағдарламасы. "Назарбаев Зияткерлік мектептері" ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2016
- 2.Мұғалімге арналған нұсқаулық. "Назарбаев Зияткерлік мектептері" ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2016
3. Оқыту мен оқуды жақсартуға арналған нұсқаулық. Джакарта: Жапонияның Халықаралық даму орталығы (International Development Center of Japan) (IDCJ).
4. Кансанен П. (2003). Зерттеу-оқыту мен оқу арасындағы нақты көпір. Оқыту-оқу-оқытудың бүкіл процесін қабылдауға тырысу // Educational Studies, 29 (2/3), 221-232.
5. Суряди Д. және Суратно Т. (2014). Мұғалімдердің тәуелсіздігі: рефлексивті мұғалімдердің тәжірибесі және оқыту саласындағы мамандар. Бандунг: Sekolah Pascasarjana Universitas Pendidikan Indonesia

Ы.АЛТЫНСАРИННЫҢ ҚАЗАҚ ҚЫЗДАРЫНЫҢ БІЛМІНЕ ҚОСҚАН ҮЛЕСІ

М.Д. Есімхан, 2 курс магистранты, ғылыми жетекшісі А.Т. Досова, профессордың м.а., ф.ғ.к

«А.Байтұрсынов атындағы

Қостанай өнірлік университеті» КЕАҚ,

Қостанай, Қазақстан

Андатпа: Ыбырай Алтынсарин қазақ халқының ағартушылық тарихында және ұлттық мектебінің қалыптасуында терең із қалдырған тұлға. Әсірсе әйел бостандығының дамуына қосқан үлесте қазақтың ұлы ұстазы, ағартушы Ыбырай Алтынсарин көбінің есінде сақтала бермейді. Осы арада қазақ әйелдерінің ең маңызды құқықтарының бірі – білім алу құқығының жүзеге асуы да оның арқасында болды. XIX ғасырдың соңындағы қазақ даласы үшін бұл гендерлік революция яғни тендік мәселесі болды. Сол кездегі дәуірдің ауырлығана қарамастан Ыбырай қазақ қыздарының білім алуға деген мүмкіншіліктерін оятқаны және сол үшін бар күшін, еңбегін қосқан.

Тірек сөздер: Мектеп, қазақ қыздары, әйел бостандығы, білім, қызмет, оқушы, құқық.

Кіріспе

XIX ғасырдың екінші жартысындағы қазақ әйелінің жағдайы қын болды деу мүлде айтып, сөйлемегенмен тең десем қателесспеспін. Қазақ әйелдерінің көвшілігінің тағдыры – көшпендейлердің қын өмірін жабдықтауымен өткенін тарих беттерінен білеміз. Тек кейбір жоғары шенде тұлғалардың әйелдері үйде білім алуға қол жеткізе алды, көвшілігінің бұл туралы армандауға да батылы жетпеді. Ал өткен ғасырдың екінші жартысындағы қазақ әйелдерінің атақты эмансипациясы мен жауынгерлігі іс жүзінде жойылды.

Өткен ғасырларда қазақ даласы аты аңызға айналған сақ патшайымы Томирис пен Заринаны да, қазақ-жонғар соғысына қатысушылар Абылай сұлтанның қызы – Айтолқынды, Қарасай батырдың қызы – Есенбикенә, Бұланбай батырдың қызы – Айбикені және Гаунар – алғашқы әйел барлау отрядын құрған Қабанбай батырдың қызы туралы жауынгер қыздар туралы тарихты жақсы білеміз.

Алайда XIX ғасырда бәрі мүлдем басқаша болды - уақыт енді әйелдерден әскери ерліктерді талап етпеді. Бұл кезде қазақтың асыл әйелдері қогамдық өмірге құштарлық таныта бастағанымен, оларға ошақ қорғаушы рөлі тағы да жүктелді. Қазақ хандығының мемлекеттік және дипломатиялық істеріне араласып, қүйеуінің саясатына өте белсенді түрде ықпал ете бастаған Әбілқайыр ханның әйелі атақты Бопай ханымды еске түсіруге болады. Немесе Сібір қырғыздары аймағындағы тұңғыш әйел сұлтан атанған Абылай ханның немересі Айғанымды атасақ та болады.

Бірақ сол кездің өзінде мұндай мансаптар мен тағдырлар элита арасындағы оқшауланған жағдайлардың бірі болды. Жоғары шенді тұлғалардың әйелдері де өз бетінше әрекет етуді ойламаған. Қарапайым отбасынан шыққан әйелдерге қарағанда, оларға үй жұмысы әлдекайда аз жүктелді. Алайда, ол кезде Қазақстан құрамына кіретін Ресей империясының барлық қол астындағы әйелдерінің бұл күндері ешқандай құқығы болмағаны анық. Бірақ XIX ғасырдың екінші жартысы – қазақ феминизмінің, яғни қазақ қыздарының бостандығының тууына мүмкіндік берген бірнеше факторлардың тоғысқан бірегей уақыты болды.

Негізгі болім

Ұбырай Алтынсаринның әйелдер құқығын қорғаудағы сіңірген еңбегін бағаламау мүмкін емес. Орынбор шекара комиссиясы жанындағы интернатта оқып жүргенде орыс және европалық әдебиеттерді көп оқып, қалыптасуына әсер етті. Ал 1850-60-шы жылдары Гюстав Флобердің «Бовари ханым» романы оқырман қауым арасында керемет танымал болды, онда алғаш рет әйелдердің қоғамдағы рөлі, орны және әйелдің мүмкіндігі туралы сұрақтар көтерілген болатын. Әйелдің қазіргі қоғам белгілегеннен әлдекайда көп нәрсеге құқығы бар деген идея Еуропа мен Ресейдің атмосферасында сөзбе-сөз көтерілген мәселелердің бірі болды. Бұл бір жағынан жаңалықтың бәріне сезімтал болса, екінші жағынан жерлестердің басым көпшілігінің аянышты жағдайын көрген Ұбырай Алтынсаринга да бұл жағдай әсер етпей қоймағаны анық. [1]

Енбек жолының алғашқы «қарлығашы» 1860 жылы Торғайдағы қазақ мектебінде орыс тілінен сабак беруден басталған. Оның жобаларының табысты болуына Алтынсарин Орынборда кездескен шығыстанушы ғалымдар Василий Григорьев пен Николай Ильминскиймен жақын танысуы үлкен септігін тигізді. Осындай беделі жоғары, ықпалды тұлғалар, Ұбырай үшін Петербургте жақсы сөз айта алар еді.

Уақыт өте келе Ұбырай Алтынсаринның өзі астаналық шенеуніктердің алдында жақсы беделге ие болды. Оны халық ағарту министрі Дмитрий Толстой құрметтеп, Торғай облысындағы қазақ мектептеріне инспектор етіп тағайыннады. Қазіргі тілге аударғанда қазақ мектептерінің инспекторы орта білім министрімен бірдей деуге де болатын мансап. Алтынсарин осы жылдар ішінде Торғай уездік әкімшілігінің кеңсе қызметкерінен бастап уездік судьяға дейін әртүрлі қызметтерде жұмыс атқарған. Бірақ ол педагогикалық салада атын шығарып, ұрпақтарының алғысына бөлөнген ұлы ұстаз болған. [2]

Алтынсаринның қызметі көп жағдайда Александр II-нің ұлы реформалары кезеңінде болды, ол кезде барлық жаңа нәрселер тез енгізілді. Атап айтқанда, 1871 жылы әйелдерді мемлекеттік қызметке алуға рұқсат беретін жарлыққа қол қойған император-реформатор болды. Содан кейін штаттың әр түкпірінде білікті әйелдер шұғыл қажет болды. Егер астаналарда бұл үшін асыл қыздар институттары, Бестужев курсары болса, губернияларда олар мұндай нәрсені

армандамаған. Сонымен қатар, жергілікті халықты оқыту мәселесі әрдайым проблемалық санатқа жататын, әсіресе республика шеттерінде.

Ұбырай Алтынсарин сиякты тұлғаның беделі керек болған еді. Билікпен бірге Үргызыдағы алғашкы әйелдер мектебінің пайда болуын да сол кісінің септігі тиген еді. Алғашкы студенттер тобы тек орыс қыздарынан құралды. Бірақ бір жылдан кейін, 1888 жылы мектеп жанынан қазақ ұлтының оқушыларына арналған мектеп-интернат ашылды. Кейіннен мұндай оқу орындары Торғай, Қостанай, Қарабұтақ, Ақтөбе қалаларында ашылды. [3]

Алтынсарин қазақ әйелдеріне білім беру бастамасында патша өкіметі тарағынан кедергілерге тап болады. В.В.Катаринскийге жазған бір хатында былай деп хабарлайды: «Қазақ қыздарына арнап ашылмақ мектептің табысты боларына губернатордың күдігі бар... ал мұндай маңызды істі бастамаса, ешқашан да ештеңе де болмайды ғой. Бұл істің Үргызыда оңға басатындығына мен қазірдің өзінде кеміл сенемін». Тағы да Ұбырайдың қыздар мектептерін ашу жөніндегі жолдастарына жазған хаттарынан үзінді келтіре кетсек.

Ы.Алтынсариннің В.В.Катаринскийге хатынан үзінді «Аса қадірлі Василий Владимирович! Осы хатыммен бірге доверенность жіберіп отырмын. Я, ұмытып бара жатыр екенмін ғой. Үргызыда қыздар мектебін ашу үшін тамыздың аяғында сонда боламын. Оның үстіне, Бөрте болысында болыстық мектептің ашылуын тездету үшін Елек уезінде болуым керек. Бұл мектепті ашуға рұқсат алынды. Бұл мәселелер осында губернатор келгеннен кейін әбден анықталмақ. Губернатордың Қостанайға келуін маусымның онына күтіп тұрмыз. Көшіп келген орыстардың балалары үшін мектеп ашу жөнінде губернатормен Карапов та, мен де сөйлесетін болдық. Губернатор кеткеннен кейін, істің ыңғайына қарай, біз қалай көрісетінімізді, менің Сізді Қостанайда кездестіретінімізді Сізге хабарлармын. Қостанайға келуіңізді қатты тілек етемін. Қостанай. 28 мамыр, 1887 жыл».

Ф.Д. Соколовқа жазған хаты «Көптен бері Сізге хат жазбағаныма, қымбатты досым, Федор Демьянович, ренжіменіз. Хат жазбаған себебім, Қостанайда ашылатын орыс мектебі жөніндегі мәселе осы уақытқа дейін шешіліп болған жоқ бұл мәселенің жауабы бүгін болмаса, ертең келер деп күтіп отырмын. Оның бер жағында мынадай бір жағдай болып қалды; егер уезд начальнигінің тілмашы болып кіре алатын болса, Маужан Байжиенович оқытушылық қызметті тастағысы келіп жүр. Ал бұл жұмыс қазіргі тілмаш Қаржасов мырзаның уездік басқармаға іс жүргізуші болып тағайындалуына байланысты, бұл жөнінде губернатор уәдесін берген көрінеді. Бірақ осы шытырман-шатақтар әлі шешіліп болған жоқ. Сондықтан, мен Сізді шын көnlіммен қуантқым келсе де, қуанта алмай отырғанымды өзіңіз де түсінетін боларсыз.

Бірақ үмітіңізді үзбеуіңізді өтінемін, онан соң, егер өзі тілемейтін болса, әйеліңізді алып кетпеуіңізді сұраймын, Қостанайда мектеп ашу мәселесі немесе Байжиеновты тілмаш етіп тағайындау мәселесі, қалай болған күнде де, қыркүйектен қалмай немесе, ең әрі кеткенде, қазаннан қалмай, Орынборға өзім барғанымда, бір жайлы болып шешілуі керек.

Ырғызда қыздар мектебін ашу үшін тамыз айының орта шенінде сонда барғалы отырмын. Сонда көрісеміз. Эзірге сау бола тұрыңыз. Эйеліңізге менен сәлем айтыңыз. Шын ықыласыммен оның аман-есен болуын тілейтінімді айттыңыз. Ол кісі уайым жемесін. Күйеуін ол кісінің қалауы бойынша, қазір болмаса да, жуық, араның ішінде, орналастырамын.

Асығып отырмын, досым, хатымның тәртіпсіздеу жазылғанына кешірім етіңіз. Өзініздің И. Алтынсаринаңыз. Қостанай. 5 тамыз, 1887 жыл». [4]

Нәтижелер

Ыбырайдың арманы көп ұзамай орындалып, жүзеге асады. Ырғыз қаласында қазақ қыздарына интернаты бар арнаулы мектеп ашылады. Шындығында бұл қазақ халқының өмірінде болған аса үлкен оқиға еді. Зор маңызы бар бұл бастаманың сәтті болғанына Алтынсарин аса қатты қуанады. Ол патшалық әкімшіліктен Торғай облысының барлық уездерінде қыздар училищелерін ашуға рұқсат алады.

Бүгінгі күнде 1887 жылы 15 қыркүйекте ашылған Ырғыз қалалық бір кластық қыздар училищесі ІІ.Алтынсарин атындағы орта мектеп қызметін атқаруда.

Алтынсарин аталмыш мектептерді ағарту ісінің алғашқы қадамдары деп білген. Ыбырайдың Ушинский жолымен жүргізген оқыту жүйесі бойынша: мектеп - ең алдымен халықтық мектеп болуы керек, халықтың тұрмысына ыңғайлы, шаруашылығына қолайлы болып құрылуы керек. Ауыл мектебі ауыл өміріне, болыстық мектеп – болыстағы жағдайға сай құрылуы керек. Ауыл мектептері үлгілі, тәртіпті, көрнекті, мәдениетті, ауылдағы бүкіл мәдени-ағарту жұмысының орталығы «қазақтарды оқытудың негізгі буыны» болуға тиіс.

Ыбырай Алтынсарин қазақтың ағартушылық тарихында және ұлттық мектебінің қалыптасуында терең із қалдырған ұлт ұстазы. Сонымен қатар қыз балаларға арнап мектеп ашу ісіне белсене кіріскең. Қазақ қоғамын көтеру үшін, еліміз, халқымыз сауатты болуы үшін, ер балалармен қатар қыз балалардың да сауатты болғанын қалап, сол жолда аямай еңбек сінірген ұлы тұлға. Үбираң өз бойындағы бар күш-қуатын халық мақсаты үшін аямай жұмсаған адаптация жан.

Қорытынды

Қорыта келе, соңғы және алдыңғы ғасырлар тоғысында қазақ зиялыштарын толғандырган басты мәселелердің бірі бұл – қазақ әйелдерінің тағдыры. Тіпті осы тақырыпта тұнғыш қазақ романы жазылды. Міржақып Дулатовтың «Бақытсыз Жамал» шығармасы нағыз шуға, дауға, сенсациялық жаңалыққа айналды. Романның басты кейіпкері Жамал есімді қыз ауқатты отбасының қызы кітап оқып, нұрлылыққа қол созып, өмірінің өзгеретініне сенеді. Бірақ патриархалдық қоғамның әдет-ғұрыптары сонша, ол авторитарлық, яғни ата-ананың талап етуімен сүймейтін адамына қосылып, отау құруға мәжбүр болады. Қарсылық көрсетуге тырысып, өз тағдырына құқығы бар екенін дәлелдеуге тырысқан Жамал, оның бақытқа құқығы жоқ драмалық, мұнды оқиғалардың құйынына түседі.

Қазақ әйелдерінің азат болуы негізінен ең алдымен Үбірай Алтынсаринның, оның шәкірттері мен ізбасарларының еңбегінің жемісі деп айтсақ қателескеніміз болмас. Барлық атақты қазақ әйелдері өз жолын негізінен Үбірай Алтынсаринның күшімен Қазақстанда пайда болған мектептерден бастаған. Ал қазақ даласында білімді әйелдердің пайызы өсіп, тіпті мансап жасаған қазақ әйелдері пайда бола бастағанымен, жағдайды түбебейлі өзгерту үшін тағы бір ғасыр қажет болғаны рас. Бір гажабы, бүгінгі қазақ феминист әйелдері ең алдымен, Үбірай Алтынсаринның қазақ әйелдеріне негізгі құқық – білім алу құқығын бергені үшін алғыс айтуы керек деп білемін

Әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан тарихы (XVIII ғасыр - 1914 жыл). Жалпы білім беретін мектептің 8-сыныбына арналған оқулық. 2-басылымы, өндөлген. Алматы: Атамұра, 2012.
2. «Қазақстан мұғалімі» газета Алтынсариннің жастар тәрбиесі жөніндегі еңбектері. 12 қараша 1993ж
3. К. Джумагулов. «И. Алтынсарин» Ташкент. 1975 год.
4. <https://articlekz.com/kk/article/28639>

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА

А.В. Ковальчук, магистрант 1 курса, научный руководитель Т.Д. Косинцева, к.социол.наук

ФГБОУ ВО «Тюменский государственный медицинский университет», г.Тюмень, РФ

Аннотация: Данная статья посвящена вопросам организации образовательного процесса в условиях цифровизации современного общества. Актуальность и новизна заключается в методических разработках, применяемых на занятиях по иностранному языку с использованием технологии «перевернутого обучения». В статье рассматривается модель «перевернутого обучения / flipped learning» при работе со студентами на практических занятиях, при организации самостоятельной и индивидуальной работы и проведении контроля. Целью статьи является обобщение и анализ практического применения метода «перевернутого обучения» на занятиях иностранного языка.

В заключении делаются выводы о том, что полностью отменять традиционное обучение «перевернутым» не целесообразно.

Ключевые слова: обучение, технология, цифровизация, водкаст, пре- водкастинг, ресурсы

Введение

За последние годы образовательная технология “flipped classroom” («перевернутое обучение» или «перевернутый класс») завоевала популярность среди обучающихся и педагогов. Данная технология предполагает некий учебный сценарий, при котором часть материала изучается посредством видео или аудио материалов самостоятельно, а «высвобожденное» время используется для решения творческих заданий.

Основная часть

Следует отметить, что федеральный проект «Современная цифровая образовательная среда» в Российской Федерации предусматривает создание депозитария, вмещающего разнообразные онлайн-курсы и платформы [5].

Федеральные государственные образовательные стандарты высшего образования последнего поколения акцентируют внимание на оптимизации учебного процесса с применением дистанционного обучения, что должно повысить качество образования, способствовать информационной мобильности студентов и развитию их самообразования [4].

Стандарты международного общества содействия технологиям в образовании (International Society for Technology in Education) предъявляют особые требования к процессу обучения. Так, в стандартах, вышедших в 2016 году, говорится: «Обучающимся должен быть доступен технический инструментарий и возможность трансформации локаций обучения вне зависимости от места нахождения учебного заведения и самого обучающегося».

Понимание специфики обучения в различных условиях не должно противоречить использованию безопасных и законных методов и методик обучения:

1. Критическое мышление при освоении нового знания должно быть основополагающим.
2. Корреляция теоретических знаний с практическими для нахождения новых решений в различных ситуациях [12].

Вышеперечисленные требования возможно имплементировать в рамках так называемого «перевернутого обучения»/англ. «flipped classroom, inverted classroom».

Эта модель обучения внедрялась в Америке в начале 2000-х, и её родоначальниками считаются преподаватели химии Джонатан Бергманн и Аарон Самс [8]. Преподаватели обеспечили своих обучающихся, часто пропускающих занятия, курсом лекций, чтобы они могли легко ликвидировать пробелы в знаниях. Их начинания были положены в основу развития нового образовательного направления. Весной 2007 года педагоги, используя Power Point, создали несколько слайд шоу, сопроводив их голосовой озвучкой и текстовыми заметками. Все это они конвертировали в видеофайл, который распространялся онлайн, студенты имели доступ к материалам в удобное для них время [2].

Результаты

Модель «перевернутого обучения» представляет собой смешанное обучение, нацеленное на интеграцию новых информационно-коммуникационных технологий в учебный процесс с целью его оптимизации и повышения мотивации обучающихся. Использование такого вида обучения актуализируется при дистанционном формате, когда особую роль приобретает использование различных аудио— и видеоматериалов. Преподаватель снабжает обучающихся материалом для прослушивания или просмотра для самостоятельного изучения дома, а на оффлайн-занятии проходит обсуждение материала, решаются более сложные задачи практического характера, что определяет сущность понятия «перевёрнутый класс» (т.е. новое изучается дома самостоятельно, а то, что должно быть задано в качестве домашнего задания — отработка и закрепление пройденных тем, осуществляется непосредственно под руководством преподавателя).

«Перевернутое обучение» имеет комплексный характер и включает в себя так называемые водкасты (vodcast), подкасты (podcast), пре-водкастинг (pre-vodcasting). Водкаст (vodcast) — это аудио с видеофайлами.

Водкаст предполагает ознакомление с видеоматериалом и включает различные виды работы с аутентичным материалом, выполнение тестовых и креативных заданий.

Подкаст (podcast) представляет собой звуковой файл. Он адресно рассыпается участникам образовательного процесса и может быть воспроизведен в режиме онлайн или офлайн. Пре-водкастинг (pre-vodcasting) является собой методическую разработку преподавателя, в которой даётся общее представление о теме до начала её изучения в водкасте.

Из трёх составляющих частей «перевёрнутого обучения» водкаст и пре-водкастинг наиболее удобны в работе, поскольку видеоматериалы являются ключевым источником изучения учебного материала студентами. Видеоролик по длительности не должен превышать 15 минут.

Магистрантам направления «Общественное здравоохранение» предлагался к просмотру видео- ролика, рассказывающего о Всемирной организации здравоохранения, её направлениях деятельности и задачах. После самостоятельного изучения темы необходимо было ответить на вопросы. Следующий этап работы заключался в создании презентации, в которой обучающиеся анализировали основные особенности организации, ее деятельность в разных странах. Изучая тему страхование в Великобритании и США, обучающиеся использовали видеоролики по данной тематике, отвечали на поставленные вопросы. На практическом занятии обучающиеся используют дополнительный материал и выполняют итоговое задание, представленное в виде презентации. Магистранты должны были сравнить медицинское страхование в стране изучаемого языка и России.

Таким образом, до начала следующего аудиторного занятия, в качестве домашнего задания обучающиеся изучают материал — в любое удобное время просматривают и прослушивают материалы столько раз, сколько им необходимо для понимания изучаемых разделов.

Обучающимся рекомендуется делать заметки по изучаемой теме, ответить на вопросы, записать подкаст, подготовить презентацию, выполнить тест. Таким образом, развиваются навыки говорения, аудирования, чтения, отрабатываются лексические и грамматические конструкции, совершенствуются навыки письма.

Хостинг TED.com содержит в себе много интересных тем дискуссионного характера. На занятиях с магистрантами в качестве домашнего задания необходимо было выбрать один из предложенных роликов “Healthcare. Is it right or luxury?” или “Healthcare should be a team sport”. Магистрантам было выдано задание, которое они должны были выполнить до очной встречи с преподавателем. На очном занятии обучающиеся выполнили тест по предложенной тематике.

Поскольку полностью отказаться от традиционных методов обучения невозможно, продуктивным является сочетание традиционных методов и технологии «перевернутого обучения». В процессе обучения происходит смещение акцентов в образовательном процессе: традиционное обучение сочетается с технологией «перевёрнутого обучения», это позволяет обучающимся самостоятельно выбирать оптимальный ритм освоения учебного материала. Обучающиеся могут просматривать учебное видео в автономном режиме вне зависимости от сложившейся ситуации. Использование технологии «перевёрнутого обучения» в учебном процессе способствует выполнению следующих пунктов: во-первых, создание преподавателем «виртуальной» образовательной среды, наполняемой презентациями, аудио— и видеоматериалами, интерактивными заданиями, доступными вне зависимости от времени. Во-вторых, осуществление текущей и итоговой аттестации полученных студентами компетенций через выбор различных форм выполнения итоговой работы. Следует отметить, что овладение иностранным языком открывает возможность получения информации из аутентичных источников.

Заключение

Для «перевёрнутого обучения» положительным моментом остаётся не только возможность совмещения электронного обучения с аудиторными занятиями, но и доступность образовательных ресурсов; обучающиеся могут изучать учебный материал, используя различные мобильные устройства. Данные методы работы можно применять с обучающими любых направлений, что позволяет говорить об универсальности данного метода. Ещё одним преимуществом является использование дополнительного аутентичного материала при обучении иностранному языку.

Список литературы

1. ВоробьевА.Е., МурзаевА.К. Основы технологии «перевернутого обучения в вузах // Вестник Бурятского государственного университета. Образование. Личность. Общество. 2018.Вып.1. С.18–31.
2. Вульфович Е.В. Организация самостоятельной работы по иностранному языку на основе

модели «перевёрнутый класс» // Высшее образование в России. 2017. № 4. С. 88–95.

3. Квашина О.С., Ажель Ю.П. Анализ педагогической модели «перевернутый класс» в преподавании английского языка как иностранного в техническом вузе //Alma mater (Вестник высшей школы). 2016. № 6. С. 108–112.
4. Рыбакова М.В. Цифровая образовательная среда как фактор развития иноязычных компетенций // Перспективы науки и образования. 2021. № 1(49). С. 232–248.
5. Современная цифровая образовательная среда в Российской Федерации. URL: <http://nerusedu> (дата обращения 28.09.2021).
6. Сидорова Е.А., Железняк С.П. Современные информационные технологии как средство повышения качества образования в высшей школе // Open Innovation. Сборник статей 9 Международная научно-практическая конференция в 2-х частях, 23июля 2019.г. Пенза: Издательство «Наука и просвещение», 2019. С. 126–129
7. Чилингарян К.П. Использование ИКТ технологий // Профессионально ориентированное обучение иностранному языку и переводу в вузе: Материалы международной конференции 23–25 марта 2010 г. М: Издательство РУДН, 2010. С. 586–588.
8. Bergmann J.,Sams A. Flip your classroom: Reach Every Student in Every Classroom Every Day. Eugene, OR: International Society for Technology in Education,2012.URL: https://www.rcboe.org/cms/lib/GA01903614/Centricity/Domain/15451/Flip_Your_Classroom.pdf (дата обращения 30.10.2021).
9. Graney J.Flipping your EL classroom: A Primer. URL: <http://newsmanager.commpartners.com/tesolc/issues/> / 2013–10–01/3.html (дата обращения 18.10.2021).
10. Marshall H. Three Reasons to Flip Your Classroom. URL: <http://newsrmanager.commpartners.com/tesolbeisc/Issues/2013–08–28/6.html> (дата обращения 12.11.2021).
11. Muldrow K.A. A New Approach to Language Instruction—Flipping the Classroom.URL: https://www.actfl.org/sites/default/files/pdf/TLE_pdf/TLE_Nov13_Article.pdf (дата обращения 09.09.2021).
12. Teach Students to communicate Effectively in Innovation Age. School News. URL: <https://www.eschoolnews.com/2016/01/25/teach-students-to-communicate-effectively-in-the-innovation-age/2/> (дата обращения 09.09.2022)

PSYCHOLINGUISTIC ASPECTS OF SPEECH IN BILINGUAL CHILDREN

A. Kumar, 2nd year master's degree student, academic adviser N.V. Mongileva, Ph, D

NLC «A. Baitursynov Kostanay Regional University»,
Kostanay, Kazakhstan

Abstract: In order to obtain accurate information about children raised in monolingual or bilingual environments, their language development and difficulties, and their parents' plans for their children's language skills, support, and motivation, we interviewed 67 mothers of 1to14 year-old children who reside in Rudny. This study provides empirical, comparative, and statistical analysis of different categories of people. In particular, we wanted to see if a child growing up in a bilingual home may experience language disorientation as well as how much the parents' code-switching affected the family.

Key words: Bilingualism, Language System, Language Mode, Language Development, Language skills.

Introduction

Several kids all throughout the world have been practicing bilingualism since they were very young. Although some experts feel that bilingual children have more flexible intellects, developed cognition, and demonstrate superior academic performance, there are some disadvantages associated with bilingualism that parents and educators should be aware of. Code-mixing is one of those occurrences that is not favored by many scientists or language users as a whole. Based on our scientific findings, we explore Kazakhstan's linguistic environment in this article to learn more about people's language status and attitudes about code-mixing in bilingual individuals, including children. We also examine the effects and causes of code-mixing on children.

Bilingualism, the setting in which code-switching occurs, must be discussed before continuing. Two-thirds of children in the world, according to Crystal's estimation in 2003, are born into bilingual families. Wei (2006) estimates that nearly one-third of the world regularly uses more than one language for communication. Almost 50% of the world's population, according to estimates by Fromkin, Rodman, and Hyams from 2003; up to 70%, according to Trask from 2007; and somewhere in the middle, according to Baker from 2010. But what characteristics make someone bilingual? The definition of bilingual is not as straightforward as some may expect. Trask (2007) begins his section on bilingualism with the following definition: "the ability to speak two languages" (p. 31). This answer is far too vague for the purpose of this essay Code-Switching Among Bilinguals.

Both Baker (2011) and Crystal (1997) note that the straightforward definition of bilingualism is insufficient. Grosjean (2010) suggests that "bilinguals are those who use multiple languages (or dialects) in their daily lives" (p. 4); however, Crystal (1997) raises a number of intriguing questions exposing the

ambiguity of bilingualism that Grosjean's improved definition still misses the mark on, including: does bilingualism include people who use two languages inconsistently, or not at all for a long time (dormant bilingual), or who have receptive comprehension?

According to Baker (2010), those who have "perfect" fluency in two languages are the exception, not the rule, hence if bilingualism is defined as speaking two languages well, that definition would only apply to a small portion of the population (Crystal, 1997, p. 364). According to Crystal (1997), there is no set threshold for skill before a speaker can be deemed bilingual.

Methods

We read a variety of texts for the research, including books and articles on bilingualism in children. In the study of bilingualism, the phenomena of code-mixing was thoroughly investigated, and we looked for the causes/reasons for/of code-mixing in early children. We made an effort to draw a connection between the influence of the child's environment, including parents and friends, and their overall success in language and code-mixing. On three key sources, we built our research. The main one is the 2018 publication "Bilingualism in the Early Years: What the Science Says," written by Krista Byers-Heinlein and Casey Lew-Williams in partnership. The pros and cons of bilingualism in a child's path toward bilingual language development are discussed in relation to young kids that have been exposed to it from an early age.

The second piece of scientific research that we felt was essential to our study [2] was "The modelling hypothesis and child bilingual code-mixing," published earlier in 2003 by Comeau, Genesee, and Lapaquette. This linguistic contribution talked about how a child's environment affects how they use language. Finally, "Speech Perception and Comprehension," a 2018 publication by Francois Grosjean and Krista Byers-Heinlein, was a completely groundbreaking and fascinating piece of linguistic work. The writers of the article covered a wide range of topics, including language modes in bilingual brains and the ongoing competition between the two languages to be active in various contexts.

We used empirical, comparative, and statistical methodologies in our research. In other words, we began our investigation by observation. We examined the mothers' responses to the questions and replies during the experiments (interviews with mothers of children aged 1 to 14). We compared all of the results after the studies were complete in order to determine the percentage of participants who were bilingual or monolingual as well as how they responded to code-mixing. At the conclusion, we added all the results to tables and calculated the percentage statistics.

Results

The experiment with moms of children aged 1 to 14 years took the form of an interview. The purpose of the interview was to learn how many children are being raised bilingually, which languages are preferred to practice from a young age, and what those young language users' likely futures are.

Depending on the moms' availability and desire to talk, different questions were asked during in the

interviews (a total of 3-5 questions):

1. Do you speak two or more languages? If so, how many languages are you able to speak?
4. Do your kids know one or two language? What languages are those?
5. Have you ever observed that your kids struggle with language? If so, what do you believe led to that?
6. Which foreign language or languages do you believe are essential for the future success of your children?
7. How do you encourage or assist your kids in acquiring linguistic skills?

At random locations where we believed the data would be accessible, such as shops, markets, buses, bus stations, entrances to kindergartens and primary schools, the data was collected through 10-to-15-minute interview conversations. We were able to speak with 67 female parents in all.

1. Initially, before learning more about their kids, we wanted to get to know the moms better because we were aware of the critical role that the environment that parents have established for their kids is playing in how well they acquire languages. To put it another way, if parents were fluent language users, it is typically only a matter of time until their children catch up. The purpose of the first two questions was to examine the moms' linguistic skills. Of 67 mothers, 31 spoke only one language, making up 46% of all interviewees. There were relatively fewer bilingual mothers - 28 females with 42%. Last but not least, there were also mothers who spoke many languages, with 8 people being the smallest percentage.

No	The number of languages spoken	The number of speakers	percent
1	language	31	46per
2	languages	28	42per
3	more than 2	8	12per

4. Kazakh and Russian are two languages that are likely to be spoken by many children in Rudny. We were satisfied with the responses to this query. Children of our mothers spoke Kazakh and Russian, however there were somewhat more monolingual kids than bilingual kids.

5. Question No. 5 was particularly noteworthy because it dealt with linguistic difficulty in multilingual youngsters. We wanted to know if their bilingual kids had a propensity to mix up languages or had problems understanding the two. A follow-up query enquired as to the reasons behind this predicament.

The majority of the 67 female respondents were happy and glad to see that bilingualism had no negative effects on their kids. Even still, just 3% of them (two mothers) remembered seeing their kids struggle with English. While we listened to the mothers, it looked as though the mothers themselves were

having difficulty comprehending and outlining the causes of misunderstanding. In order to help students, comprehend and remember more detailed information, we tried to come up with all the possible causes. As a result, they claimed that at a young age (2-4 years old), a youngster listening to his father and mother who talk in two languages frequently has some difficulty understanding words and, as a result, confusion.

6. The sixth and final interview question focused on the importance of foreign languages to mothers for the future of their children. Our goal was to generate an accurate prediction of the languages that will be spoken by future holders by gathering information about those languages.

7. The interview's last query focused on the contribution of parents to their children's language development. We inquired as to how they are assisting or encouraging their kids' language acquisition. Their responses were not very shocking. Many of the parents believed that language center classes were very beneficial for learning a foreign language. Nonetheless, in many situations, this was the perspective of monolingual mothers. Parents who are bilingual or multilingual are confident that it begins at home, when a parent speaks to their child in the target language. Reading books in the target language with your child is a great approach to activate the language and motivate them to read more, according to some moms.

Conclusion

The results of the interviews with mothers of children aged 1 to 14 supported the circumstances in which exposing a kid to concurrent bilingualism is likely to provide difficulties for the early language learner and cause confusion. However, with sequential bilingualism, this is not the case. Also, the importance of bilingual parents is not taken for granted: research shows that children surrounding bilingual or multilingual parents tend to develop more intelligently themselves.

Reference

1. Krista Byers-Heinlein and Casey Lew-Williams "Bilingualism in the early years: What the science says", 2018
2. Comeau, Genesee, LA Paquette "The modeling hypothesis and child bilingual codemixing", 2003
3. Francois Grosjean and Krista Byers-Heinlein "Speech Perception and Comprehension", 2018

СТРАТЕГИИ КОММУНИКАТИВНОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ В ТЕКСТАХ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ДИСКУРСА

Ю.П. Лапина, студентка 4 курса, научный руководитель Э.Ш. Никифорова, к.ф.н

НАО «Костанайский региональный
университет им. А.Байтурсынова»,
Костанай, Казахстан

Аннотация: В данной статье будут рассмотрены понятия дискурса, педагогического дискурса, важность стратегий и тактик в педагогическом дискурсе и того, как их можно использовать для улучшения процесса преподавания и обучения. Также, будут представлены две группы стратегий с соответствующими ими тактиками: манипулятивные стратегии и оценочные стратегии. Стратегии были выделены и тактики были квалифицированы в соответствие с собранным материалом дипломной работы. Наряду с описанием и анализом особенностей функционирования стратегий коммуникативного воздействия, выявлена и относительная частотность их применения на материале проведенного наблюдения за педагогическим процессов в средней школе в ходе педагогической и преддипломной практик.

Ключевые слова: дискурс, педагогический дискурс, стратегии, тактики, манипуляция, оценочные стратегии, коммуникативное воздействие.

Введение

В 21 -м веке осознанное применение стратегий коммуникативного воздействия в педагогическом дискурсе стало важным для учителей, поскольку они сталкиваются с быстро меняющимся требованиями образования, а традиционные подходы, методы и приемы обучения все больше и больше теряют свою актуальность. Коммуникация рассматривается на сегодняшний день с разных сторон и изучается как среда, в которой комфортно существуют различные агенты педагогического дискурса. Следовательно, для создания этой комфортной среды и достижения целей целостного педагогического процесса необходимо грамотно применять такой мощный инструмент как стратегии коммуникативного воздействия. В ходе исследования мы остановились подробно на особенностях конструирования типичных ситуаций педагогического дискурса, рассмотрении стратегий коммуникативного воздействия в нем, их классификации и анализе частотности их применения на практике. В данной статья будут приведены некоторые результаты проведенного исследования. Методологическими и теоретическими основаниями для исследования послужили основные положения и тезисы педагогического дискурса В. И. Карасика, Н. А. Антоновой, В.Г Борбелько Ю. В. и Е.С. Кубрякова, в работах по сопоставительному исследованию манипулятивных стратегий и тактик педагогического дискурса С. А. Колосов. Для

анализа и выявления стратегий был использован корпус устных высказываний на английском языке учителей и учащихся, непосредственно записанных соискателем на уроках в русских средних общеобразовательных школах № 6, г. Лисаковска (Казахстан) в 2023 гг., где соискатель находился на педагогической практике в течение 3 месяцев. Единицей исследования выступает речевой акт, взятый в контексте коммуникативной ситуации, необходимой для его верной интерпретации.

Основная часть

Дискурс может быть определен как использование языка в социальном контексте, где люди участвуют в разговорах, дебатах и дискуссиях. Дискурс — это не просто обмен словами, но и использование невербальных сигналов, таких как выражение лица и язык тела, а также рассмотрение контекста и социальных норм, которые формируют общение [Борботко, 1981:107].

С другой стороны, педагогический дискурс относится к общению, которое происходит в образовательных контекстах, где учителя и обучаемые занимаются учебной деятельностью.

Педагогический дискурс играет важную роль в формировании результатов обучения. Эффективный педагогический дискурс должен способствовать активному участию учащихся в учебном процессе, поощрять критическое мышление и способствовать совместной учебной среде. Неэффективный педагогический дискурс может препятствовать обучению учащихся и может создать пассивную учебную среду [Кубрякова, 2000:21]

Для построения эффективной педагогической коммуникации используются стратегии и тактики. Стратегии и тактика являются важными компонентами педагогического дискурса, поскольку они помогают учителям эффективно общаться со своими учениками и облегчить значимый учебный опыт.

Стратегию можно определить как четко определенный и всеобъемлющий план или набор действий, которые разрабатываются и реализуются для достижения конкретной цели или задачи. Он включает в себя анализ ситуации или проблемы, определение сильных и слабых сторон организации или отдельного лица, определение наилучшего подхода для достижения желаемого результата и выделение необходимых ресурсов и тактики для его достижения.

Тактика может быть определена как особый метод или подход, используемый учителями или воспитателями для достижения определенной цели или задачи обучения. Тактика в контексте педагогического дискурса относится к практическому применению стратегий, техник или методов, которые используются для облегчения процесса обучения, содействия вовлечению и взаимодействию и повышения эффективности учебного процесса [Антонова, 2007:23].

Эффективная тактика в педагогическом дискурсе основана на образовательных исследованиях и передовом опыте, а также на постоянной оценке и отзывах студентов. Они адаптируются к меняющимся обстоятельствам и постоянно совершенствуются и

совершенствуются для удовлетворения меняющихся потребностей учащихся. В целом цель тактики в педагогическом дискурсе состоит в том, чтобы способствовать активному и значимому опыту обучения, который ведет к глубокому и прочному пониманию.

Одна из основных причин, по которой стратегии и тактика очень важны в педагогическом дискурсе, заключается в том, что они помогают привлекать студентов и способствовать активному обучению. Когда учителя используют эффективные стратегии и тактики, они создают динамичную среду обучения, которая поощряет учащихся участвовать в обсуждении в классе и задавать вопросы. Это, в свою очередь, помогает способствовать критическому мышлению и навыкам решения проблем, так как студентам рекомендуется глубоко задуматься о темах, которые они изучают.

Также стратегии и тактики в педагогическом дискурсе могут помочь в развитии позитивной среды обучения. Когда учителя используют стратегии и тактики, которые адаптированы к потребностям и интересам учеников, они могут создать чувство волнения и энтузиазма к обучению. Это может быть особенно важно для учеников, которые постоянно отвлекаются от учебного процесса, так как это может помочь вновь заинтересовать их в предмете.

Группа стратегий в данной работе были определены с помощью систематического и аналитического подхода, который включил несколько этапов: анализ ситуации, выбор наилучшего варианта, разработка стратегии).

Например, при помощи дифференциации, учителя адаптировали свое обучение к разнообразным учебным потребностям своих учеников. Это включило использование стратегии межличностной беседы, повышения интереса к предмету и учебному процессу в целом и внедрение различных методов обучения, таких как наглядные пособия, практические занятия и совместные учебные группы, чтобы помочь учащимся понять материал более доступно.

Результаты

Проанализировав существующие стратегии коммуникативного воздействия в педагогическом дискурсе, была выработана своя классификация и описаны основные характеристики выделенных стратегий и тактик. Так, нами были выделены две группы стратегий коммуникативного воздействия: стратегии манипуляции и оценочные стратегии.

Манипуляция в педагогическом дискурсе является одним из сильнейших приемов в методике преподавания, который может сформировать желание к учебе у учащихся и даже перевоспитать личность, прививая гуманные идеи общества. Однако, использование манипуляции в корыстных целях преподавателя имеет негативные последствия, такие как разрушение доверия, плохие отношения в коллективе и причинение вреда для детей. Манипуляция может принимать разные формы, такие как ложь, удержание информации или использование эмоционального, или психологического давления, чтобы повлиять на чье -то поведение или решения [Колосов,

2004:156]. В педагогическом дискурсе манипуляция может иметь следующие стратегии и тактики:

- Стратегия привлечение внимания к конкретному материалу (35%);
- тактика манипуляции информацией с добавлением неизвестного к известному
- тактика персонализация учебного материала
  - Стратегия повышения интереса к предмету и учебному процессу в целом (15%);
- тактика поощрения
- тактика сомнения в правильности ответа
  - Стратегия установление учебного порядка на учебном занятии (30%);
- тактика переакцентуации
- тактика умолчания и искажения
- тактика ложного компромисса
- тактика просьбы
  - Стратегия межличностной беседы (20%);
- тактика межличностной беседы на личную тему
- тактика межличностной беседы на тему учебного процесса

Оценка является критическим компонентом педагогического дискурса, поскольку она помогает учителям измерить прогресс учащихся и определять области для улучшения. Эффективные стратегии оценки могут помочь учителям оценить результаты обучения учащихся, обеспечить обратную связь и способствовать постоянному улучшению в классе. Могут быть задействованы следующие стратегии и тактики;

- Стратегия снижения категоричности негативной оценки (45%);
- тактика подчеркивание субъективной оценки
- тактика неполной уверенности
- тактика оправдания ошибок
- тактика сочетания положительной и отрицательной оценки
  - Стратегия увеличения оценки (15%);
- тактика использование модальности возможности
- тактика снижения степени негативности оценки
  - Стратегия рационализация оценки (40%);
- тактика деперсонализация негативной оценки
- тактика сопровождения негативной оценки
- тактика устранения эмоциональности оценки

Для обеспечения того, чтобы учащиеся получали наилучшее образование, преподаватели должны быть готовы соответствующим образом адаптировать, экспериментировать с новыми подходами к преподаванию и изменить свои стратегии и тактики. Таким образом, они могут

помочь учащимся подготовиться к успеху в постоянно меняющемся мире.

В педагогическом дискурсе стратегии и тактики имеют решающую роль для эффективного учебного процесса. В каждой группе стратегий присутствует преобладающая стратегия. Для манипуляции самой популярной стратегией оказалась стратегия привлечение внимания к конкретному материалу (35%), для оценочной группы стратегий самой часто употребляемой оказалась стратегия снижения категоричности негативной оценки (45%).

Заключение

Стратегии и тактики являются важными компонентами педагогического дискурса, и они играют большую роль в улучшении процесса преподавания и обучения. Эффективное использование стратегий и тактик может способствовать вовлечению учеников, позитивной среде обучения и улучшенным результатам учащихся.

Были выделены две группы стратегий с соответствующими им тактиками: манипулятивные стратегии и оценочные стратегии.

Манипуляция была выделена как одна из самых эффективных стратегий педагогического дискурса. Однако, использование её для личных целей преподавателя является разрушительной не только для учебного процесса, но и для отношений между учителем и учащимися.

Список литературы

1. Борбелько, В. Г. Элементы теории дискурса [Текст] / В. Г. Борбелько. – Грозный : Изд-во Чечено-Ингуш. гос. ун-та, 1981. – 107 с.
2. Кубрякова Е.С. О понятиях дискурса и дискурсивного анализа в современной лингвистике - М., 2000. - с. 5-21.
3. Антонова Н. А. Стратегии и тактики педагогического дискурса, 2007 / Н. А.
4. Колесов С.А. Манипулятивные стратегии дискурса ненависти // Критика и семиотика. Вып. 7. Новосибирск, 2004. с.156.

ИННОВАЦИОННАЯ МЕТОДИКА КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО

Е.В. Чижик, научный руководитель Г.А. Шолпанбаева, м.п.н., старший преподаватель

НАО «Костанайский региональный университет
им. А.Байтурсынова», Костанай, Казахстан

Аннотация: Автор статьи системно обосновывают пути развития национального языка в высококлассной технологической сфере, опираясь на понимание его приоритета и роли в

становлении государственности Казахстана и его будущем. С ростом значительности казахского языка и увеличении сферы его применения, желательны разработки новых концепций, внедрение новейших методов в области изучения заграничных учащихся и их подготовки к обучению по разнообразным профессиям. Учитывая попытки использования особо результативных методов для исследующих казахский язык, преподаватели кафедры предлагают уникальную методику казахского языка в полиязычной сфере как иностранного, а также деятельный и профессиональный уровни для казахскоязычной аудитории. Опираясь на адаптированную грамматику казахского для изучающих лиц и студентов.

Ключевые слова: обучение казахскому языку как иностранному, адаптированная грамматика, разработка новых концепций, полиязычная сфера, уникальная методика казахского языка, пути развития национального языка, внедрение новейших методов.

Введение

Нынешняя инноваторская технология обучения казахского языка в иноязычной сфере системно доказывает пути формирования национального языка в профессиональной технологической сфере, опираясь на соображении его приоритета и значимости в становлении государственности Казахстана и его в будущем. С ростом значительности языка и расширении сферы его употребления нужны разработки свежих академических концепций и внедрение инновационных подходов к их введению в области изучения иностранных учащихся и их подготовки по многообразным специальностям. Замысел расширения аспекта казахского языка как национального в нашем образовательном пространстве в нынешних критериях формирования интернационального образования и перехода к внедрением казахстанского делопроизводства на общегосударственный язык требуют высококачественных инноваторских раскладов к методике образования казахского языка в иноязычной аудитории. Оценка приоритетности заключения таковых вопросов увеличивается и с укреплением позиций Казахстана на всемирной арене и внедрением масштабной Программы формирования образования в соответствии с методом «Интеллектуальная нация» призванного ускорить нашу просветительную систему к мировым стандартам. Университеты обязаны выходить на международный рынок просветительных услуг в новоиспеченном качестве, в том числе и довузовской подготовки иностранных граждан, которые закладывают основу изучения в вузах Казахстана на национальном языке.[1.,с.5].

В настоящее время в государстве прокладывается огромная работа по увеличению престижа и востребованности национального языка во всех сферах деятельности, а именно в высококлассной. Учитывая конкурентоспособности государства, главный упор делается на языковую политику. В Государственной программе формирования языков на 2010-2023 годы, замечены точные направления работы по увеличению престижа казахского языка как государственного.

Предлагаемая технология в целях реализации предоставленных положений, затрагивающих языковую политику государства и расширения участка употребления национального языка, особенно в профессиональной сфере, ориентирована на повышение компетенций языка в научно-технической сфере, а еще на углубление значимости языка в развитии надлежащего отношения у иностранных граждан к традициям, истории, культуре народа. В связи с возрастанием роли Казахстана на всемирной арене, с планами его восхождения в число тридцати особенно конкурентоспособных стран, на разработку инноваторских методов изучения казахскому языку в высококлассной и технологической сфере, на рассмотрение языковедческих и инновационных методических вопросов и путей их разрешения, дотрагивающихся и технологий обучения.

Учитывая попытки использования особенно результативных методов для исследующих казахский язык, преподаватели кафедры довузовской подготовки предлагают чудесную единую методику казахского языка как иностранного в полиязычной среде. Второго (неродного) для иноязычной аудитории, а вдобавок для деловитого и высококлассного значения для казахскоязычной аудитории, опираясь на адаптированную грамматику казахского языка по парадигматике для изучающих лиц и учащихся. [2, с.115-121].

Основная часть

Трудности методики обучения казахского языка как иностранного во многих академических трудах презентованы широко, однако в них не даются конечные подходы и решения. впрочем в кое-каких трудах предполагаются готовые разработки уроков. Например, в пособии Н. Шахановой и О. Труевцевой “Essential Kazakh grammar” [3, с. 54] презентованы относительно учебно-грамматические материалы казахского и английского языков. предоставленное руководство ориентировано на англоязычных студентов, и является особо действенным учебником. Оно состоит из грамматических материалов и сборников упражнений, включает грамматический руководство на английском языке. Уроки казахского языка как иностранного представляются комплексными: обучающийся разом проходит фонетический, словарный и грамматический материалы. Например, в пособии Ж. Адилхановой “Казахский язык: подходящая (адаптированная) грамматика для иностранных граждан” [4, с. 4] презентованы учебно-грамматические материалы разнообразного уровня: 1-урок – фонетика, 2-урок – завершения многократного количества существительного. Такой же принцип положения учебно-грамматических материалов отображен в пособии Н. Алдабек, Р. Абишевой, А. Бейсекеновой «Казахский язык» для слушателей Исламской Республики Афганистан [5, с.9-11].

Адаптированная грамматика казахского языка благополучно используется в иноязычных комнатах и в полиязычной сфере и проекте “КазТЕСТ” при подготовке испытательных задач по разделу лексики и грамматики, а в добавок при издании учебно-методических пособий “Язык – средство” (“Тіл – құрал”, уровень А1) [6, с. создатели испытательных задач “КазТЕСТ” и авторы

УМП “Язык – средство” (“Тіл – құрал”) отрасли лексики и грамматики, и преподаватели казахского языка факультета довузовского образования КазНУ имени аль-Фараби продуктивно используют единую методику при обучении казахскому языку как иностранному (далее – КазКИЯ). Употребляемая методика в результате проведённых академических исследований и опыта занятия показывает, что данный метод осуществляется для обучающихся любого года академический процесс более гибким, многообразным и доступным.

Во время работ больше времени уделяется формированию коммуникативных навыков, массовым занятиям и языку высококлассного общения. Личностно-ориентированный мастерский подход, особенность неповторимого метода КазКИЯ, особое внимание к персональным условиям пользователя языка показывает воздействие на удачный итог в изучении казахского как иностранного или как второго языков. Верное применение падежей в коммуникативной речи представляется одной из сложных задач обучения казахского языка в иноязычной аудитории. В учебных пособиях казахского языка в основном рассматриваются грамматические значения падежей. Для усвоения падежных и предложно-падежных форм казахского языка для изучающих были выпущены всевозможные справочники и учебно-методические пособия: “Дидактические материалы казахского языка” (Катенбаева Б. , Нурпейсова Б. , 1983), “Казахский язык, справочник” (Аубакирова А. ,2007), “Лабораторные и практические работы по методу изучения казахскому языку в русских школах” (Касабек К. , Кузембаева А. ,1999), «Просто о невероятно сложном» (Кубаева И .,2007).

В них рассматривается функционально-семантическая область грамматики казахского языка. Например, при исследовании падежных окончаний вместо наименования языковедческих терминов, мы фокусируем интерес исследующих на функционально-семантическую сторону терминов. При этом учитываем, что иностранным учащимся на начальном шаге безгранично тягостно и непросто проходить термины, следовательно не употребляя раскрытие термины окончания родительного падежа, например, взамен окончания родительного падежа (ілік септіктің жалғаулары) используем окончания, означающие значения собственности.

Проведенные обучения в иноязычной аудитории аргументировали результативность предоставленного метода, то есть за шесть недель слушатели ИРА смогли усвоить разговорную речь нулевого уровня и использовать на практике начальные языковые навыки. При полной посещаемости и отчетливом исполнении поручений по нашей технологии мы гарантируем проход на дальнейший уровень после каждого шесть недель, а для высочайших уровней – 12 недель. Эта инновационная технология обучения казахского языка в полиязычной сфере представляется оригинальной и конкурентоспособной на отечественном рынке образования и способствует последующему формированию умственного потенциала нашей страны.

Учитывая всё вырастающий энтузиазм к государственному языку, утверждаем, что требуется

возобновление содержания и структуры методики изучения казахскому языку как иностранному. Перед преподавателями национального языка стоит значительная цель – проходить и использовать исключительный опыт и знания иностранных профессионалов в создании подходящей просветительной среды для развития казахского языка, способствующей формированию социально-активной личности, умеющей существовать в обществе и согласии, владеющей образованным чувством уважения к прочим культурам. Ключевая цель и главная задача языковедов и преподавателей казахского языка – это создать учебно-методические комплексы (далее УМК).

Главная установка преподавателя казахского языка – добиться высокого уровня действенности обучения, поставить размашистый диапазон учебно-методических материалов и инноваторскую методику изучения национального языка и его усовершенствования, основанного на передовых сегодняшних достижениях на рынке просветительных услуг, и дать вероятность изучения языку учащимся всех возрастов.

Результаты

Так как целью предлагаемой академической работы представляется единое обсуждение способностей формирования методики изучения казахскому языку казахскому языку в полиязычной сфере, скопленные материалы были рассмотрены с разных сторон, всеобще и систематично. Результаты, имеющие академическую и фактическую значимость:

- изучили инноваторский метод преподавания казахскому языку как иностранному в качестве концепции национально-культурной опоры;
- разобрали познавательную когнитивность в мировой и отечественной налаженности образования, и создали новоиспеченые стандарты изучения казахскому языку как иностранному в верховных учебных заведениях;
- метод обладает большой академической и практической ценностью. В первую очередь, в проекте обуславливается познавательная, когнитивная важность казахской государственной культуры. Проведены групповые научно-теоретические разборы и аргументированы с академической точки зрения лингвокультурные, когнитивные, концептуальные, прагматические аспекты.

Заключение

Основная прагматика при обучении казахскому языку – добиться уровня, позволяющего беспрепятственно описывать свои размышления на предоставленном языке. В связи с этим в мировой практике языковые школы и образовательные центры по обучению языка применяют метод поуроневого обучения. Уроки, созданные по принципу от простого к сложному, и учебные материалы осуществляют технологию более лучшей и приемлемой. Ключевая задача преподавателей казахского языка – создание тренировочных программ, отвечающих

направленностям сегодняшнего мира и в то время нуждам потребителей языка.

Сейчас темпы формирования тренировочного движения во многом зависят не только от используемых инноваторских технологий, но и от квалифицированной системы тренировочной работы, успешной квалифицированной методики преподавателей и создания подходящей атмосферы для учебы. Целью предлагаемой методики представляется единое обсуждение потенциалов формирования методики изучения казахскому языку как иностранному, при этом скопленные материалы будут рассматриваться с разнообразных сторон, цело и систематически.

Преподавателям-языковедам нужно совершенствовать критическое расположение к своей преподавательской работе и практике, и безостановочно улучшать мастерство на базе ознакомления с учебно-методической литературой и методическим опытом иностранных специалистов. преподавательское творчество и мастерство не возникают на пустом месте – это великий труд, скопление опыта. В практике работы преподаватель языка вынужден обдумывать языковедческую текстуру и систему всевозможных языков для преподавания казахскому языку различных уровней.

Список литературы

1. Аккушарова К.А., Синтез языкового, общенаучного и адаптационного компонентов обучения для иностранных студентов // Исследовательские университеты: инновационные подходы в иноязычной аудитории. Алматы, «Қазақ университеті», 2011, – стр.5
2. Адилханова Ж.С. (2013). Казахский язык: удобная (адаптированная) грамматика для иностранных граждан. – Алматы, Казахский университет, 2013, с.9.
3. Алдабек Н.А., Абишева Р.Р., Бейсекенова А.С. – Алматы, Казахский университет, 2013, с.11-12.
4. Мамаева М.К., Жылкыбаева М., Жолшаева М., (2011). Язык – средство [Тіл - құрал] уровень А1. Учебно-методическое пособие для подготовки к экзамену по оценке уровня владения казахским языком способом тестирования. – Астана, Акарманмедиа, 2011, стр.39.

**СЕКЦИЯ 3 «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ И ПРИКЛАДНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
ПЕРЕВОДА И ПЕРЕВОДОВЕДНИЯ»**

**THE PROBLEM OF TRANSLATION OF PROPER NOUNS (ON THE MATERIAL OF THE
POEM ‘KULAGER’ BY I. ZHANSUGUROV)**

B. Assanova, 2nd year master's degree student, academic adviser N.V. Mongileva, Ph, D

NLC «A. Baitursynov Kostanay Regional University»,
Kostanay, Kazakhstan

Abstract: The present study focuses on the issue of translation of literary proper names. It tackles the definition of onomastics and its classification. Efforts were made to scrutinize common translation techniques for transferring onyms from Kazakh into English. The outcomes are elected, and the comparative tables are presented in the work. The article considers problems and hindrances arising during translation.

Key words: onomastics, proper nouns, translation methods, calque, transcription, transliteration.

Introduction

In translation theory and practice, the transmission of proper nouns is considered one of the challenging issues. Proper names are a crucial component of a language's lexicon. They have a significant impact on how verbal communication is carried out and they are rich in historical and cultural information.

Mainly, professionals face obstacles translating the literary or poetic texts, as they are rich in proper names. Proper names usually represent some striking features of characters, help to create a special image in readers' minds or provide background information.

There exists a considerable body of study on the translation of onyms from English into other languages. Such scholars as P. Newmark, T. Hermans, F. Farahzad, and L. Fernandes devoted their works to this subject. Nevertheless, there continues to be a gap in the investigation of the strategies and methods of transferring them from Kazakh into English.

The aim of the study to consider the strategies and methods of translation of proper nouns from Kazakh into English, as well as hindrances arising during translation.

The branch of linguistics that investigates proper names, is called ‘onomastics’. The word comes from Greek and means ‘name’ and it ‘studies proper names, which serve to individually designate any animate or inanimate object, phenomenon, event, period of time, etc.’[1, p.17]. Among proper names, one can trace the specific features of their preservation and transmission.

The literature review shows that there is an abundant number of strategies and methods presented

by linguists in different time periods. T. Hermans identifies 4 ways of translating of names and writes that names can be replicated exactly in the target text as they were in the source text by copying them. They can be transliterated or modified in terms of spelling, pronunciation, also known as transcription. Any provided name in the source text may be replaced with a formally unrelated name in the target language. Moreover, names in source texts might be translated to the extent that they become part of the language's lexicon and take on 'meaning'[2, p.13]. He also says that there are some other options such as combination of above mentioned strategies as well as omission, substitution and insertion [2, p.14].

Methods

The material of the study is the theoretical work of foreign authors devoted to the problem of onomastics, their translation and classification. As a practical material we use the poem 'Kulager'(pages 25-101) by I. Zhansugurov. This work appears to contain a large amount of onyms such as people's names, nicknames and different geographical nomimates. For the current research we have selected proper names in the work by continuous sampling technique.

A statistical study has been made to define the most frequent techniques and methods of translation of proper names. In order to determine, explain the translator's intention and decision, both a descriptive-analytical method and contextual analysis have been conducted.

Results

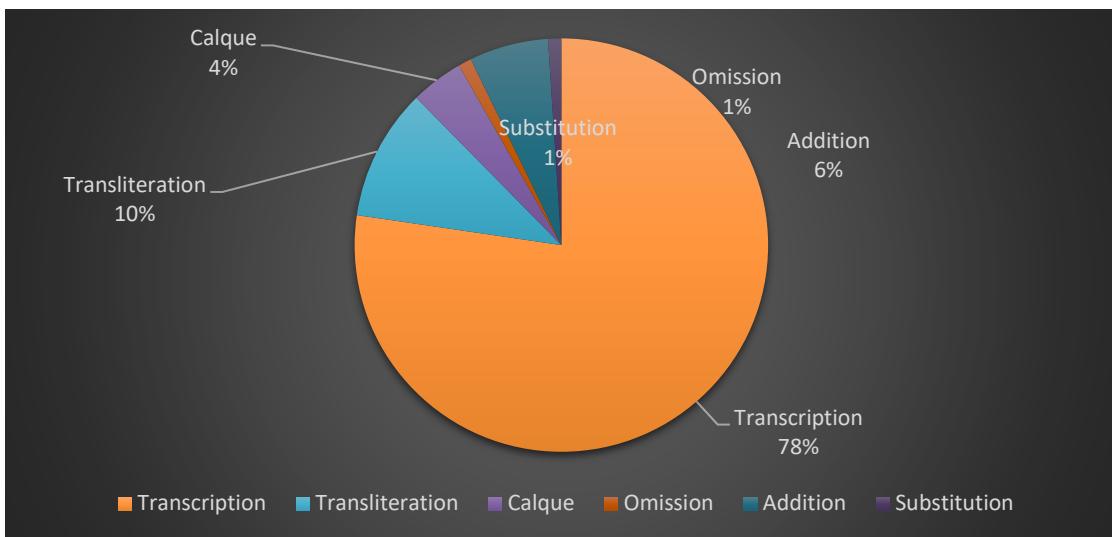
There are various classifications of proper nouns in onomastics. However, in this study we have developed our own classification on the basis of outcomes. As a result of close examination, there have been found out prevalent strategies of translation of proper nouns from Kazakh into English. The obtained materials have been selected out into the categories and the following table has been presented (Table 1):

Category	Quantity	Examples in ST and TT
Personal names	10	Ақан-Акан Хантәнірі -Khantaniri
Geographical names	49	Суындај Алатаудың сымдырасын [2] Ecoing Alatau's mountain rivers [26]
The names of tribes, clans and 'py'	6	Рұы Айдын[12] - Of the Aidyn tribe [47]
Names of Gods	1	Алла –Allah
Nicknames	25	Көктүйғын - Grey Hawk

Table 1.

As it is shown, the work contains many geographical names, as the description of places and landscapes play a specific role.

In addition to this estimation, we have studied the techniques of transmitting the proper nouns and got such results (Table 2):

Table 2.

A provided diagram illustrates the most common methods of translating onyms from Kazakh into English in the poem. As it can be seen proper names are mostly presented through transcription (83 %), transliteration (11%) and addition (6%) are applied less often. There are only few cases of using calque (half-calque) and only one case of omission and substitution.

Discussion

As it can be observed from the outcome, in the work the translator transcribes the names of people and places. She conveys only the external, phonetic form of the word, but not the internal one. Moreover, in most cases there is no additional pragmatic adaptation in the target text. Despite the absence of background information, the foreign readers are able to guess the meaning of the nouns from the context. The onyms are surrounded by words that uncover their meaning. For instance, in the following sentence:

Жөңкенің жоғары ала басында өстім [3,p.4]

On the jagged heights of Jonke [4,p.29]

The words *jagged heights* reveal the features of the neighbouring lexeme and the reader can understand that *Jonke* is a mountain. However, where it is impossible to understand the meaning of the word, the translator applies the addition method to make it precise. In the sentence the word *rivers* is added:

Сүйндей Алатаудың сүлдүрасын [3,p.2]

Ecoing Alatau's mountain rivers [4,p.26]

Here is one more case of addition. In the original the onym *Kokshetau* is absent, but in the translation we see that it is added intentionally to create consonance.

Кавказдай таласпайды аспан –көкпен [3,p.4],

Kokshetau doesn't battle with the sky

Unlike treacherous Caucasus [4,p.28]

There is also an interesting sentence: the translator replaces the onym *Alatau* with *Almaty*, though the intentions of her remain unclear. It can be regarded as a slight distortion.

Астанам Алатаудан саңқылдасам [3,p.3]

if I speak loudly from the capital Almaty [4,p.27]

In the next example we can notice the difference in the form of nouns. In the source text the name of the mountain is given in plural form, as it possible to say that. It is a wide-spread phenomenon in Kazakh culture. In the translation it is inconceivable to overlap it, so it is in singular form.

Айыртаулар [3, p.5] - Aiyrtau [4, p.26]

In the original text the author enumerates the participants of race, there are many of them and in the target text one of the nicknames of the horse - *Кек бұғ* is omitted. The translator might consider it insignificant or find it problematic to translate. The name of main rival of Kulager, *Көктүйғын*, is presented through the half-calque technique as *Grey Hawk*. This decision can be explained by the goal of the translator to put emphasis on its role in the poem. She also tries to reveal its appearance and characteristics in this way, because it is one of the main characters in the work. Even though there many other ‘speaking names’, but they are just transcribed.

There are also many nicknames of people. In these cases the translator uses a combination of techniques such as half-calque and transcription, revealing their peculiarity either in their appearance or personality, as in these examples: *мықты қара* as *Mighty black*, *мамуан жсақын* as *Rough Jakyp*, *Оқас мазға* as *Bald Okas*. It should be noted that in the translation descriptive adjectives are written in capital letters, which is common in the English language culture.

Besides, the translation of the names of tribes, clans (py) should be taken into consideration. They are represented through transcription with capital letters and definite article, like in this case: *руы айдын* [3,p.12] - *the Aidyn tribe* [4,p.30]

The findings of this research have to be seen in light of some limitations. First, the research has been limited by the volume of material analysed. Second, only foreign theoretical works have been studied. Had there been more practical examples and research of Kazakhstani scholars, the outcomes could have been different.

Conclusion

Taking our findings into consideration, we can say that in the poem the translator opts for the transcription method predominantly, as she intends to reflect ‘outer shell’ of the proper noun. Moreover, these decisions can be explained by the type of work: as it is a poetic text, there were attempts to save a place and rhyme. In general, when translating proper names in a literary or poetic text, each translator has

the right to use the method of translation that seems to him or her the most appropriate and appropriate in this particular case.

References

1. G.B. Madieva, V.I. Suprun. (2015). *Theory and practice of onomastics* (2nd ed.). Almaty: Kazakh University; Volgograd: Publishing House of VGSPU “Change.”
2. Hermans, T. (1988). On translating proper names, with reference to De Witte and Max Havelaar. In M. J. Wintle (ed.) *Modern Dutch Studies. Essays in Honour of Professor Peter King on the Occasion of his Retirement*. London/Atlantic Highlands: The Athlone Press.
3. https://sauap.org/wp-content/uploads/2016/08/Ilyas_Zhansugurov_Kulager.pdf
4. I. Zhansugurov. (2018). *Kulager* (Belinda Cooke, Trans.).

ҚАЗАК-ФРАНЦУЗ МӘДЕНИ ӘЛЕМІНДЕГІ АУДАРМА ІСІ ЖӘНЕ ӨРКЕНИЕТТЕР СҮХБАТЫ

А.С. Байқадамова, қазақ филологиясы мамандығының 1 курс магистранты,
тылыми жетекшілер А. Қайыпбаева. ф.ғ.к., доцент., А.А. Нурсеитова ғ.ғ.м.

«А.Байтұрсынов атындағы
Қостанай өнірлік университеті» КЕАҚ,
Қостанай, Қазақстан

Анната: Бұл мақалада ұлт, тіл, сұхбат мәселесі сөз болады. Тілдік бірліктер адам санасында қалыптасады. Қалыптасып қана қоймай көп адам немесе екі ұлт арасындағы сұхбатта тіл арқылы көрініс табады. Сөйлеу барысында сұхбат арқылы екі ұлттың мәдениетінен де сыр тартылады. Екі ұлттың сұхбат тілінде өрбіген лексикасына көңіл бөлсөніз, екі тілде қалыптасқан сөз бен буын бітімі, дыбыстық үндесім, лексикалық мағына жағынан үйлесім тауып тіркесетіні байқалады. Ұлттық руханият пен жер жүзінің мәдениеттерін жақындастыруға, басқа ұлт өкілдерін қазақ тілінде сөйлеуге құлышындыруды мұрат етеді.

Тірек сөздер: тіл, ұлт, диалог, аударма, сұхбат.

Kіріспе

Тіл адамдардың қарым-қатынас құралы болғандықтан, ол сөйлеу әрекетінің арқауы болып табылады. Тіл ұлт пен ұлтты жақындастыратын өзгеше катынас құралы. Адам тіл арқылы бір-бірімен қатынаса алады. Қазіргі таңда, еліміз өз егемендігін алғып, дербес мемлекет ретінде танылуда «Тілге деген көзқарас, шындал келгенде елге деген көзқарас екені даусыз. Сондықтан,

оған бей-жай қарамаймыз. Қазақ тілі жаппай қолданыс тіліне айналып, шын мәнінде мемлекеттік тіл мәртебесіне көтерілуі тиіс. Мемлекеттік тіл тәуелсіздігіміздің жырын жырлап, бұғанастың қатайты. «Ұлттың сақталуына да, жоғауына да себеп болатын нәрсенің ең қуаттысы – тіл» деген Ахмет Байтұрсыновтың қасиетті қагидасына сүйенсек, Ата заң аясында бақ-берекетіміздің сақталып отырғаны тіл саясатын да дұрыс жүргізуіндегі жемісі екені анық. Тіл – халық қазынасы, ұлттың жаны. Тілдің мәселесі – ұлттың мәселесі [1-464].

Негізгі бөлім

Тіл мәселесінің бірі – диалог. Екі немесе бірнеше адамның өзара тіл қатысы, пікір алысуы. Диалог төл сөздің бір түрі. Диалог екі немесе бірнеше адамның пікір алысуы пікір алысуы үстінде немесе диалогтің алдындағы не одан кейінгі сөйлемдерде айтылған пікірді толықтыру, пайымдау, келісу, келісу, -келіспеу, білгісі келу т.б. жайттерді тікелей нақтылау мақсатынан туады. Ол көбінесе төл сөз түрінде сұрақ-жауап, лексика-синтаксистік қайталаулар арқылы іске асады. Бұған мысалды қазақ-француз диалогтерінен келтірейік:

AL'AÉROPORT CHÉRÉMÉTIÉVO/ Шереметьев әуежайында/

L'étranger: Excusez moi, Monsieur, parlez-vous français?

/Кешіріңіз, сіз француз тілінде сөйлейсіз бе?/

Victor: Oui, Monsieur. Est-ce que je peux vous aider? /Иә, сізге көмек керек пе?/

L'étranger: L'embarquement pour le vol 245 pour Paris est à la porte 7.

Où est-elle?

/Парижге ұшатын 245-рейсіне отырғызылатын шығу нөмірі 7 қайда?/

Victor: Allez par ici, tenez votre gauche et vous voyez une enseigne.

/Мында өтіңіз, сол жақта маңдайшаны көресіз./

L'étranger : Merci beaucoup, Monsieur.

/Үлкен ракмет./

Victor: Je vous en prie.

/Өтінем./

Осы жоғарыда келтірілген мысалдардан біз екі ұлт өкілінің арасындағы өрбіген сұхбатына қуә боламыз. Мәдени ықпал таразымен өлшеп - өлшеп берілетін салмағы бар дүние емес, сондықтан да Батыстың Шығысқа бергені көп пе әлде Шығыстың Батысқа әсері зор ма еді деп, оған жауапты есептеп жіберіп, сақадай сай ете қою да мүмкін емес. Түптің түбінде оның сондайлық маңызды емес екендігі де белгілі. Мәселе мәдени тарихты тым біржақты, тым бірбағытты етіп көрсетпеуде болып тұр. Мәдениетте ешқашан бірыңғай ықпал етуші, бірыңғай қабылдаушы субъект бола алмайды. Мәдениеттегі байланыс қашанда көпжақты, көпқырлы, ең аз дегенде, екіжакты. Сол мәдени байланысты баянды ететін бірден бір тиімді құрал аударма екендігін көне тарих көптең дәлелдейді [2,148].

Аударма ісі өткен тарихта болсын, бүгінгі күнімізде болсын мәдениеттерді байланыстыру құралы ретінде қызмет етіп келеді. Аударма – тілдік қонақжайлышық, кеңпейілділік, кеңшілік түрі. Аударма өзге тілді өз тіліндегі қабыл алып, өзге тілге мейірбандық таныту. Ол беталды жасалған тегін әрекет емес. Аударма - өз тіліндегі қайта ашудың, өз тіліндегі байытудың, соның әсерінен өз мәдениетінің көкжиегін кеңейтудің пәрменді құралы. Ендеше, аударма мәселесі мәдени ортақтарды жүзеге асыратын мәдениеттер сұхбаты мәселесімен иық тіресе жүрері сөзсіз. Бірақ осы тұста мына нәрсенің басын ашып алған жөн: мәдени сұхбатқа ынталылық бар жерде ғана мәдениеттер кездесуі алғашқы мәдени шоқ, қақтығыс сатысынан ортақ игілік құрау биігіне көтеріле алады.

Аударма – мәдениетаралық қатынастың маңызды құралы, өйткені ол тілдік мәдениет айғағын екіншісіне таныстыруши орталық буын. Мәдени қарым – қатынасқа көп түскен, яғни өзге мәдени әлемнің когнитивті тәжірибесімен кеңінен таныс мәдениеттің тілінің аударуға бейім келетіндігі, соның нәтижесінде аударма ісінің үдерес өрбитіндігі де белгілі жайлар. Осы тұрғысынан алғанда, мақаламыздың атауына негіз болып отырған қазақ-француз өркениетіндегі көп салалы аударма ісінің жүйелі әрі орталықтандырылған түрде жүзеге асуы қазақ мәдениетінің сұхбаттық ашықтығынан, қазақ тілінің жалпы адамзаттық танымдық тәжірибелі молынан игергендігінен хабардар етеді [3,107].

Нәтижелер

Бұдан шығатын қорытынды – өткен ғасырлардың өзінде – ақ қазақ-француз мәдениеті әлемдік өркениет санатынан көріне біліп, дүниежүзілік тарихта Батыс пен Шығыстың, христиан діні мен мұсылман дінінің диалогына ықыластырылығын танытқан екен.

Бүгінгі таңдағы әлемде мұсылман өркениетіне деген келеңсіз сынаржақ көзқарастардың таптаурындағы қалыптасып, бұқаралық коммуникацияның түрлі құйтырқы жолдарымен көбейтіліп, ел арасында кеңінен таратылып жатқандығы да белгілі. Мәселе сол сынаржақ таптаурындардың көпшілік қауымды мендеп кетпеуінде болып тұр. Солардың орынсыздығын білек күшімен емес, иғі де бейбіт істермен дәлелдеу керектігі – жалпы мұсылман әлемі үшін кезек күттірместей ортақ намыс ісі. Қазақстан, өзінен басқа мұсылман елдері сияқты, бүгінгі еуроорталықтандырылған БАҚ-тың ислам әлемі туралы қалыптастырған жағымсыз таптаурындарының (стереотиптерінің) ырқында кетпей, жартылай әлемінің шекараларын қызыл қанға бояп қойған батыс – христиандық сарындағы БАҚ туыннатқан фобияларды растатпай, адамзаттың әлемдік мәдени тарихында мұсылман өркениетінің өткен дәүірлерде болсын, бүгінгі заманда болсын ұлken шығармашылық – адамгершілік үлес қосқандығын, әлі де қосып келе жатқандығын әрі қоса беретіндігін кеңінен уағыздайтын, санаға сіңіретін тиімді жолдар таба білуі тиіс. Ол үшін алдымен осы өзіміздің «уланған» санамызды тазартудан бастаған жөн. Ол үшін ғылыми-теориялық қызығушылығымыз берін танымдық назарымызды үлгі - өнеге алатындағы шығыс елдеріне, мұсылман әлеміне аударуды

жөн деп білемін. Тек сонда ғана біз біреулердің ақпараттық технологияларының еріксіз құрбаны рөлімен қанағаттанбайтын, өзіндік шындығы бар, дербес тұлғалық құлық танытамыз деп ойлаймын.

Қорытынды

Бүгінде «Тіл туралы» заңының жүзеге асу барысын талқылауда басты назарды мемлекеттік тіл тағдырына аударапымыз қажет. Өйткені қазақ тілі әлемдік мәдениеттің бөлінбес бөлшегі ретінде тек қазақ топырағында ғана мемлекеттік мәртебені талап ете алады.

Ал тілдерді дамыту – елдердің мемлекеттік саясатының аса маңызды бағыттарының бірі. Жалпы мемлекеттік тіл саясатын толыққанды жүзеге асыру бұл бұқаралық іске айналғанда ғана көздеңген мақсатына жете алады. Тіліміз құрып кетті, құрдымға батып жатыр деп отыра бермей, оның маңызын өзге тілді ұлт өкілдерімен өз ара қарым-қатынаста әр түрлі қырларын жан-жақты ашып, жүрттың тілге деген сенімін нығайтуға күш салғанымыз дұрыс. Тілді насиҳаттауда, үйретуде жеке адамдардың, отбасының атқарар қызметін жан-жақты зерттеп, оны жүзеге асырудың озық әдістемесін жасауда да аударма ісінің атқарар қызметі мол болуы тиіс.

Ең бастысы, қазір қазақстандықтар тарапынан мемлекеттік тілді қолдау және дамыту бағытында барынша мүдделік танытып отыр. Бүгінгі күні тілдерді дамыту жан жақты қарастырылуда. Тіл тағдырына деген жеке адам ретінде жанашырлығымызбен қамқорлығымыз артуда. Қазіргі таңда көптеген отбасылар балаларын қазақ тілінде оқытатын мектептерге ана тілін жетік менгеру үшін беріп, оқытып жатқандары қуантарлық жағдай. Әрбір отбасында, осындағы тілге деген жанашырлық болса, «тамшыдан тама-тама дария болар» дегендей, тіліміздің жағдайы әлдеқайда жоғары деңгейге көтерілер деген сенімдеміз.

Тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйініне келер болсам, тілге деген құрмет – халыққа деген құрмет. Тіл мәртебесі – ел мерейі. Тілсіз халықтың, елдің өмір сүруі мүмкін емес. Әлем таныған ел болу үшін тіліміздің дәрежесін биіктетуіміз керек.

Сөз соңында айтарымыз: Тіліміздің байлығын өркениетті елдер арасындағы қарым-қатынаста пайдалана білейік. Ғасырлар бойы қазақтың ұлт ретіндегі мәдени тұтастығына ең негізгі ұйтқысы болған тілі екенін әрдайым есімізден шығармайық.

Пайдаланған әдебиет тізімі

1. Байтұрсынұлы А.Ақ жол: өлеңдер мен тәржімелер, публицистикалық мақалалар және әдеби зерттеу.- Алматы. Жалын, 1991.-4646.
2. А.Т. Құлсариеva. Хабаршы. Алматы. № 3 (29) 2007. 230 б
3. Ә. Қайдар. Тіл білімінің өзекті мәселелері. Алматы. 1998. 304 б

THE PECULIARITIES OF THE USE OF EMPHATIC STRUCTURES AND THE WAYS OF TRANSLATING THEM INTO RUSSIAN IN THE NOVEL KLARA AND THE SUN BY K. ISHIGURO

A.E. Mikhailova, 4st year student, academic adviser N.V. Mongileva, Ph, D

NLC «A. Baitursynov Kostanay Regional University»,
Kostanay, Kazakhstan

Abstract: This article explores the peculiarities of emphatic structures and the ways of translating them in the novel Klara and the Sun by Kazuo Ishiguro. The analysis of selected excerpts from the novel reveals that the author uses a variety of emphatic structures, such as cleft sentences, inversion, and fronting. These structures serve to emphasize ideas, emotions, and to create an effect of suspense and mystery. The analysis of the translation of the novel into Russian reveals that the translator manages to capture the same effect of emphasis, using the same types of emphatic structures as the original. Thus, the paper shows the importance of using emphatic structures to create a strong effect of emphasis in a literary work and to preserve its originality in the process of translation.

Keywords: emphatic structures, contrasts, translation, cleft sentences, inversion, fronting.

Introduction.

Every writer expresses emotions and feelings in the works to a certain extent, expressing subjective attitude toward the characters and the actions taking place. The purpose of the usage of emphatic structures is to attract the reader's attention and hold the reader's attention throughout the work, awakening the reader's emotions and influencing the feelings [1, p. 21]. Not only does the use of emphatic constructions evoke certain feelings and emotions, but it also increases the understanding of the problem or question that has been asked. Emotional coloring and expressiveness of texts are created by different emphatic structures.

For the purpose of this article, such emphatic structures as fronting and inversion have been selected for analysis. The aim of the research is to show how inversion and fronting are used in the novel Klara and the Sun by K. Ishiguro and analyze the ways to translate these structures into Russian.

Main part.

Emphatic structures are used to give special emphasis to certain words, phrases, or ideas. In English, they are formed by placing words or phrases at the beginning of a sentence, a technique known as fronting.

Inversion is a deviation from the firm order of words in a sentence. Inversion as a way of strengthening one of the components of a sentence is characteristic of both English and Russian, but its role in the two languages is not equivalent. In English, due to the rigid word order, putting any other

member of the sentence in the first place, except the subject, gives the statement a bright expressive coloring. [2, p.3]

According to the level of the language in which the emphasis is contained, the translation into Russian is carried out with the help of variant (dictionary) correspondences, techniques of lexical or grammatical substitution, transposition, replacement, omission, antonymic translation, compensation, concretization, addition, as well as with the help of similar lexico-grammatical or syntactic constructions in the target language. Thus, since the translator's main task is to maximally convey the emphatic coloring of the original text, this requires a scrupulous selection of adequate emphatic means of the target language.

However, translating emphatic structures into Russian can be difficult, as the language does not have an equivalent for the fronting technique. To make up for it, translators find ways to keep the emphasis on the same words or ideas. This can be done by using a range of grammatical devices, such as using compound sentences or using adverbs to emphasize keywords. [3,p.145]. In Russian language the communicative word order is fixed, and the syntactic word order is free. While in English the opposite situation is observed: the communicative word order is free, and the syntactic word order is fixed. This is explained by the analyticism of the English language and the syntacticism of the Russian language.

Kazuo Ishiguro's novel Klara and the Sun is a thoughtful exploration of the power of human emotion and the meaning of life. In the story, Klara, an Artificial Friend, is the only one who can truly understand the emotions of the humans around her. As she learns more about them and their struggles, she begins to recognize the universal nature of their feelings and experiences. Throughout the novel, Ishiguro employs various emphatic structures to emphasize Klara's observations and demonstrate her growing understanding of humanity.

Ishiguro's writing style is characterized by a unique use of emphatic structures and inverted sentences. The author uses these structures to emphasize certain ideas and create a unique feel.

Furthermore, the use of emphatic structures in Klara and The Sun also highlights the themes of the novel. One of the main themes is the relationship between humans and artificial intelligence. Klara, the main character, is an AI being who observes and interacts with humans. By using emphatic structures, Ishiguro portrays Klara as a highly empathetic and emotional character, despite being an AI. This creates a contrast between the human characters and Klara, blurring the lines between what is human and what is not.

The following table presents the number of instances in which inversion and fronting were used in the novel as well as their function.

Table 1. The most common cases of the use of inversion and fronting

Inversion (29)	Fronting (27)
Before direct speech (13)	Creating a certain atmosphere for the character (13)
Before the characters' actions (7)	After a difficult moment for the characters (4)
Before a long conversation (9)	Draw attention to the moment ,changes, thought , etc.(7)
	Description of the qualities of the character and his/her behavior in a particular situation(3)

As can be seen from the table above inversion is used to emphasize a character's inner thoughts or feelings. By inverting the structure of a sentence, Ishiguro is able to draw attention to a character's inner monologue. Also it serves to create a sense of suspense or anticipation. By inverting the structure of a sentence, Ishiguro is able to create a sense of anticipation and mystery, making the reader more eager to find out what will happen next in the story.

Fronting is used in Klara and the Sun to emphasize the emotions of Klara, the main character. By placing her emotions at the beginning of the sentence, it helps to draw the reader in and emphasize the emotion being felt. Fronting also serves to emphasize the themes of the novel, such as the importance of human relationships and the power of love. Through the use of fronting, the reader can gain a deeper understanding of these themes and appreciate the novel's message.

Table 2. Transformations used by translator in the novel

Transformation	Number of use
concretization	6
addition	14
grammatical substitution	7
modulation	5
generalization	8
antonymic translation	9

As is shown in the table, the most common transformation employed to transfer the meaning of the inverted sentences and fronting into Russian is antonymic translation, the method of conveying the semantic and stylistic meaning of expressions.

Let us see how the inversion and fronting are used in particular sentences from the novel and what means the translator uses to render such sentences into Russian.

“No longer was it the same as before, with Klara content to just observe the world around her”. [4, p. 41]. Fronting is a writing technique that involves placing a negative statement or phrase at the beginning of a sentence, usually in the form of a modifier. In the example sentence, “No longer” is a negative phrase that is placed at the beginning of the sentence. This serves to emphasize the contrast between Klara's previous behavior and her current behavior. By fronting the phrase, the author can draw attention to the contrast and highlight the change. Additionally, the use of fronting offers a more concise way to express the idea without having to elaborate on the details of Klara's previous behavior.

“Теперь все было не так, как раньше, когда Клара довольствовалась тем, что просто наблюдала за окружающим миром”. [5, c.43] The transposition of the members of the sentence together with antonymous translation have been used to retain the effect of the original sentence.

The sentence ”Bravely did Klara face all the challenges that came her way, never wavering in her commitment to do what was right” [4, p.250] is an example of fronting used to emphasize a certain part of a sentence by moving it to the beginning. In this sentence, the author is emphasizing Klara's bravery and her unwavering commitment to doing what is right. This emphasizes the importance of her actions and conveys admiration for her courage and dedication. Overall, the sentence is praising Klara's actions and conveys a feeling of respect for her courage and perseverance. By using fronting, the author is highlighting these qualities and conveying admiration for Klara's bravery and commitment.

“Клара храбро противостояла всем испытаниям, которые выпали на ее долю, никогда не колеблясь в своем стремлении поступать правильно”. [5, c.251]. In this sentence we see that the structure of the original sentence has not retained. But in this case the emotionality of the sentence is conveyed by the lexical way of translation

“Only when a passer-by specifically signaled to us, or spoke to us through the glass, were we to respond, but never before”. [4, p.15]. In this sentence, inversion is used to emphasize the importance of the passer-by's action for the response. The inverted structure of “only when” emphasizes that the only time the speaker should respond is when the passerby signals or speaks. The inversion also points out the importance of the passer-by's action by placing it at the beginning of the sentence. This emphasizes the fact that the speaker should never respond until the passer-by has initiated the conversation. In this way, the inversion helps to highlight the importance of the passer-by's action and the need to wait for it before

responding.

“Только когда проходил специально сигнализ нам или говорил с нами через стекло, мы должны были реагировать, но никак не иначе”. [5, с.16]. The sentence structure was not preserved, but in the second part, through the addition, the lack of emphases in the first part was made up for.

“Only then did it occur to me that though there were no customers but us, all the tables and seats had been carefully made ready in case others came in”.[4,p.204].

The use of the emphatic structure "only then did it occur to me" in this sentence emphasizes the realization that the speaker had. This particular phrase highlights the surprise and realization that the speaker had when they noticed that all the tables and seats had been prepared even though there were no other customers. This emphasizes the care and attention that was taken in anticipation of other customers, even though none ended up arriving. The phrase also implies a sense of admiration for the waitstaff for their dedication to their job and their attention to detail. This emphasizes the speaker's appreciation for the waitstaff and the care that was taken to be prepared for an influx of customers.

“Только потом я поняла, что, хотя кроме нас посетителей не было, все столы и стулья были тщательно подготовлены на случай, если придут люди”. [5, с.205]. The addition of "Только потом," served to reflect the inversion of the subject and verb in the original sentence. Such transformations as addition, generalization, and transposition of sentences were used to translate the meaning of the original sentence into Russian, preserving its semantic integrity and grammatical correctness.

Results.

The use of emphatic structures in Klara and The Sun is a masterful technique that enhances the emotional impact of the narrative and highlights the novel's themes. Ishiguro's use of inversion, and fronting creates a vivid and emotional reading experience for the reader, making the novel a thought-provoking and compelling work of art. The use of Klara's point of view and the exploration of the relationship between humans and artificial intelligence further emphasizes the unique qualities of the book. This novel is an impressive example of how the use of literary techniques can create a truly remarkable work of literature.

Conclusion.

Since English has a strict word order, one of the most striking syntactic means of expressing emphases is inversion. However, since Russian has a less fixed word order, there may be some difficulties in conveying emphases through inversion.

References

1. Сербновская,А.М. Обучение переводу с английского языка на русский: эмфатические конструкции / А. М. Сербновская. – Новочеркасск: Изд-во Южно-Российского политехнического университета, 2006,157 с.

2. Mona Arhire. Lexical Emphasis in the Literary Dialogue: A Translational Perspective / Arhire Mona. –Acta Universitatis Sapientiae, Philologica, 11, 3 (2019), p.105-118
3. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. / Я.И. Рецкер. . – М.: 2007.– 246 с.
4. Kazuo Ishiguro. Klara and the Sun/ Ishiguro Kazuo. – Hardcover, 2021, p. 303.
5. Леонид Мотылев, Клара и Солнце / Мотылев Леонид, - Издатель:INSPIRIA, 2021, 310 с.

PRESERVING THE IDIOSTYLE OF THE AUTHOR WHEN TRANSLATING BY MEANS OF TRANSLATION TRANSFORMATIONS

Shevchenko K.U., 2nd year master's degree student, academic adviser N.V. Mongileva, Ph, D

NLC «A. Baitursynov Kostanay Regional University»,
Kostanay, Kazakhstan

Abstract: The paper gives various definitions of idiosyncrasy, giving ones of different authors. The scientific rationale of its multilevelled essence is given. The primary translation tasks of preserving the author's idiosyncrasy are described. Translation of a literary text from the linguistic and literary point is presented. In the research authors of the paper show some examples of translation transformations, which can be applied when translating a literary text to preserve its author's idiosyncrasy.

Key words: literary text, idiosyncrasy, linguistic personality, translation transformations.

The study of the individual author's style of the writer is a relatively young direction in modern linguistics and literary criticism. The study of this problem began at the beginning of the 20th century, when V.V. Vinogradov first published his work on the language and style of Russian fiction [1, p. 120]. In the same period, such linguists, literary critics and translators as R.O. Yakobson, Yu.N. Tynyanov, M.M. Bakhtin, B.M. Eichenbaum, V.M. Zhirmunsky and others carried out the study of a holistic description of a creative linguistic personality [2] [3]. To date, in the scientific literature, the concepts of linguistic personality, idiosyncrasy, speech personality, communicative personality, speech portrait, etc. are used synonymously. Although in fact, they are reflections of one of the facets of the linguistic personality. Now it seems difficult to give a precise definition of the concept of idiosyncrasy due to the multilevel nature of this phenomenon, as well as the existence of different approaches to its study by different scientists. For example, M.N. Kozhina believes that idiosyncrasy is a combination of linguistic-stylistic and textual features characteristic of the writer speech, as well as individual speakers of this language [4]. Idiosyncrasy is defined from the point of view of the text as a form of communication, which implies a special organization of communication as a joint speech-thinking activity of the author and the addressee (N.S. Bolotnova) [5, pp. 20-25].

The primary tasks of the translator are to preserve and convey the individual style of the writer, which is expressed in all the properties of a literary text. However, it seems quite difficult to fulfill these tasks, since in the process of translation there is an inevitable replacement of certain means of expression that are not inherent in the traditions of the target language. Moreover, the choice of translation option is purely subjective, oriented to the personality of the translator. Thus, an inevitable contradiction arises. On the one hand, the translator himself needs to have writing talent in order to be able to translate literary texts with high quality. On the other hand, in order to have a literary talent, you need your own aesthetic vision of the world, your own style and manner of writing. All these parameters may not coincide with the author's ones. Thus, when translating, there is a clash of two creative personalities, suggesting either cooperation or conflict. To produce a good quality translation, it must be a collaboration. The translator needs to "live" the entire text himself, for a while to make all the means of expression and thoughts of the author his own. This requires a deep knowledge of the entire work of the author and all the circumstances of the creation of the translated work. Literary translation in most cases can be either verbatim accurate, but artistically inferior, or artistically complete, but far from the original (free translation). Hence, translation can be determined from a linguistic or literary position. Linguistic translation involves the renewal of the formal structure of the original text. However, it is not worth making this principle of paramount importance, because this can lead to a purely literal translation, which will be accurate from the point of view of the linguistic approach, but very weak from the standpoint of artistry. This can be one of the varieties of formalism, when constructions that are not inherent in the target language are accurately transferred and stylization takes place according to the laws of a foreign language.

A number of researchers (for example, G. Gachechiladze) believe that literary translation should be considered as a kind of word-creating art, i.e. from a literary point of view [6, p. 99]. According to this theory, the main driving force of the translator should be the idea expressed in the original work, which forces the translator to look for equivalent language means for expressing thoughts, i.e. literary translation is an equivalent correspondence to the original not in linguistic but in aesthetic sense. The difficulties of transferring the writer's idiosyncrasies are directly related to the stylistic problems of translating a literary text. Since the translation of a literary text is primarily an interpretation, stylistic shifts are inevitable, which are both objective and subjective.

For a more adequate translation of a literary text, special translation methods are used - translation transformations. These are translation methods that are used when there are no equivalents or when it is impossible to use the correspondences given in dictionaries. Translation transformations are divided into lexical, grammatical and lexico-grammatical. Lexical transformations include such transformations, the essence of which is the expression of the original unit by non-equivalent lexical means of the target language - transliteration, tracing, semantic replacement (generalization, concretization, modulation). Grammatical transformations - a change in the structure of a sentence. Since the Russian language does

not have such grammatical categories of the English language as, for example, the article or gerund, there is a need for replacements of the syntactic or morphological order - permutation, replacement, addition, omission. Lexico-grammatical transformations - antonymic translation, compensation, explication, integral transformation.

Let us turn to the analysis of the features of the use of lexical transformations.

Example 1. *Askairt. He even said askairt instead of afraid, like a kid.* [7, p. 127]

(«Штрашно...», он даже сказал «штрашно» вместо «страшно», совсем как ребенок).

In this example, the functional substitution technique was applied, because the English version is given a grammatically incorrect spelling of the word afraid, stylistically characterizing the speech of a small child, then in translation it was needed to create a similar stylistic device.

Example 2. *She's as Baptist as you can get.* (Она баптистка до мозга костей). [7, p. 151]

In this example, a separate method of functional substitutions is met: an English figurative expression is translated in adequate way towards its figurative expression of the Russian language.

Example 3. *I thought I would just wait and see, you know. Wait and see if the preconditions for such a horrible future began to come into place.* (Понимаешь, я думал: поживем – увидим. Поживем и увидим, появятся ли реальные приметы этой чудовищной перспективы). [7, p. 167]

First, in this example, we can observe the permutation of sentence parts to comply with the norm of the Russian language. Second, there are a number of transformations. First transformation – tracing translation of wait and see with Russian equivalent.

Then comes simplification of the English construction to come into place in two words will appear. The concept of future as *something will happen next* is concretized by the word perspective. And the word preconditions, which means prerequisites, was translated as real signs, which are explained purely contextually.

Example 4. *The gunman was on the verge of using his weapon.* (Охотник вот-вот спустит курок). [7, p. 116]

In this example, we observe two translation techniques. Specification: the word gunman in Russian means a person who has a weapon in his hands; a shooter. In this example, the author describes the hunter, which determines the choice of the translator. Semantic development: with regard to the word weapon, it was possible to translate as hunter ... will use his weapon, however, this option would sound unfamiliar to Russian i.e. variant *trigger* as a kind of concretization against the background of semantic development is considered advantageous in this situation. In addition, the translator changes the plan for expressing time (originally it is in past, but after translating it became in future), which increases the emotional load.

It can be concluded that using translation transformations is a great deal and plays a big role while translating the literary text. Adequate using of those can help in transferring the author's unique features

such as idiosyncrasy, the manner of writing (and we still do not know if they are synonymous), the world image of the author, his/her author stylistic devices etc. Mistakes made by translators in cases when they face semantic, stylistic, syntactic and other discrepancies between the language of the original text and the one of the target language can lead to misrepresentation of sense, misunderstanding of author's thoughts and appeals. Consequently, the readers of translations can make wrong conclusions about the message that the text author wanted to send and even the author's personality. It depends on the degree of the translation mistake.

References

1. Ashurova, «LEXICAL TRANSFORMATIONS IN THE TRANSLATION OF FICTION (BASED ON STEPHEN KING'S NOVELS),» Форум молодых ученых , pp. 120-124, 2018.
2. Тынянов Ю.Н., Поэтика. История литературы. Кино, 2001.
3. М. Бахтин, Вопросы литературы и эстетики, 2002.
4. Кожина М.Н., Стилистика и энциклопедический словарь русского языка, 2006.
5. Н. Болотнова, Ассоциативное поле художественного текста как отражение поэтической картины мира автора, 2014.
6. Г. Гачечиладзе, Художественный перевод и литературные взаимосвязи. изд. 2-е, 1980.
7. S. King, The Dreamcatcher Scribner, New York, 2001.

СЕКЦИЯ 4 «ПРИКЛАДНЫЕ АСПЕКТЫ СОВРЕМЕННОГО ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЯ»

СОЦИАЛЬНЫЙ ПОРТРЕТ МАЙКЛА КОРЛЕОНЕ

А. Алдашева, студентка 4 курса, научный руководитель З.Т Алпыспаева, ст. преподаватель

НАО «Костанайский региональный

университет им. А.Байтурсынова»,

Костанай, Казахстан

Аннотация: Данная научная статья посвящена исследованию социального портрета Майкла Корлеоне - главного героя романа М.Пьюзо "Крестный отец". В данной статье анализируется социальный статус и место Майкла в иерархии мафиозного мира, его поведение и эволюцию в течение сюжета. Также рассматривается роль социального портрета в композиции художественных произведений и возможности его использования для передачи авторского видения места личности в иерархии культурных ценностей в масштабах человеческой цивилизации. Исследование позволяет более глубоко понять нравственную сущность персонажа и его взаимодействие с окружающим миром.

Ключевые слова: портрет, художественный портрет, социальный портрет, Майкл Корлеоне, Крестный отец.

Введение

В художественной литературе социальный портрет является одним из наиболее популярных средств создания образа персонажа. Он позволяет автору передать читателю информацию о социальном статусе, образовании, профессии, мировоззрении и других характеристиках героя. Один из наиболее ярких примеров использования социального портрета можно найти в романе Марио Пьюзо "Крестный отец", в котором главным героем является Майкл Корлеоне - человек, чья жизнь и личность тесно связаны с преступным миром и итальянской мафией. В данной статье будет рассмотрен социальный портрет Майкла Корлеоне и его динамика.

Основная часть

Определение художественного портрета

Л.А. Том дал определение: «Портрет – один из жанров искусства, в котором предметом художественного исследования является человеческая индивидуальность в целостности ее своеобразных и типичных проявлений как индивидуума и как личности». [1]

Цель портрета состоит в том, чтобы позволить автору передать свое видение физической и нравственной сущности человеческого бытия, а также проанализировать место личности в иерархии культурных.

Типология художественного портрета

Выделяют четыре основные формы описания человека в литературе: [2]

Физический портрет. Для данного типа описания характерна репрезентация основных физических характеристик героя (возраст, внешность, телосложение, фигура).

Социальный портрет - это совокупность характеристик, дающих представление об общественном положении человека. Социальный портрет, как правило, представлен посредством нескольких сюжетных компонентов, формирующих портретный текстовый континуум соответствующего уровня репрезентации персонажа.

Духовный портрет – совокупность черт, раскрывающих внутренний мир персонажа. Речевой портрет. Он представляет собой манеру речевого поведения персонажа.

Социальный портрет Майкла Корлеоне

Социальный портрет Майкла Корлеоне рассматривается через восприятие других персонажей. По восприятию своего отца, дона Корлеоне, Майкл изначально воспринимается как любимый сын: «Michael had been his favorite» [3, p.30], который решил держаться подальше от семейного бизнеса и пойти другим путем. Дон Корлеоне беспокоится о мужественности: «... Don had worried about his youngest son's masculinity.» [3, p.29] и его способностиправляться с суровостью их мира, но в конечном итоге уважает решение Майкла преследовать свои собственные интересы. В первой главе романа, в эпизоде, когда Дон Корлеоне размышляет о том, как его сыновья отреагировали бы на грубую шутку в их адрес, он дает характеристику Майклу: «Michael would have given him a cold smile and gone out of the house, not to be seen for months» [3, p.48]. Метафора «cold smile» предполагает, что Майкл не поддается влиянию эмоций и способен сохранять чувство контроля даже перед лицом провокации. Кроме того, фраза «not to be seen for months» указывает на то, что Майкл не из тех, кто легко прощает или забывает, и что он готов дистанцироваться от тех, кто его обижает. Автор также часто сравнивает Майкла с Доном: «Michael was as closemouthed as his father.» [3, p.87]. В этом случае автор сравнивает уровень сдержанности или нежелания Майкла говорить с таким же желанием его отца. Использование сравнения служит для создания яркого образа характера Майкла, предполагая, что он не из тех, кто легко раскрывает свои мысли или эмоции, как его отец. Использование этого сравнения подчеркивает связь между Майклом и его отцом, предполагая, что они похожи по личности и характеру.

Через восприятие Кей, подруги Майкла, а затем и жены, Майкл видится как таинственная и загадочная фигура, которая скрывает свои истинные мысли и чувства: «He was surprised to find himself so secretive with Kay.» [3,p.131]. Кей изо всех сил пытается понять причастность Майкла к преступной деятельности его семьи и часто остается в неведении относительно его действий и мотивов. Автор показывает непринятие Кэй новой жизни Майкла после того, как она узнала о том, что он совершил убийство: «...the young man she had loved was a cold-blooded murderer.» [3, p.241].

Использование фразы «the young man she had loved» в отрывке подчеркивает значительные изменения, которые произошли в характере и поведении Майкла со временем его прошлых отношений с Кей. Эта фраза подчеркивает контраст между человеком, которым когда-то был Майкл, и человеком, которым он стал, подчеркивая трансформацию, которая произошла в его личности, и эмоциональное влияние, которое это оказало на тех, кто знал его раньше.

Использование метафорического эпитета «cold-blooded murderer» означает преднамеренное и расчетливое насилие. Фраза предполагает, что Майкл тем, кто активно решил участвовать в насильственном и неэтичном поведении. Эта характеристика противоречит первоначальному впечатлению читателя о Майкле как о сдержанном персонаже, который изначально не хочет участвовать в преступной деятельности своей семьи.

С точки зрения Сонни, старшего брата Майкла, Майкл рассматривается как посторонний в семейном бизнесе, который наивен в отношении того, как устроен мир. Сонни считает, что идеалистические взгляды Майкла на справедливость и справедливость не сослужат ему хорошую службу в их работе, и изначально скептически относится к способностям Майкла. Сонни использовал обращение к Майклу «kid» (20), что показывает отношение к Майклу как к младшему брату, несмотря на возраст: «...Listen, kid...». Также автор показывает удивление Майкла по поводу объятий и поцелуев в щеку от Сонни во время встречи в офисе после покушения на Дона, что предполагает, что физические проявления привязанности нетипичны для мужчин в этой семье: «...to Michael's surprise he too got a hug and a kiss on the cheek.» [3, p.102].

Начало трансформации социального портрета, можно рассмотреть через невербальное поведение Майкла, это также является метафорой. Когда Майкл в первый раз позволил себе сесть в одно из кресел, стоящих вокруг стола отца, куда имели право садиться только главные члены клана, имеющие право голоса при принятии ключевых решений. Полагаем, это метафора демонстрирует готовность Майкла вступить в дело семьи: «Michael had sat down in one of the big leather armchairs» [3, p.103].

С точки зрения Тома Хагена, советника семьи, Майкл рассматривается как блестящий стратег, способный принимать правильные решения в трудных ситуациях и идти на просчитанный риск. Том признает потенциал Майкла как лидера и становится его ближайшим доверенным лицом и советником. Автор подчеркивает удивление Тома Хейгена в эпизоде, когда управление семейным бизнесом легло на Майкла: «...was amazed at how quickly Michael grasped all the intricacies of the Family business...» [3, p.398]. В этом отрывке, автор использует метафору «grasped all the intricacies», которая подчеркивает интеллектуальность и способность Майкла быстро схватывать сложные концепции и ориентироваться в сложном мире организованной преступности. Эта характеристика предполагает, что Майкл обладает редким сочетанием интеллекта, интуиции и стратегического мышления, что позволяет ему преуспеть в сфере криминального бизнеса.

Также обстановку внутри семьи, автор расскрывает с помощью использования метафоры. Когда Майкл, Хаген, Сонни, Тессио и Клеменца садятся есть спагетти, они слышат шум на кухне. Клеменца проводит расследование и возвращается, демонстрируя пуленепробиваемый жилет Луки Брази с завернутой в него дохлой рыбой. Рыба означает, что Лука Брази мертв. «*it's an old Sicilian message.*» [3, p.129]. Этот отрывок демонстрирует тесную связь между семьей Корлеоне и семейным бизнесом Корлеоне. Когда мужчины пытаются вместе поесть в семейном доме, «работа» прерывает их трапезу в виде жилета мертвого Луки Брази. Насилие внешнего мира нарушает святость их домашней обстановки.

В первой главе романа Клеменцио и Гатто отзывались о Майкле «...with unmistakable affection and respect.» [3, p.60]. Этот отрывок говорит о том, что Майкл заслужил восхищение и уважение Клеменцио и Гатто, несмотря на его относительно ограниченное участие в преступной деятельности семьи до этого момента в романе. Этот отзыв о Майкле подчеркивает исключительные качества Майкла и предполагает, что он является уникальной фигурой в клане Корлеоне. Это также подчеркивает важность лояльности и уважения в преступном мире.

В следующем эпизоде, когда Дон Томмазино, который был старым другом Вито Корлеоне из родной деревни Вито Корлеоне, описывает физический портрет он использует фразу “man of respect.”: «*Don Tommasino, knowing Michael's true identity and deed, had always been wary of him, treating him as a fellow “man of respect.”*» [3, p.336]. Использование этой фразы предполагает, что он признает положение Майкла в мафиозной иерархии, а также выражает чувство осторожности и настороженности по отношению к нему. Это подчеркивает сложную сеть союзов, соперничества и предательств, которые определяют мир организованной преступности.

Использование фразы «*true identity and deed*» добавляет дополнительный уровень секретности и опасности в отношения между Доном Томмазино и Майклом. Это предполагает, что Дон Томмазино знает о причастности Майкла к преступной деятельности.

В целом Майкл изображается как сложный и многогранный персонаж, распознать истинную сущность, которого часто трудно понять и распознать. Его разные персонажи и роли раскрываются через восприятие других персонажей книги.

Результаты

После тщательного анализа социального портрета Майкла Корлеоне, выявлены следующие результаты. Майкл Корлеоне - это персонаж, который представляет собой пример эволюции социального статуса в американском обществе. Он прошел путь от честного и законопослушного гражданина к безжалостному преступнику и главе могущественного мафиозного клана. В данной статье были рассмотрены отношения между главными персонажами и отцом, членами клана и женой. Можно отметить, что все персонажи романа относятся к Майклу Карлеоне с уважением. Майкл Корлеоне, как лидер криминальной организации, демонстрирует высокую степень

организованности, лидерства, тактичности и умения управлять людьми. Кроме того, он проявляет высокую степень хладнокровия, присущую истинному лидеру в критических ситуациях.

Заключение

В заключении можно отметить, что социальный портрет Майкла Корлеоне из романа Марио Пьюзо "Крестный отец" был исследован в данной научной статье. Описаны ключевые черты характера Майкла, его социальное окружение и влияние на него, а также эволюция его личности на протяжении всего романа. Было установлено, что Майкл Корлеоне представлен как сложный персонаж, который сталкивается с множеством сложных моральных дилемм и конфликтов в своей жизни. Исследование социального портрета Майкла Корлеоне позволяет более глубоко понять личность и мотивации этого персонажа, а также его роль в целом повествовании романа.

Список литературы

1. Тома Л.А. К вопросу о дифференциации портрета как жанра живописи // Советское искусствознание'77. М.: Сов. художник, 1978. Вып. 1. С. 246.
2. Светлана Остапенко. Описание внешности: структура и художественные формы // Образовательный портал «Справочник».
3. Mario Puzo. The Godfather. 1969.

СРЕДСТВА ВЫРАЖЕНИЯ ЭМОЦИЙ ВО ВНУТРЕННЕМ МОНОЛОГЕ ГЕРОЯ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ

А.М. Жұмабек, магистрант 1 курса, научный руководитель Н.В. Монгилева, Ph.D

НАО «Костанайский региональный
университет им. А.Байтурсынова»,
Костанай, Казахстан

Аннотация: В данной статье исследуются средства выражения эмоции во внутреннем монологе, являющемся одним из обязательных элементов композиции произведения. Познание мира происходит через мыслительный процесс, а язык, является средством выражения эмоций. Исследованием эмоций занимаются многие гуманитарные науки, в том числе, и лингвистика. Это исследование показывает какие языковые средства автор использовал во внутреннем монологе героя чтобы показать такие эмоции как, любовь. В качестве материала для исследования был выбран роман современного английского писателя Дэвида Митчелла «Лужок Черного Лебедя».

Ключевые слова: внутренний монолог, любовь, языковые средства, эмоционально окрашенная лексика, эмоция.

Введение

Внутренний монолог играет важную роль в художественном произведении и используется для выражения мысли, чувства и впечатления героя. Французский писатель Эдуард Дюжарден считается первым, кто использовал данный прием в своем произведениях. (Murfin and Ray, 2003). Он выпустил роман «Лавры срезаны» (*Les Lauriers sont coupés*) в 1887 году, в котором использовал данный прием.

Внутренний монолог рассматривается как основной метод раскрытия характеров, проникновение в духовный мир героев, раскрытие того, что в них важно и ценно. В связи с этим внутренний монолог может быть как прямым, так и косвенным. Прямой монолог – в произведениях автора не существует, а внутреннее «я» персонажа дается напрямую, как если бы читатель подслушивал артикуляцию потока мыслей и чувств, протекающих через разум персонажа. Косвенный внутренний монолог - автор выступает в роли ведущего, гида и комментатора. (Harmon and Holman, 2006). Эдуар Дюжарден утверждает, что цель использования прямого внутреннего монолога состоит в том, чтобы познакомить читателя непосредственно с внутренней жизнью персонажа, без вмешательства автора путем интерпретации или комментария (King 117). В настоящее время писатели склонны смешивать оба вида внутреннего монолога, чтобы сделать произведение более интересным для читателей.

Используемое в статье произведение написано от первого лица, поэтому внутренний монолог героя является прямым, и читатели могут ознакомиться с мыслями героя без вмешательства автора.

Язык имеет различные функции, одной из которых является экспрессивная функция, понимаемая как способность выражать эмоциональное состояние, волю и желания говорящего и направленная как призыв к читателю. Филолог А.И.Власенков выделяет лексические, морфологические и синтаксические уровни языковых средств выражения эмоции [4, с.199].

Лексический уровень языка образуют слова и фразеологизмы. Морфологический уровень языка образуют морфемы. Синтаксический уровень языка образуют предложения и словосочетания. Предложение – одна из главных категорий синтаксиса. Главная особенность предложения заключается в его интонационном строе – интонация конца предложения, завершенности или незавершенности, интонация сообщения, вопроса, побуждения. Особая эмоциональная окрашенность, передающаяся интонацией, может превратить любое предложение в восклицательное [4, с.200].

Следует отметить, что эмоциональная информация в большом объеме содержится в художественных текстах. В.И. Шаховской отмечает: вся художественная литература является депозитарием эмоций: она описывает эмоциональные категориальные ситуации, вербальное и

авербальное эмоциональное поведение человека, способы, средства и пути коммуникации эмоции, в ней запечатлен эмоциональный видовой и индивидуальный опыт человека, способы его эмоционального рефлексирования [5, с.188]. Как считают многие исследователи, эмоциональная информация в тексте может быть реализована языковыми средствами всех уровней языка: фонетическим, лексическим и грамматическим. К фонетическим средствам выражения эмоций относятся интонация, ударение, тоны. К грамматическим средствам относятся: изменение обычного порядка слов, словосложение, ласкательные и уничижительные аффиксы и другие. Однако главенствующая роль, по мнению Л.Г.Бабенко, принадлежит лексике, в котором обнаруживаются слова различной частеречной принадлежности: существительные, глаголы, прилагательные, наречия, слова категории состояния, междометия [6, с.3]. Как отмечает И.Р. Гальперин, эмоциональное значение имеет отношение не непосредственно к вещам или явлениям объективной действительности, а к чувствам и эмоциям говорящего по отношению к этим вещам или к его эмоциям как таковым [7, с.58]. В. Н. Телия отмечает, что «экспрессивность языковых произведений – текстов и любых их отрывков – это результат такого прагматического употребления языка, основная цель которого – выражение эмоционально воздействующего (положительно или отрицательно окрашенного) отношения субъекта речи к обозначаемому и “заражение” этим отношением самого адресата» [8, с. 35].

По эмоционально-экспрессивной принадлежности слова можно разделить на две группы:

- 1) мелиоративные, те которые обозначают положительную оценку говорящего относительно какого-либо явления;
- 2) пейоративные, те, которые обозначают отрицательную оценку говорящего относительно какого-либо явления.

Определить экспрессивную окраску любой лексической единицы нам помогает окружающий контекст. Появление у лексических единиц дополнительных экспрессивных коннотаций в зависимости от контекста расширяет выразительный потенциал слоарного состава языка.

Методы и материалы

В данной статье было проанализировано произведение “Лужок Черного Лебедя” и приведены примеры внутреннего монолога главного героя, где выражаются эмоции любви.

Дэвид Митчелл – английский писатель, знаменитый своим романом – «Облачный атлас». Его не менее захватывающее произведение - Лужок Черного Лебедя, который вышел на свет в 2006 году. В книге 13 глав, которые повествуют 13 месяцев жизни главного героя – заики, Джэйсона Тэйлора.

Цель статьи заключается в выявлении внутренних монологов, служащих для передачи эмоции любви в произведении.

Для достижения цели необходимо решить следующие задачи:

- 1) определить значение внутреннего монолога в произведении
- 2) определить языковые средства выражения эмоции
- 3) проанализировать внутренний монолог героя с выражением любви.

Результаты

Для обозначения любовных чувств использованы стилистические приемы, такие как: повторение: *Dawn Madden's eyes are dark honey* [9,с.138, 142] *I badly wanted to obey her. I badly didn't want to obey her.* [9,с.136] Он повторяет данное предложение для акцентирования внимания на внешнюю красоту девушки которая нравится. Сравнение: ...*I could smell sugar on her breath.* [9,с.139] в котором дыхание девушки для него сладкий как сахар.

С грамматической точки зрения, герой для описания данной героини, использует односоставные предложения, акцентируя на каждой детали черты лица:

...*One dimple. Tiny hairs velvet the groove above her lips. Imp's nose. Petaled lips. Hook smile. A reflected pair of me looking out from her bad doe eyes.* [9,с.140]

Любовь героя в произведении также проявляется не только к девушке, а также к сестре. И он описывает дом, важность сестры и каждого члена семьи.

Our house is bags emptier with Julia gone. Julia passed her driving test. First time, of course. I'd've had time to get used to sisterlessness. But it's not just the person who fills a house, it's their I'll be back later!s, their toothbrushes and not-being-used-right-now hats and coats, their belongingness. Can't believe I miss my sister this much, but I do.

.... *She hugged me. I still smelt Julia's hair lacquer, even after the car'd gone.* [9,с.364]

Окказионализм: *I'd've, sisterlessness.* Ономатопея: *I'll be back later!s, not-being-used-right-now.* Фраза «*of course*» усиливает экспрессивность предложения, показывая, гордость за сестру и очевидность ситуации, что по другому не случилось бы никак.

Предложение *I still smelt Julia's hair lacquer, even after the car'd gone. "Her new hair suits her, once you get used to it"* [9,с.488] усиливает экспрессивность использованием лексики показывая как сильно он скучает по сестре.

Обсуждение

Проведенное исследование показало, что стилистические приемы как повторение, сравнение, окказионализм, ономатопея усиливают значения любви героя. Говоря про семью, сестру автор использует выражение *I'll be back later!s* показывая, что члены семьи, это те люди, которые всегда возвращаются домой, их принадлежность этому дому. Также фраза *Can't believe* акцентирует внимание на том, что до этого времени у героя с сестрой не были близкие, теплые отношения, и то что он сейчас скучает по ней странно для него, и сам не может поверить этому. Говоря про девушку, которая ему нравится, герой замечает все детали внешности героини описывая их используя короткие, односоставные предложения (*One dimple. Imp's nose. Hook*

smile.)

Выводы

Произведение Лужок Черного Лебедя показывает жизнь 13-летнего подростка в 80-ых годов, подростковая иерархия, разногласия со сверстниками, семейные трудности, все это – отражается во внутреннем монологе героя Джеймса Тэйлора. Герой проводит все события через призму своего понимания, через себя, поэтому многие ситуации даются для него эмоционально тяжело. Джейсон Тэйлор в произведении раскрывается как подросток отличающийся от его сверстников своим мягким характером, добротой, умом, писательским талантом. Именно с помощью внутреннего монолога в произведении раскрываются такие стороны героя и читатель ближе знакомится с ним. Дополнительно к внутреннему монологу автор использует стилистические, грамматические, лексические средства чтобы увеличить экспрессивность выражения эмоции.

Список литературы

1. Murfin, Ross, and Supryia M. Ray. The Bedford Glossary of Critical and Literary Terms. 2nd ed. Bedford/St. Martin's, 2003.
2. Harmon, William, and Hugh Holman. A Handbook to Literature. 10th ed. Prentice-Hall, 2006.
3. King C.D. “Edouard Dujardin, Inner Monologue and the Stream of Consciousness”. French Studies, Volume VII, Issue 2, April 1953, Pages 116-128.
4. Власенков А.И. Русский язык. 10-11 классы: учеб.для общеобразоват. учреждений: базовый уровен / А.И.Власенков. – Москва: Просвещение, 2009. – 289 с.
5. Шаховский В.И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка. М.:Изд-во ЛКИ, 2008. 208.
6. Бабенко Л.Г. Лексические средства обозначения эмоций в русском языке. Свердловск: Урал. гос. ун-т, 1989. 184 с.
7. Galperin I.R. Stylistics. 2-е издание — М.: Высшая школа, 1977. — 334 с.
8. Телия В.Н. Экспрессивность как проявление субъективного фактора в языке и её прагматическая ориентация // Человеческий фактор в языке: языковые механизмы экспрессивности. М.: Наука, 1991. С. 5-35.
9. David Mitchell, Black Swan Green. Leicester : Charnwood. 2007. 494p.

FEATURES OF ALLUSIONS IN THE FARSEER TRILOGY BY ROBIN HOBB

I. Kil', 2nd year master's degree student, academic adviser N.V. Mongileva, Ph, D

NLC «A. Baitursynov Kostanay Regional University»,
Kostanay, Kazakhstan

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of the various allusions present in Robin Hobb's Farseer Trilogy, investigating their impact on narrative, characters, and world-building. Employing linguistic theories and cognitive frameworks, the study delves into the trilogy's allusions to mythology, folklore, history, literature, symbolism, and cultural elements. The findings emphasize the importance of understanding allusions as a tool for interpreting the cultural context of a literary work, highlighting Hobb's skillful use of linguistic devices to create an engaging, multifaceted reading experience that enriches the reader's understanding of the intricately crafted world.

Keywords: Farseer Trilogy, allusions, linguistics, mythology, folklore, symbolism, narrative.

Introduction

The study of allusions in literature has been a focal point for linguists and literary scholars alike for decades. Allusions, as a form of implicit information, can be defined as indirect references to other texts, historical events, or cultural phenomena, which are used to enrich the narrative and create a deeper understanding of the work. According to Galperin, allusions provide a means to "expand the semantic space of the text, giving it additional connotations and shades of meaning" [1, p. 98]. In recent years, researchers such as Lotman have emphasized the importance of studying allusions as a tool for understanding the cultural context of a literary work and the ways in which the author constructs meaning [2, p. 56]. The Farseer Trilogy by Robin Hobb offers a rich tapestry of allusions that spans mythology, folklore, history, and literature, which not only contribute to the complexity and depth of the narrative but also create a unique reading experience for the audience. This article aims to unravel the intricate allusions embedded within the Farseer Trilogy through the lens of linguistics, focusing on the role of implicit information in shaping the narrative, characters, and world-building.

One of the key aspects of studying allusions is to analyze the cognitive processes involved in their interpretation. As Lakoff and Johnson suggest, allusions often operate on the basis of metaphorical thinking, enabling the reader to construct meaning through associations and connections with other texts or cultural phenomena [3, p. 36]. By engaging with these metaphorical structures, readers are able to access a wealth of implicit information that enriches their understanding of the work. In this article, we draw upon the theories of allusion interpretation presented by Leech and Short [4, p. 254], as well as the cognitive linguistic framework of Lakoff and Johnson [3], to provide a comprehensive analysis of the various allusions present in the Farseer Trilogy.

In light of these theoretical perspectives, this article explores the manifold allusions embedded within the Farseer Trilogy, examining their impact on the narrative, characters, and world-building. By doing so, we aim to illuminate the ways in which Robin Hobb expertly employs allusions as a linguistic device to create a captivating, immersive, and enduring literary work that engages the reader on multiple levels.

Main part

Next, consider the types of allusions that are present in the works and analyze them.

Mythology and Folklore

Hobb's work is abundant with allusions to mythology and folklore, both real and fictional. This is evident in the names and characteristics of the Six Duchies, which subtly draw from the elements of Earth, Air, Fire, Water, Wood, and Stone. Additionally, the concept of the Wit and Skill magic systems and their impact on the social structure of the Six Duchies mirrors the duality of various mythological and folkloric systems. The Farseer Trilogy is replete with allusions to mythology, particularly those of ancient Greece and Rome. For instance, the series' protagonist, FitzChivalry Farseer, can be likened to the Greek hero Theseus. Both characters share a royal lineage and undertake perilous journeys to fulfill their destinies. Additionally, the character Chade Fallstar shares similarities with the Greek figure Daedalus, as both are mentors to the protagonists and possess exceptional ingenuity.

Real-World Allusions

Hobb ingeniously interweaves real-world allusions into her work to ground the story in a sense of familiarity. The political turmoil and court intrigue that occurs throughout the series can be compared to historical events, such as the Wars of the Roses or the turbulent reigns of English monarchs. Furthermore, the characterization of Chivalry, Verity, and Regal as distinct rulers evokes the archetype of the good king, the wise king, and the tyrant, respectively. These archetypes are prevalent in literature and history, showcasing Hobb's ability to weave reality into her fantastical world.

Literary References

The Farseer Trilogy also contains literary allusions that contribute to its richness. For instance, the Wit and Skill magic systems echo elements of Ursula K. Le Guin's Earthsea series, in which magic is divided into distinct yet complementary forms. Additionally, the Fool's enigmatic character and prophetic abilities bear similarities to Shakespeare's King Lear's Fool, who possesses a remarkable insight into the truth of human nature and the world around him. By incorporating these literary references, Hobb pays homage to her influences while adding her unique touch to her creations.

Symbolism and Imagery

Throughout the trilogy, Hobb employs symbolism and imagery to enhance the narrative and evoke emotional responses from her readers. For example, the Red Ship Raiders can be seen as an allusion to the Viking invasions in European history, signifying the fear and devastation they instilled in their

victims. The imagery of the forging process, wherein the Raiders steal the humanity of their victims, serves as a powerful symbol of dehumanization and loss of identity. Hobb's use of symbolism and imagery enhances the emotional impact of the story and allows the reader to better connect with the characters and their struggles. Robin Hobb masterfully employs symbolic allusions throughout the Farseer Trilogy. One such example is the Skill, a form of telepathic magic that some characters possess. This ability can be seen as an allusion to the power of language and communication, as it enables users to form deep connections and manipulate the thoughts and emotions of others.

Another symbolic allusion is the concept of the Wit, a magical bond that allows characters to communicate with and control animals. The Wit can be interpreted as an allegory for humanity's relationship with nature, exploring themes of control, stewardship, and the potential for both harmony and destruction.

Linguistic and Cultural Allusions

The names of characters and places in the Farseer Trilogy often carry allusions to the real world, providing readers with a sense of familiarity. For instance, the name "FitzChivalry" is derived from the Old French word "fils," meaning "son of," and the English word "chivalry," which is associated with the knightly code of conduct. This combination of names highlights Fitz's noble lineage and the expectations placed upon him as a member of the royal family.

In the Farseer Trilogy by Robin Hobb, historical allusions contribute to the richness and complexity of the narrative, providing a sense of familiarity and grounding within the fantastical world. Here are some notable historical allusions within the trilogy:

Political Turmoil and Court Intrigue

The Forging Process: The Forging process, where the Red Ship Raiders steal the humanity of their victims, can be seen as an allusion to historical instances of dehumanization and loss of identity, such as slavery or the Holocaust. This powerful symbol underscores the consequences of such atrocities and serves as a reminder of humanity's capacity for cruelty.

In the Farseer Trilogy, Robin Hobb masterfully employs allusions as a means to enrich her narrative, develop her characters, and immerse her readers in the intricately crafted world of the Six Duchies. By intertwining elements of mythology, folklore, history, and literature into her work, she offers a multifaceted reading experience that invites exploration and analysis. As a result, the trilogy stands as a testament to Hobb's skill as a storyteller and the power of allusions to create a captivating, immersive, and enduring literary work.

Results

This article has provided a comprehensive analysis of the allusions employed within Robin Hobb's Farseer Trilogy through the lens of linguistics, emphasizing the role of implicit information in shaping the narrative, characters, and world-building. Drawing upon the theories of allusion interpretation presented

by Leech and Short [4] and the cognitive linguistic framework of Lakoff and Johnson [3], we have systematically examined the various allusions present in the trilogy, ranging from mythology and folklore to real-world, literary, linguistic, and cultural allusions.

Our analysis has demonstrated that Hobb's masterful use of allusions, in conjunction with metaphorical thinking, enables the reader to construct meaning through associations and connections with other texts or cultural phenomena [3, p. 36]. This complex interplay of allusions not only enriches the narrative but also creates a unique reading experience that engages the reader on multiple levels, enhancing their understanding of the work.

Furthermore, the Farseer Trilogy showcases the importance of studying allusions as a tool for understanding the cultural context of a literary work and the ways in which the author constructs meaning [2, p. 56]. By incorporating elements of mythology, folklore, history, literature, symbolism, and linguistic and cultural allusions, Hobb invites readers to actively engage with the text, fostering a deeper appreciation of the intricate world she has crafted. This multifaceted approach to allusion, grounded in linguistic theory, highlights the enduring impact of allusions on storytelling and their potential to create captivating, immersive, and lasting literary works.

Conclusion

In essence, the Farseer Trilogy serves as a prime example of the successful implementation of allusions as a linguistic device to enrich the narrative and enhance the reader's experience. By utilizing various forms of allusions, Hobb demonstrates how linguistic devices can be employed to create complex, engaging, and culturally rich literary works. This study contributes to the ongoing discourse on the role of allusions in literature and underscores the value of linguistic analysis in enhancing our understanding of the intricate connections that exist between texts, authors, and readers.

In conclusion, this article has demonstrated the significant role of allusions in enriching the narrative, characters, and world-building of Robin Hobb's Farseer Trilogy. The comprehensive analysis of various allusions, grounded in linguistic theories and cognitive frameworks, highlights Hobb's skillful use of these devices to create an engaging and culturally rich literary work. By examining the intricate interplay of allusions within the trilogy, this study contributes to the ongoing discourse on the importance of allusions in literature and further emphasizes the value of linguistic analysis in enhancing our understanding of the connections between texts, authors, and readers.

References

1. Galperin I. R. Text as an object of linguistic research / I. R. Galperin. - M.: Moscow, 1981. - 147 p.
2. Lotman, Y. M. The structure of the artistic text / Y. M. Lotman. - Ann Arbor: University of Michigan Press, 1977. - 448 p.

3. Lakoff, G., & Johnson, M. Metaphors We Live By / G. Lakoff, M. Johnson. - Chicago: University of Chicago Press, 1980. - 256 p.

4. Leech, G. N., & Short, M. H. Style in Fiction: A Linguistic Introduction to English Fictional Prose / G. N. Leech, M. H. Short. - London: Longman, 1981. - 402 p.

THE IMAGE OF THE MAIN CHARACTER AND THE ATMOSPHERE IN THE WORK OF BERDIBEK SOKPAKBAYEV "MY NAME IS KOZHA"

B. Orazova, 2nd year master's degree student, academic adviser N.V. Mongileva, Ph, D

NLC «A. Baitursynov Kostanay Regional University»,
Kostanay, Kazakhstan

Abstract: This article discusses the image of the main character and the atmosphere in the work of Berdibek Sokpakhayev "My name is Kozha". In this article provided examples and analysis of children's images from the novel. Berdibek Sokpakhayev, the most outstanding Kazakh children's writer, described the Kazakh nature, Kazakh history and customs, the Kazakh national way of life and, of course, the social status of the Kazakh people through the lives of its mischievous children's characters.

Key words: Children's literature, a children writer, national mode of life, main character, atmosphere.

Introduction

Among the works in the Kazakh children literature which gets its development from the Kazakh national folklore first written by Ibray Altinsarin, My name is Kozha is considered as one of the masterpieces written by Kazakh classic children writer Berdibek Sokpakhayev. Through portraying adventurous days of its mischievous protagonist hero Kozha, Berdibek could describe the Kazakh nature, the Kazakh history and custom, the Kazakh national mode of life and of course social state of the Kazakh people typical of that period. As Mark Twain, Berdibek puts his adventuresome hero in different difficult situations for the humor of each situation and also with a degree of nostalgia for the bygone days of his own boyhood. To define concrete peculiarities between three children novels, we have decided to give detailed analyses on the novel "Menin atim Kozha" as it is more famous in Kazakhstan than anywhere else [1].

Methods

From the opening pages of "My name is Kozha" we can feel a deeper personality of Kozha; he is not just a mischievous school boy with a humorous way of thinking and speaking, but also he is a thoughtful young man who is willing and eager to question the facts of life. *Menin atim... Atimdi aita*

bastasam, tilim tandaıima zhabisip kalgandai boladi da turadi. Adamnin atinin suikimdi bolui da zor baki pa deimin. Maseren, Murat, Bolat, Erbol, Bahit degen atta aituga da ikshamdi, estir kulakka da zhagimdi. Bular zhogari ideali esimder. Al endii aituga da, estuge de kolaisiz esimder bar. Ozge tugil, ozine de unamaidi-au. Birak amal neshik, sen kizilshaka bolip, zhorgekte zhatkanda, sondagi akimaktigindi paidalanip shildekhanaga kelip, duildap otirgan baska bireu solai atop zhibergen. Mine, sol kunnen, sol mezetten bastap, algı at senimen birge tugandai mandaina shaktalgan da kalgan. Endi odan kozin tirade kaship kutila almaisin. Unatpasanda, moinina ilipzhure beresin[2, p 102]. Through the above sited paragraph the reader can witness his disapproval of giving a name to a new born child in "Shildekhana" when an infant is put in a cradle. From his thoughts about his surname that is given under his father's name, who died in the World War II, a deep nostalgia, an endless and eternal love to his father can be felt and his nostalgia to his father foreshadows his disgust to Karatay who is willing to marry his widow mother.

Kadir — menin akem. Eh, shirkin dunie-ai desenshi. «Ake» degen sozdi aitkanda, zhuregim kars airila zhazdaida-au. Kandai zhakin, kandai istik! Balalar: «Menin akem uitti, menin akem buitti. Menin akem anani satip aparatin boldi, menin akem minani satip aperetin boldi» dep maktanish etip zhatadi. Al men bolsam, akemnin kandai adam ekenin de bilmeimin. Oitkeni ol maidanga attanganda, men eki zhastamin. Eki zhasar akimak nenı biledi, ne tusinedi? Sol ketkennen abzal akem mol ketti, oralmadi ...[2, p 102]. By depicting Kozha's deep nostalgia to his father, B. Sokpakbaev emphasizes a unique role of father for child and for woman too, and children's disgust to stepfather. This is what makes our main character worry.

Though the novel focused on Kozha's gradual transition from mischievous boyhood to a respectable and trustworthy adulthood it touches upon a certain family problem like having a stepfather. *—Al kuyeu kerek pe aielge? Meninshe, abden kerek. Keide Millat mamam akemnin suretterin karap otiradi da, munga batip, birturli egilip ketkendei boladi. Kirpigi zhaska shilanadi... Men sol kezde mamataimdi keremet aiyap ketem. Birak aiyaganmen ne paida, bilem, sezem nege kuizeletinin. Eger onun kuieui, iagni menin akem tiri bolsa , Karatai uiatsiz mamama ezeurep soz aitpak tugili, onun maninan zhure alar ma edi* [2, p 103]. The scene in which we observe Kozha's misbehavior in Karatay's presence, who proposes to Kozha's mother Millat, conveys Kozha's abhorrence towards Karatay. *Karataidi men kandai zheksurin korsem, zhasil motosikldi sondai zheksurin korem* [2, p 103].

Kozha's interior monologue that is followed after Karatay's departure also helps to pinpoint his thoughtful youth and his level of maturity, i.e., he assumes responsibility for her mother and grandmother's future and by his interior monologue we witness the great authority and good nature of Kozha's mother. In fact Kozha's mother Millat is not willing to marry Karatay. She is a woman of great authority and respectability and responsibility. By portraying Millat Berdibek tries to describeth the great authority of Kazakh woman. *—Mamannin Karataiga shinimen shikkisi keleme? zho, zho, ol ogan*

shikpaidi kuieuge. Men ali oku bitirip, erzhetemin, universitetke tusemin. Zhazushi bolamin, Mine, sol kezde men mamama, eger azhali zhetip, olip kalmasa, azheme de omirdin nagiz bakitin korsetemin... Zhok, menin mamam kuieuge shigui mumkin emes. Ol bizdi esh uakitta tastamaidi. Ol akildi, tarbieli adam. Auildin ulken kishisinin bari birdie aldinan kia basip otpei, khan koterip, kurmettep turatini da sol minezinen emes pe. Onsiz da mamamdi katarinan eki birdei sailauda audandik sovetke deputat etip sailanar ma edi [2, p 103].

As B. Sokpakbaev describes a trace scene in the beach in Chapter 3, he shows Kozha's feeling of love to Zhanar that depicts Kozha's maturity. Not every boy at the age of Kozha feels affection to girls. In other words B. Sokpakbaev allows us to trace Kozha's developing maturity in his conduct and interaction with others yet he is still Further the scene in which Kozha insists his adviser on giving him a permission for a summer camp establishes Kozha's position as a trouble maker and mischievous school boy who is not supposed to deserve the same level of Zhantas. However, though a mischief-maker, Kozha presents a hint of maturity that his classmate Zhantas lacks as Kozha states below: —*Karakozhe, minanin ne ekenin bilesin be? — deidi. —Ol ne? ... Al sen koshedegi itterdi tartipke saluga aulda kalatin boldin... —Ne boldi? Ne boldi, Kadirov? —Lagerge zholdama berinizshi magan... — ... biz lagerge ulgili, tartipti okushylardy zhiberemiz.* —*Zhantas nemene ... menen artik bolgani ma?* [2, p 108]. So we can conclude that Zhantas is presented as Kozha's opposite by his words and deeds whose heart is basically evil, whereas Kozha is a mischiefmaker with a noble heart. However Kozha's ridiculous misbehavior towards his adviser Maihanova that makes Kozha feel a great embarrassment and causes to his deep regret afterwards again maintains Kozha's deep conscience and noble personality. *Tusten kein tosegimde demalip zhatip, oiga shomdim: Bagana Maikanovaga istegenim turpaiilik boldi-au deimin. Arine, Zhantaska zholdama berip, magan bermegen oniki de adilettik emes. Izamdi osi keltirdi. Degenmen, Maikanova mugalim, klass zhetekshi* [2, p 109].

As Chapter-6 begins with Kozha's and his grandmother's dialogue, we again witness Kozha's being famous for his mischief. *Shibinim, aiteuir, eshkime timei, urinbai, zhaina zhur. «Tek zhursen, tok zhuresin» deidi atam kazakh. Senin tentektigindi menen baska eshkimeidi. Aiteuir, sagan aitar akilim, — tinish zhur, balam, tinish zhur. Bireudin ala zhibin attaushi bolma* [2, p 110].

Kozha wants to go to zhailau because Kozha's disappointment by his class adviser who does not allow him to go to the summer camp when all school-children enjoy it and his quarrel with his beloved Zhanar alienate Kozha from the society and ends with his accompaniment with Sultan who is full of malicious lies and lacks the society approval for his lazy lifestyle and freedom, ...*Sultannin zhasi menen eki-ush zhas ulken. Akesi Sugir zhilki bagadi. Ozi osidan biraz zhil burin okudi tastap ketken. Sodan beri buringilardin srleri kusap, akesinin arkasinda saigulikten saigulikti tandap minip, ilgi zhortsuldaidi da zhuredi. Keide ailar boiina zim-ziya korinbei ketedi... Ne istep, ne tindirip zhurgenin bir Kudaim ozi biledi* [2, p 111]. In Sultan B. Sokpakbayev created a character who exemplifies freedom within and from

the society. Sultan is engaged in and often the organizer of childhood pranks. No one requires him to attend school as his father defends him so much. And it is understandable that Sultan smokes. Through relating the boys' trip to Zhailau, B.Sokpakaev depicts picturesque scenery of the Kazakh steppe and unique national mode of life that is characteristic to only the Kazakh people; i.e., Kazakh people have lived in "Zhailau" in the summer seasons and in "Kistau" in the winter seasons as they have initially mastered in cattle-breeding. The words like "Kiyiz ui", "kurt", "mal kiyi", "kimiz", "kubi pisu", "malakai", "kokpar" and "karakol" "seri", "saigilik", "tundik", "tuirluk" are closely connected with cattle breeding that depict Kazakh people's national mode of life. This is the one of the notable peculiarities of the novel. *Aitkandai-ak, kelesi tumsiki ainala bergende, on kol zhagimizdagı betkeide bir kiiz ui korindi. Kone tartkan karasha tuirlikitin ustine appak zhana tundik zhabilgan. Esik aldindagi shide zhas kurt zhaiuli tur. Ui mani mal kiyi.*

— Kara Kozhe, karashi minagan.

— Muni kaidan aldin?

— Tamasha malakai bolmai ma? Sultannin kolindagi kok karakul aspannan tusti me, kaidan paida bola kaldi? Ustap korsem, zhibektei map-maida. Ileuinde min zhok, ak kagazdai [2, p 119].

Sultan is illiterate, ignorant, violent, profoundly betrayer and a robber. *Dimin ishinde bolsin, Kara Kozhe. —Lup tip kaup kolenkesi zhugirdi menin konlimde. «Mina ku buni algı uiden zhimirip ketkennen sauma eken* [2, p 120]. Kozha contrasts Sultan in every way; he is structurally educated and seemingly a conscious patriot of his country .Initially the boy's trip to zhailau he scene in which Kozha and Sultan comes to the nearest Zhailau and their tricking a small boy' for having a "kumiz" and Sultan's stealing a wonderful "malakai" gives us understanding of both of their characters. Kozha is identified with a deep kindness, Sultan is manifested with absurdity and blind ignorance.— Atin ademi eken, Daulet degen tamasha at. Menin agaiimnin ati da Daulet. However Kozha is not only a knowledgeable boy but also he is a boy with great modesty and moral. In the following examples B.Sokpakaev gives us a direct description of his moral critics: *Kirmegenim kara zher, ozim-ozim bolgali ensem mundai tusip kormegen shigar....Men Sultandi, kozime korine kalsa, zhep koigali kele zhatirmin. Onin opasizdik kiligina kalai iza bolmaiin. Kolimen istegen narsesin moinimen koteruge zharamau era dam ushin ne degen pasiktik. Men Sultannin munshalik zhani tatti zharganat ekenin bile koigan jok edim. «Zhaksimen dos bolsan, zhetersin muratka, zhamanmen dos bolsan kalarsin uiatka» dep atam Kazakh osindaidan aitkan eken goi* [2, p 141].

The novel is rich in Kazakh quotations and sayings like "Er kanati-at" [2], "Tek zhursen, tok zhuresin" [2], "Zhaksimen dos bolsan, zhetersin muratka, zhamanmen dos bolsan, kalarsin uyatka" [2], "Zhigilgan ustine zhudirik" [2], "Beynetsiz enbekte zeinet bola ma", "arzannin zhiligi tati mas", "Koyindikka kulash sermek" [2], "Misikka oyin, tishkanga olim" [2]. By selecting a first-person narration B.Sokpakaev tries to show how inquisitive and broadminded Kozha is and to give a vivid evidence about great wisdom and deep psychology of the Kazakh people. Basically B.Sokpakaev allows us to

trace Kozha's development through establishing the importance of each fact in a boy's life.

B. Sokpakbaev as the novel is concerned in Kozha's personal growth; it follows Kozha's development from childhood through adolescence and into adulthood. Kozha regains his sense of perspective and marks a return to the world of real dreams. Finally, we see our Kozha embracing a new world with a new desire and a new courage, a new dream to a bright future and achieving a great level of maturity.

The Results

- As the novel "My name is Kozha" is mainly concerned with the gradual development from mischief-maker and maker-believe boyhood to a well behaved adulthood;
- Though Kozha is a trouble-maker and he is fascinated by initiative-taker , imaginative boy Sultan;
- By depicting Kozha's mischievous days, B. Sokpakbaev gives us a pure portrayal of the cultural mode of life of Kazakh people. "Shildehana" , "Zhailau", "Cattle-breeders' day", "Kazakhsha kures" in which Kozha takes a part, "Kamazhai", "kuy","seri"and"saigolek",These terms are closely connected with the tradition, culture that give a pure portrayal of the national mode of life of Kazakh people;
- The novel is rich in Kazakh quotations and sayings like "Er kanati-at" [2], "Tek zhursen, tok zhuresin" [2], "Zhaksimen dos bolsan ,zhetersin muratka, zhamanmen dos bolsan , kalarsin uyatka" [2], "Zhigilgan ustine zhudirik" [2], "Beynetsiz enbektez einet bola ma", "arzannin zhiligi tati ma", "Koyindikka kulashsermek " [2], "Misikka oyin, tishkanga olim" [2].

In **conclusion** I dare say that "My name is Kozha " is a classic children book that were originally intended for children. By their precious works, Berdibek Sokpakbaev threw all their genius to the service for humanity and marked their significance for humanity in the national and world literatures.

References

1. Dr. Aripzhan Gulgur Zhoyanova, Peculiarities Of "The Adventures Of Tom Sawyer", "The Adventures Of Huckleberry Finn" By Mark Twain And "My Name Is Kozha" By Berdibek Sokpakbaev, Life Science Journal 2014;11(4s)
2. "My name is Kozha" Berdibek Sokpakbaev, Almati, 1953. pp:101-275.
3. <http://www.lifesciencesite.com>.

УДК 80/81(069)

ББК 81.2

А35

**Материалы международной научно-практической
конференции студентов, магистрантов и молодых
исследователей**

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОЙ ЛИНГВИСТИКИ И
ЛИНГВОДИДАКТИКИ ISBN 978-601-356-258-2

ISBN 978-601-356-258-2

9 786013 562582